

# **PROGRAMACIÓN**

## **DO 4º NIVEL**

### **CURSO 2021-2022**

**4ºA – Mª Luz Gende Rial.**

**4ºB – Patricia López Regueiro**

**4ºC – Begoña Rey Álvarez**

## **1.XUSTIFICACIÓN.**

## **2. CONTEXTUALIZACIÓN**

- 2.1 Características do entorno.
- 2.2 Características do centro.
- 2.3 Características do alumnado.

## **3.DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS.**

## **4. METODOLOXÍA**

- 4.1 Principios didácticos.
- 4.2 Estratexias de intervención educativa.
  - 4.2.1 A nivel presencial
  - 4.2.2 A nivel non presencial
  - 4.2.3 A nivel semi presencial
- 4.3 Hora de libre configuración

## **5. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**

- 5.1 Pequenas dificultades ou ritmo lento.
- 5.2 Alumnos de incorporación tardía procedente do estranxeiro.
- 5.3 Alumnos con neae.

## **6. RECURSOS DIDÁCTICOS**

- 6.1 Recursos persoais.
- 6.2 Recursos materiais.
- 6.3 Recursos ambientais.

## **7. PROXECTO LECTOR**

## **8. AVALIACIÓN**

- 8.1 Parámetros LOMCE:
- 8.2 Avaliación inicial
- 8.3 Criterios de cualificación
  - 8.3.1 A nivel presencial.
  - 8.3.2 A nivel non presencial.
  - 8.3.3 A nivel semi presencial.
- 8.4 Instrumentos de avaliación.
- 8.5 Autoavaliación.

## **9. PLANS DE REFORZO E RECUPERACIÓN**

- 9.1 Plans de reforzo e recuperación para alumnado con materias suspensas.
- 9.2 Plans de reforzo para alumnado procedente do estranxeiro.

## **10. DESENVOLVEMENTO CURRICULAR (Temporalización, obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, competencias e temas transversais)**

## **11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS**

## **12. CELEBRACIÓN DE OBRIGADO CUMPRIMENTO**

## **13. CONCLUSIÓN**

## 1. XUSTIFICACIÓN

Atopámonos nunha etapa de pandemia, de cambios continuos de metodoloxía e de organización curricular que nos vai a afectar á nosa práctica diaria e tamén á hora de desenvolver a nosa programación anual para este cuarto nivel. Pensamos, como titores e titoras, que a nosa programación deberá estar guiada e orientada por:

- **Unhas ideas ou aspectos científicos**, é dicir, as ideas teóricas que numerosos autores/as aportan sobre o desenvolvemento do proceso de ensinanza aprendizaxe.
- **Unas referencias legislativas básicas de obrigado cumprimento**, que recollerán estes aspectos científicos e os traducirán en normas legais de funcionamento, que desenvolverán a práctica educativa dentro da legalidade.
- **As propias experiencias educativas**, tanto as nosas propias como as dos compañeiros que nos foron enriquecendo ó longo da viaxe do ensino que nos levou polas diferentes etapas e ciclos.

Estas referencias legislativas básicas serán:

- **Artigo 27 da Constitución, que proclama o dereito á Educación.**
- ***Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa.***
- **DECRETO 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia. (DOG, 09/09/14). Derroga o Decreto 130/2007, do 28 de xuño.**
- **Orde de xuño do 2.016 polo que se regula a avaliación e a promoción do alumnado que cursa E. Primaria na Comunidade Autónoma de Galicia.**
- **Protocolo de adaptación ao contexto da Covid 19 nos centros de Ensino non Universitario de Galicia para o curso 2021- 2022 .**

Polo tanto, a partires da adecuación ó contexto actual da Covid 19 no que nos atopamos, estableceremos unha serie de estratexias de intervención didáctica que, ademais de intentar asegurar a coherencia da práctica educativa, terá como **obxectivo fundamental o desenvolvemento integral de cada neno e nena** ó longo do curso, presencial ou non.

Polo tanto, a partires da adecuación ó contexto no que nos atopamos e das características dos nenos e nenas, estableceremos unha serie de estratexias de intervención didáctica que, ademais de intentar asegurar a coherencia da práctica educativa no centro, terá como **obxectivo fundamental o desenvolvemento integral de cada neno e nena** ó longo do curso.

## 2. CONTEXTUALIZACIÓN

Xunto coas referencias anteriores, antes de levar a cabo unha programación, é de vital importancia que realicemos **unha análise do contexto** no que se vai a desenvolver, xa que diso dependerá o establecemento duns determinados obxectivos, contidos, principios metodolóxicos e criterios de avaliación cos seus respectivos estándares.

## 2.1. Características do entorno.

Ordes atópase nunha chaira a medio camiño entre Compostela e A Coruña. A altura sobre o nivel do mar oscila entre os 461 m nos montes do sur e os 450 m no norte e neste sentido flúen os cursos de auga, que desembocan case todos no río Tambre.

O concello ocupa 157 km<sup>2</sup> e un terzo da poboación reside na capital, Ordes. Está atravesado pola N-550, a AP-9 e polo ferrocarril entre A Coruña e Compostela.

Ordes é a capital da Mancomunidade de Ordes, composta tamén polos concellos de Trazo, Tordoia, Cerceda, Mesía, Frades e Oroso, cun total de 39.004 habitantes. O concello de Ordes está sobre os 13.000 habitantes, aproximadamente.

Na actualidade, un cuarto da poboación dedícase ao sector primario (especialmente gando bovino para o sector lácteo).

No que se refire ó sector secundario ou industrial, destaca o sector téxtil e a construción. Segundo a web do Concello de Ordes, en 2011 había rexistradas 21 empresas dedicadas á produción téxtil.

O sector terciario concéntrase na capital do concello e destacan empresas de comercio ao por menor que dan servizo non so a Ordes senón tamén ós Concellos da Mancomunidade de Ordes, cun sector comercial máis reducido

Respecto ao clima, as precipitacións son abundosas e superan os 1.500 mm anuais. A temperatura media é de 13 °C, se ben xega todo o ano excepto no verán. Boa parte do territorio está ocupado por lameiros e bosques de eucaliptos.

## 2.2. Características do centro.

### Recursos materiais:

Está formado por tres bloques de edificios : **un para primaria**, onde se atopan as aulas, a conserxería, a sala de mestres e mestras, a aula de informática, a biblioteca, o comedor e o espazo de administración, **e dous para educación infantil**, onde se atopa tamén, ademais das aulas, o despacho de orientación .

Conta , ademais dos patios de recreo e pistas polideportivas, cun pavillón e un ximnasio.

Resaltar que practicamente todos os espazos do centro estarán adaptados ao protocolo sanitario establecido pola Consellería : comedor, corredores, entradas, saídas...

Incluso algunhas aulas cumprirán unha función diferente con respecto ao establecido en anos anteriores. Por exemplo, a aula de relixión será a aula de illamento para o alumnado con síntomas compatibles á covid 19 e a aula de música dará servizo de comedor.

### Recursos humanos:

Estamos a falar dun colexio de **24 unidades**, 7 de infantil e 17 de primaria, cos seus respectivos mestres titulares, 13 mestres especialistas, máis dous mestres que apoiarán aos titulares de infantil.

Ademais do equipo directivo, e o persoal non docente: pais e nais (ANPA) persoal de comedor, limpeza e conserxe.

O centro conta con **xornada continua e servizo de comedor** cun horario lectivo que será de 9:00 a 14:00 de luns a venres, e de 15:30 a 18:30 as tardes dos martes.

## 2.3 Características dos alumnos e alumnas:

Como mestres de Educación Primaria debemos interesarnos por saber que din os diferentes autores sobre como son os nenos/ as desta idade, e cales son as características nos seus diferentes planos de

desenvolvemento, de xeito que teñamos coñecementos dabondo para que a nosa programación realmente se axuste ás características e ás necesidades dos nenos/as :

- **Desenvolvemento cognitivo**: seguindo a Piaget podemos dicir que os nenos e nenas desta idade atópanse no período de operacións concretas ( 6 a 12 anos) , no que xa son quen de realizar operacións lóxicas para unha mellor representación da realidade. Comezan a saír do “seu mundo” e a relacionar conceptos alleos a el.
- **Desenvolvemento motor** : segundo seguen afianzando o seu esquema corporal e o control da lateralidade polo que é neste período cando se consolidan os seus esquemas motores básicos. Falamos sobre todo de psicomotricidade.
- **Desenvolvemento afectivo e social**: segundo deixan un pouquiño de lado o egocentrismo que ata agora guiaba as súas relacións cos outros, e comezan tamén a desenvolver o respecto polos demais. Fomentaremos actitudes de cooperación.

Este curso, debido á excepcional situación sanitaria na que nos atopamos, prestaremos especial atención ás circunstancias socio-afectivas do alumnado.

- **Desenvolvemento lingüístico**: Ausubel nos di que debemos falar da linguaxe, nestas idades, como medio de comunicación e tamén como medio de pensamento para chegar a certos contidos, e desenvolvea axudándonos con diferentes tipos de procedementos ( xogos, representacións...)

**Salientar que este ano contaremos con 63 nenos e nenas, separados en tres aulas de 22, 21 e 20 alumnos e cos seus diferentes ritmos de aprendizaxe e desenvolvemento.**

Temos varios con reforzo educativo, 3 con TDAH e dislexia, varios con TDAH, un neno con autismo, unha nena con dificultades xeneralizadas de aprendizaxe, unha nena avaliada, pero pendente de diagnóstico con posible disgrafía e disortografía, unha nena recién incorporada ao centro e sen coñecemento do idioma e un neno con dificultades aprendizaxe.

Atenderemos a estas variables ao longo da programación.

### 3. DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, deberán deseñarse actividades de aprendizaxe integradas que permitan ao alumnado avanzar cara os resultados de aprendizaxe en máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Polo tanto, e seguindo as pautas marcadas pola **Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro**, esta programación desenvolverá as sete competencias básicas do seguinte xeito:

- **Competencia en comunicación lingüística**: empregaremos a linguaxe como medio de comunicación oral e escrita, de construción e comunicación do coñecemento e de regulación das emocións e da conduta. Estaría implícito en obxectivos da programación como, por exemplo:

**“Ler comprensivamente un texto informativo sobre o uso dun aparello”**

- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía**: utilizando e relacionando os números, as súas operacións básicas, identificando diferentes símbolos ou formas xeométricas, os símbolos e as formas de expresión e razoamento, tanto para ampliar o coñecemento como para resolver problemas relacionados coa realidade cotiá. Traballaremos esta competencia dende a realidade do neno, e incluíndo dentro do posible, actividades manipuladoras e de experimentación. Un exemplo de como traballamos esta competencia dentro dun obxectivo desta programación:

**“Representar, cun xeito creativo, as estancias nun plano dunha vivenda”**

- **Competencia dixital:** empregaremos todos os recursos dispoñibles (aula de informática, ordenadores de aula) para tratar de que os nenos e nenas poidan desenvolver un correcto aprendizaxe no uso das novas tecnoloxías. Empregaremos calquera tipo de contido para facer presentacións en diversos formatos, manexar aplicacións interactivas , buscar información na rede, e procurar que estes recursos sexan un medio que empreguen de xeito habitual no seu estudo diario (aula virtual, páxinas web...).

- **Competencia para aprender a aprender:** favorecendo as habilidades para inter -actuar co medio e cos seus iguais, tanto nos seus aspectos naturais como os xerados pola acción humana ( interpretando o mundo e as interaccións entre culturas). Na programación fomentaremos actividades como a observación da realidade (diferentes formas das follas da árbores), pequenas investigacións (a que arbore pertencen ), e actitudes (para que é necesario conservar ás árbores, o medio). Un obxectivo que traballaría esta competencia pode ser:

**“Realización de pequenos experimentos coa auga sobre os cambios de estado”**

- **Competencias sociais e cívicas:** facendo comprensible a realidade social, cooperando, convivindo e exercendo a cidadanía nunha sociedade plural, así como facendo que se impliquen e comprometan na súa mellora. Sería tan básico como elaborar unhas normas de comportamento na clase, coa súa participación, e facéndolles comprender que son necesarias para que o proceso educativo sexa máis positivo. Do mesmo xeito que na sociedade existen unhas normas para a súa convivencia , **este curso, máis que nunca valorar as normas establecidas no protocolo covid do centro como algo imprescindible para un desenvolvemento saudable da aprendizaxe**

- **Sentido da iniciativa e espírito emprendedor:** o que supón dispor de habilidades que lle permitan aprender de xeito cada vez máis eficaz e autónomo, sempre cun sentimento positivo de competencia persoal, que redunde na motivación, na confianza nun mesmo e no gusto por seguir facendo cousas. Con estas idades centraremos esta competencia propondo metas alcanzables a curto prazo, facendo motivadoras as tarefas de aprendizaxe, partindo de elementos próximos ó neno/a e implicándoos no proceso educativo. Un exemplo de contido que a englobe:

**“Propoñer ideas e poñelas en práctica para mellorar os “espazos verdes” do cole ”**

- **Competencia en expresións culturais:** aprenderán a coñecer, comprender, apreciar e valorar diferentes manifestacións culturais e utilízalas como fonte de enriquecemento. Traballaremos, por exemplo, a través de narracións que nos posibiliten un coñecemento doutras culturas e favorezan unha actitude de respecto e comprensión para outro tipo de sociedades, ou partindo de creacións propias e libres a partires dunha palabra, unha fotografía, un debuxo. Exemplo: Hoxe imos a debuxar a solidariedade. Un exemplo de obxectivo das unidades didácticas que traballe esta competencia:

**“ Coñecer as distintas formas de celebrar unha festa en diferentes países”**

## 4. METODOLOXÍA.

### 4.1 Principios didácticos.

Seguindo os principios redactados na **Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa**, a nosa práctica educativa será:

- **Globalizada e integradora:** onde os contidos ensinados se relacionen cos das outras áreas e cos seus propios coñecementos para que os nenos e nenas poidan establecer pontes cognitivos favorecendo as aprendizaxes significativas.
- **Individualizada:** cómpre que sexamos quen de adaptarnos ás características de cada neno e cada nena atendendo á diversidade existente no aula.

- **Activa:** debemos desenvolver actividades baseadas na experimentación, na investigación e na observación para facelos partícipes do proceso e nós converternos en guías que orienten eses descubrimentos (aprender a aprender).
- **Funcional:** os nenos e nenas deberán atopar sentido nas aprendizaxes e para iso deben ser aplicables e útiles para desenvolverse na súa realidade cotiá.
- **Afectiva :** debemos crear un ambiente cálido e acoledor onde se sintan seguros e poidan traballar con interese e con eficacia desenvolvendo as relacións grupais.
- **Motivadora :** Consideramos fundamental partir dos intereses, demandas, necesidades e expectativas dos alumnos. Apoiarémonos no emprego das TIC's.
- **Colaboradora:** implicando a tódolos elementos da comunidade educativa e tamén establecendo canles de actuación e participación coas familias dos nenos e nenas.
- **Lúdica:** sendo o xogo un medio en si para a aprendizaxe de contidos.

## 4.2 Estratexias de intervención educativa.

### 4.2.1. A nivel presencial

Os principios anteriores estarán concretados no traballo na aula en base a tres tipos de estratexias:

- **Didácticas expositivas:** Presentando a información de xeito sinxelo, breve e previamente organizada, e apoiándonos en todo tipo de recursos, tanto os xa preparados, como outros que poidan xurdir de xeito espontáneo (experiencias previas, contos...)
- **De busca ou indagación:** Que consistirán en guiar ós nenos e nenas para acadar distintas aprendizaxes. Pódese levar a cabo a través dunha aprendizaxe por descubrimento guiada polo mestre (dar pautas para a busca de datos no entorno) ou tamén dándolles liberdade á hora de crear ou chegar a unha conclusión.
- **De reflexión sobre o aprendido:** Buscamos que actúen dun xeito cada vez máis autónomo mediante a gradación e interiorización das actividades, aparecendo en último lugar as que requiren un maior grao de habilidade e incluíndo unha reflexión sobre os contidos obxecto de estudo (revisión final).

### 4.2.2. A nivel non presencial.

Practicamente seguiremos traballando como o faciamos na aula, coas estratexias anteriores, só que as plataformas que desenvolverán esas estratexias de intervención serán virtuais, sobre todo aula virtual do curso e aplicacións a través do móbil.

Tecnicamente cambiaremos a forma de presentalas e de recollelas, que será a través das aplicacións antes citadas, e o desenvolvemento dos procesos de realización, que, loxicamente, serán de xeito individual na maior parte dos casos, e terán como espazo de traballo a propia casa do neno ou nena.

Polo demais, o tipo de actividades serán moi semellantes ás realizadas na aula. Incluiremos vídeos, esquemas e resumos explicativos, actividades corrixidas para que os nenos e familias poidan autocorrixilas, actividades interactivas, formularios,...

### 4.2.3. A nivel semi-presencial.

Traballaremos cos nenos/as que están na aula como explicamos no apartado a nivel presencial e cos nenos/as que están na casa como detallamos no apartado a nivel non presencial.

### 4.3. Hora de libre configuración.

Empregaremos esta hora para traballar contidos curriculares da área de Matemáticas, facendo especial énfase no cálculo e na comprensión e resolución de problemas.

Xa que a LOMCE fai unha maior demanda do uso das novas tecnoloxías, fomentaremos o uso das mesmas para traballar contidos relacionados co desenvolvemento curricular desta área.

## 5. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Trataremos, nesta programación, de identificar as posibles deficiencias que poidan xurdir ao longo do curso mediante unha atención individualizada que nos permita **observar e analizar o proceso de ensinanza aprendizaxe** de cada un e tamén levar a cabo, se cómpre, as intervencións axeitadas para atallalas :

- Reforzo educativo **(RE)**.
- Adaptación curricular **(AC)**.

Antes de afondar neste apartado é conveniente lembrar algúns aspectos da programación referidos aos nenos e nenas que poidan precisar deste tipo de axuda, como xa introducimos anteriormente.

### 5.1. Alumnado con pequenas dificultades e ritmo lento.

A primeira meta a acadar é obter un bo clima na aula, acolledor e baseado no respecto aos outros, no que todos os nenos e nenas se expresen sen problemas. Para iso reforzaremos de seguido os pequenos logros que vaian adquirindo. Outra posibilidade de actuación sería a modificación de recursos, da organización, da metodoloxía ou das actividades, reforzando máis os contidos procedimentais e actitudinais e incidindo na adquisición das aprendizaxes máis significativas para aqueles que non sexan capaces de seguir o ritmo habitual da clase. Falaríamos, pois, de reforzo educativo (RE).

### 5.2. Alumnos de incorporación tardía procedente do estranxeiro.

Atenderemos de xeito especial aos alumnos procedentes do estranxeiro.

Seguirase cun reforzo educativo a nivel centro e un reforzo máis específico a nivel de aula , traballando con diferentes soportes (audiovisuais, gráficos...) para tratar a información e contidos, e tamén a nivel emocional, para que a súa integración no grupo sexa íntegra a finais do presente curso académico.

### 5.3. Alumnos con necesidades específicas de atención educativa.

Como recolleemos xa no apartado 2.3, onde falamos das características dos grupos e do seu alumnado, temos varios con reforzo educativo, 3 con TDAH e dislexia, varios con TDAH, un neno con autismo, unha nena con dificultades xeneralizadas de aprendizaxe, unha nena avaliada, pero pendente de diagnóstico con posible disgrafía e disortografía, unha nena recién incorporada ao centro e sen coñecemento do idioma e un neno con dificultades aprendizaxe.



Coa axuda do departamento de orientación, e cos mestres especialistas correspondentes, intentaremos crear unhas rutinas de aprendizaxe onde estes nenos e nenas se integren co grupo dun xeito adecuado e, ao mesmo tempo, unhas pautas de aprendizaxe onde desenvolvan os contidos traballados na aula dunha maneira o máis efectiva posible.

## 6. RECURSOS DIDÁCTICOS

É importante resaltar que pretendemos que o material non só sexa un recurso educativo no sentido de servir de apoio á aprendizaxe, senón tamén no sentido de facilitar a **adquisición de actitudes, valores e hábitos determinados**.

### 6.1 Persoais:

Ademais dos alumnos/as e o persoal docente, dos que xa falamos anteriormente, poñeremos un especial énfase na **participación activa das familias**, colaborando ben de xeito directo, coa súa presenza, implicándoos no seguimento do proceso de ensino aprendizaxe dos seus fillos/as, ou ben de xeito indirecto, axudándolles aos nenos e nenas na adquisición de diversos útiles para o desenvolvemento dos contidos traballados ( material de refugallo, froitos...).

Hai que ter en conta que este ano van a ser partícipes dun xeito directo na aprendizaxe dos seus fillos e fillas, co que estableceremos as canles oportunas para que a relación centro-familia sexa o máis produtiva posible.

### 6.2 Materiais:

- Impresos: libro de texto, revistas, contos, xornais, láminas, adhesivos...
- Específicos do aula: lapiseiros, cadernos, bolígrafos, estoxos, gomas..
- Audiovisuais: proxectores e pantallas.
- Informático: O ordenador. Internet. Programas e páxinas interactivas.
- De refugallo: cartóns, botellas de auga mineral baleiras, caixas...

### 6.3 Ambientais:

- Do centro: biblioteca, sala de informática, espazos diversos e aula.
- Do entorno: a propia contorna (saída na busca de árbores, froitos, follas...) do pobo ou saídas fóra do concello.

## 7. PROXECTO LECTOR

Partimos dunha proposta de actividades globalizadoras e accesibles que invitan a lectura do libro e suscitan o interese dos lectores por coñecer e gozar dos seus contidos.

O proxecto lector de cuarto curso xirará en torno a tres eixes:

### - **O aproveitamento do tempo marcado no proxecto lector do centro:**

Deixaremos liberdade na elección de libros para que ese tempo de lectura lles resulte pracenteiro. Rexistraremos dun xeito cuantitativo o número de páxinas e libros lidos durante cada trimestre para que cada neno e nena sexa consciente da súa evolución lectora.

Empregaremos a biblioteca de aula para facerlles máis doado o cambio de libros, se así o desexan. Por suposto, tamén poderán traer libros da súa casa.

- **As lecturas e textos das distintas áreas curriculares:**

Aproveitaremos a información contida nos diferentes libros de texto e outras fontes que poidan favorecer o desenvolvemento lector do alumnado.

Antes de ler un texto interésanos crear modelos mentais para unha mellor integración do mesmo relacionándoos cos nosos coñecementos previos. Para iso utilizaremos **o título e as ilustracións**. A partir destes animamos aos alumnos que expresen oralmente o que saben do tema ou conto, que fagan conxecturas acerca do que lles pode pasar aos personaxes, problemas, solucións...

Para despois da lectura ofreceremos dos tipos de actividades: Unhas máis dirixidas, para comprobar a **comprensión do relato** e outras de carácter máis imaxinativo nas que o neno aprende a utilizar o libro como modelo para a súa **expresión creativa**.

## 8. AVALIACIÓN.

### 8.1 Parámetros LOMCE

Cabe ter en conta, á hora de avaliar neste curso, estes tres parámetros que a **LOMCE** explica do seguinte xeito:

- **Criterios de avaliación:** son o referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias.

- **Estándares de aprendizaxe avaliados:** especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe, e que concretan o que o alumno debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina; deben ser observables, medibles e avaliados e permitir graduar o rendemento ou logro alcanzado.

- **Avaliación final individualizada** a todos os alumnos e as alumnas ao rematar o cuarto curso de educación primaria, segundo dispoña a Administración educativa, na que se comprobará o grao de dominio das destrezas, capacidades e habilidades en relación co grao de adquisición da competencia en comunicación lingüística e da competencia matemática.

De resultar desfavorable esta avaliación, o equipo docente deberá adoptar as medidas ordinarias ou extraordinarias máis axeitadas. Estas medidas fixaranse en plans de mellora de resultados colectivos ou individuais que permitan corrir as dificultades, en colaboración coas familias e mediante recursos de apoio educativo.

### 8.2. Avaliación inicial.

Para realizar a avaliación inicial colleremos os principais contidos traballados o ano anterior, sobre todo nas linguas e nas matemáticas, para establecer unha base dende a cal podamos empezar a traballar e ter unha referencia bastante axeitada do nivel onde se atopa cada neno ou nena, e poder así establecer os reforzos precisos e tamén atender coa máxima celeridade posible á diversidade existente no grupo clase.

Na realización de esta **avaliación inicial** partimos da:

- Análise dos informes individualizados do curso anterior do alumnado e así detectar as aprendizaxes imprescindibles non adquiridas.
- Coñecemento personalizado do alumnado e da súa situación emocional.

### 8.3. Criterios de cualificación.

#### 8.3.1. Con actividade presencial.

Nas áreas das **linguas, matemáticas, ciencias sociais e ciencias naturais** os criterios de cualificación serán:

##### **60% Probas escritas e orais.**

- Probas escritas obxectivas realizadas ao final de cada unidade ou varias unidades.
- Preguntas orais directas sobre o que se está traballando.
- Follas de avaliación, formularios, test, rexistros (de cálculo mental, ortografía)...
- Traballos e proxectos de investigación.

Neste apartado terase enconta a ortografía aplicando os seguintes criterios de corrección:

- = Descontarase 0,1 puntos (sobre 10) por cada palabra mal copiada.
- = Descontarase 0,05 (sobre 10) puntos por cada palabra mal escrita e que forme parte do vocabulario que deben ter afianzado.

##### **30% Traballo diario na aula e fóra da aula.**

- Traballo diario na aula, realización dos exercicios indicados no caderno, fichas ou ordenador.
- Realización de tarefas non rematadas na aula ou tarefas indicadas para o reforzo na casa.
- Organización (segundo as instrucións dadas a principio de curso), temporalización (entregar os traballos dentro dos prazos esixidos), corrección (revisión e autocorrección das actividades seguindo as instrucións do mestre) e presentación das actividades e traballos (boa caligrafía, respectar as normas de ortografía, limpeza, creatividade,...).

Este apartado estará desglosado do seguinte xeito:

- = caligrafía 5%
- = ortografía 5%
- = organización 5%
- = tarefas completas 5%
- = corrección de tarefas 5%
- = temporalización 5%

**10% Interese, participación e implicación no traballo de aula.** (formula e contesta preguntas pertinentes ao tema da clase espontaneamente, amosa atención as explicacións dos mestres e aos argumentos dos compañeiros, coidado do material, uso axeitado do mesmo, responsabilidade polo traslado do material da escola a casa e viceversa, ...).

Neste apartado cada positivo ou negativo sumará ou restará 0,1 puntos.

**Realizarase a media dos distintos apartados, sempre e cando o alumno/a teña como mínimo un 3 de media no apartado de probas escritas e orais. Se ten menos dun 3 a materia estará suspensa.**

Por outro lado, nas áreas de **valores sociais e cívicos e de educación artística (plástica)**, as porcentaxes irán do seguinte xeito:

**40% Coidado e limpeza na presentación dos traballos nas condicións esixidas.**

**40% Finalización das actividades no tempo establecido.**

**10% Orixinalidade e creatividade.**

**10% Interese e esforzo na realización das tarefas.**

### 8.3.2. Con actividade non presencial.

Nas áreas das linguas, matemáticas, ciencias sociais e ciencias naturais os criterios de cualificación serán

#### **30% Probas escritas e orais.**

- Probas escritas obxectivas realizadas ao final de cada unidade ou varias unidades.
- Preguntas orais directas sobre o que se está traballando.
- Follas de avaliación e formularios ao finalizar as unidades.
- Traballos e proxectos de investigación.

#### **60% Traballo diario.**

- Realización dos exercicios indicados no caderno, fichas ou ordenador.
- Organización (segundo as instrucións dadas a principio de curso), temporalización (entregar os traballos dentro dos prazos esixidos), corrección (revisión e autocorrección das actividades seguindo as instrucións do mestre) e presentación das actividades e traballos (boa caligrafía, respectar as normas de ortografía, limpeza, creatividade,...).

**10% Interese, participación e implicación no traballo diario.** (formula e contesta preguntas pertinentes aos temas traballados, amosa atención as explicacións do mestre e aos argumentos dos compañeiros durante videoconferencias,...)

Por outro lado, nas áreas de valores sociais e cívicos e de educación artística (plástica), as porcentaxes irán do seguinte xeito:

**40% Coidado e limpeza na presentación dos traballos nas condicións esixidas.**

**40% Finalización das actividades no tempo establecido.**

**10% Orixinalidade e creatividade.**

**10% Interese e esforzo na realización das tarefas.**

### 8.3.3. Con actividade semi-presencial.

A avaliación dos nenos/as que están na aula farase como explicamos no apartado a nivel presencial e cos nenos/as que están na casa como detallamos no apartado a nivel non presencial.

En caso de que un neno permaneza un curto período de tempo na casa, poderase aprazar a realización de probas orais e escritas e esperar a súa reincorporación ao centro para facer ditas probas presencialmente.

\* No caso de **avaliación negativa** (tanto do nivel anterior ou do nivel actual) :

- Nas linguas e matemáticas, ao ser avaliación continua, quedará recuperada cando aprobe a seguinte avaliación, xa que nas probas incluiremos contidos básicos dos trimestres anteriores.
- En sociais e naturais, en caso de ter algún trimestre suspenso, daremos a oportunidade de recuperalo mediante unha proba oral, escrita ou traballo relacionado coa materia suspensa.
- En valores e plástica daremos a oportunidade de presentar de novo os traballos ou actividades avaliadas negativamente. Os traballos non entregados en prazo, non haberá posibilidade de recuperalos.

#### 8.4. Instrumentos de avaliación.

- Observación sistemática e rexistro do traballo e actitudes dos alumnos.
- Revisión dos cadernos, fichas, traballos...
- Probas de avaliación orais e escritas e traballos/proxectos.

#### 8.5. Autoavaliación.

Neste apartado farase unha análise baseada na observación sistemática do proceso de ensinanza aprendizaxe desenvolvido durante todo o ano. Para iso, ao remate de cada tema, faremos unha reflexión sobre os seguintes aspectos:

- **As actividades:**

- Se foron ou non axeitadas para acadar os obxectivos e contidos previstos.
- Se foron adecuadas ao nivel dos nenos e nenas e progresivas na súa dificultade.
- Se foron enriquecedoras e variadas, enfocando os temas dun xeito motivador.

- **O noso papel como mestres/as:**

- Se a preparación das actividades foi axeitada ou debía reforzar algúns aspectos.
- Se estivemos atentos aos nenos/as cos diferentes ritmos de aprendizaxe.
- Se os recursos elixidos foron os axeitados para desenvolver as actividades.

Por suposto tamén contaríamos coas opinións dos mestres especialistas, dos pais e nais e coas anotacións que fomos recollendo na observación das tarefas a desenvolver ó longo das actividades realizadas.

### 9. PLAN DE REFORZO E RECUPERACIÓN PARA A ADQUISICIÓN DE APRENDIZAXES IMPRESCINDIBLES NON ADQUIRIDAS.

#### 9.1 ALUMNADO CON MATERIAS PENDENTES

O plan de recuperación de alumnado con materias pendentes realízase de forma individualizada para cada neno/a, polo que por motivos de confidencialidade, non se inclúe neste documento, pero si poderá ser consultado polo persoal autorizado no expediente persoal de cada alumno/a.

#### 9.2 ALUMNADO PROCEDENTE DO ESTRANXEIRO

O plan de recuperación de alumnado procedente do estranxeiro realízase de forma individualizada para cada neno/a, polo que por motivos de confidencialidade, non se inclúe neste documento, pero si poderá ser consultado polo persoal autorizado no expediente persoal de cada alumno/a.

### 10. DESENVOLVEMENTO CURRICULAR DAS MATERIAS.

O desenvolvemento curricular ( estándares, obxectivos, criterios de avaliación...) estará baseado, principalmente, nos propostos polas distintas editoriais coas que traballamos ao longo do curso, adaptándoas ás necesidades educativas de cada aula.

# CIENCIAS DA NATUREZA

## 4.º CURSO

### EDUCACIÓN PRIMARIA

De acordo co *DECRETO 105/2014*, de 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na comunidade autónoma de Galicia, publicado no DIARIO OFICIAL DE GALICIA (DOG) o 09/09/2014

## A ÁREA DE CIENCIAS DA NATUREZA

- **Temporalización.**
- **Bloques de contidos.**
- **Orientacións metodolóxicas.**
- **Obxectivos.**
- **Contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe.**
- **Perfil competencial.**

## A ÁREA DE CIENCIAS DA NATUREZA

As Ciencias da Natureza axúdannos a coñecer o mundo en que vivimos e a comprender o noso contorno e as achegas dos avances científicos e tecnolóxicos á nosa vida diaria.

O currículo da área das Ciencias da Natureza pretende ser un punto de partida para acercar os alumnos e alumnas ao mundo natural que nos rodea, para que o entendan e se impliquen no seu coidado e conservación.

A través desta área, iníciase no desenvolvemento das principais estratexias da metodoloxía científica, tales como a capacidade de formular preguntas, identificar o problema, formular hipóteses, planificar e realizar actividades, observar, recoller e organizar a información relevante, sistematizar e analizar os resultados, extraer conclusións e comunicalas, traballando de forma cooperativa e facendo uso de forma adecuada dos materiais e ferramentas. A actividade na aula xirará arredor da realización de actividades en que o alumnado deba participar activamente. Por outra banda, débese ter en conta a atención á diversidade e o respecto polos distintos ritmos e estilos de aprendizaxe. De igual forma, dada a súa crecente importancia, débese iniciar aos alumnos e alumnas no uso das Tecnoloxías da Información e a Comunicación, para buscar información e para tratala e presentala, así como para realizar simulacións interactivas e representar fenómenos de difícil realización experimental.

Desde o traballo na área contribúirase ao desenvolvemento das competencias, aplicándoas á planificación e execución de proxectos. A normativa actual inclúe as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía nunha competencia clave máis ampla: competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.

A área de Ciencias da Natureza contribúe especialmente ao desenvolvemento das competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. A competencia en materia científica alude á capacidade e a vontade de utilizar o conxunto dos coñecementos e a metodoloxía empregados para explicar a natureza, co fin de formular preguntas e extraer conclusións baseadas en probas. Por competencia en materia de tecnoloxía enténdese a aplicación destes coñecementos e metodoloxía en resposta ao que se percibe como desexos ou necesidades humanos. As competencias científica e tecnolóxica entrañan a comprensión dos cambios causados pola actividade humana e a responsabilidade de cada individuo como cidadán.

As competencias en ciencia e tecnoloxía requiren coñecementos científicos relativos á física, a química, a bioloxía, a xeoloxía e a tecnoloxía. Tamén inclúen destrezas que permiten utilizar e manipular ferramentas e máquinas tecnolóxicas, así como utilizar datos e procesos científicos. Así mesmo, conteñen actitudes e valores relacionados co interese pola ciencia, o apoio á investigación científica asumindo criterios éticos e o sentido da responsabilidade en relación coa conservación e protección do medio ambiente.

Tamén, a área de Ciencias da Natureza de Educación Primaria contribúe ao desenvolvemento das outras competencias. Os contidos asociados á forma de construír e transmitir o coñecemento científico constitúen unha oportunidade para o desenvolvemento da competencia de aprender a aprender; a utilización da linguaxe matemática para cuantificar os fenómenos naturais e para expresar datos e ideas sobre a natureza e o rigor e busca da verdade que supón a utilización do método científico contribúen ao desenvolvemento da competencia matemática; o manexo dun procesador de textos, a busca guiada en internet e a utilización de simulacións informáticas para mellorar a comprensión de modelos favorecen o desenvolvemento da competencia dixital; a necesidade de comunicar correctamente as observacións experimentais, a exactitude da terminoloxía científica e o aumento significativo da riqueza de vocabulario específico supoñen unha contribución desta área ao desenvolvemento da comunicación lingüística; a alfabetización científica constitúe unha dimensión fundamental de conciencia e expresións culturais, que posibilita a toma de decisións sobre moitos aspectos desde un punto de vista científico e racional; o sentido da iniciativa e espírito emprendedor maniféstase na planificación e realización de experimentos científicos; a contribución da área ao desenvolvemento das competencias sociais e cívicas ten relación coa liberdade de pensamento e coa sensibilidade fronte ao progreso científico e tecnolóxico.



## TEMPORALIZACIÓN

Segundo como referencia o libro de ciencias da natureza da editorial Anaya e a súa proposta didáctica para o cuarto nivel, plantexamos a seguinte ordenación no curso escolar dos bloques de contidos por temas:

### 1º TRIMESTRE

- Os seres vivos e as plantas. Meses de setembro e outubro.
- Os seres vivos no seu medio. Meses de novembro e decembro.

### 2º TRIMESTRE

- A nutrición humana. Xaneiro e primeira quincena de febreiro.
- A relación humana. Segunda quincena de febreiro e marzo.

### 3º TRIMESTRE

- A materia e os seus cambios. Abril e primeira quincena de maio.
- As máquinas e a tecnoloxía. Segunda quincena de maio e xuño.

Esta temporalización será orientativa e poderá ser modificada en función de moitas variables (interese dos nenos e nenas, acontecementos imprevistos, etc.).

## BLOQUES DE CONTIDOS

Os contidos están organizados en 5 bloques que, dada a súa interrelación, non deben ser traballados de forma illada senón integrada. O tratamento dos seus conceptos debe permitir ao alumnado avanzar na adquisición de ideas do coñecemento científico e na súa estruturación e organización, de forma coherente e articulada. Por outra banda, os contidos procedementais, relacionados co «saber facer» teórico e práctico, han de permitir ao alumnado iniciarse en coñecer e empregar algunhas das estratexias e técnicas habituais na actividade científica, tales como a observación, a identificación e análise de problemas, a recollida, a organización e o tratamento de datos, a emisión de hipóteses, o deseño e desenvolvemento da experimentación, a busca de solucións e o emprego de fontes de información, incluíndo as proporcionadas polos medios tecnolóxicos actuais e a comunicación dos resultados obtidos.

O **bloque 1: iniciación á actividade científica**, oríentase basicamente aos coñecementos necesarios para a planificación, realización e posterior comunicación dos resultados de tarefas integradas, proxectos, experimentacións ou pequenas investigacións. Integra así coñecementos conceptuais, procedementais e actitudinais necesarios para o desenvolvemento dos catro bloques restantes tendo, polo tanto, carácter fundamental e transversal para o desenvolvemento da área.

O **bloque 2: o ser humano e a saúde**, integra coñecementos, habilidades e destrezas encamiñados ao coñecemento do propio corpo e das interaccións deste cos demais seres humanos e co medio, á prevención de condutas de risco e a desenvolver e fortalecer comportamentos responsables e estilos de vida saudables. Recolle tamén o coñecemento de si mesmo/a para valorarse como diferente, respectar a diversidade e para facilitar o equilibrio emocional.

○ **bloque 3: os seres vivos**, oriéntase fundamentalmente ao coñecemento, respecto e aprecio das plantas e dos animais, á iniciación aos outros reinos e ao interese por conservar a biodiversidade.

○ **bloque 4: materia e enerxía**, inclúe contidos relacionados coas propiedades dos materiais e as diferentes formas de enerxía, as consecuencias medioambientais do seu uso, así como a experimentación de fenómenos físicos e químicos sinxelos.

○ **bloque 5: a tecnoloxía, aparellos e máquinas**, inclúe basicamente contidos relacionados coas máquinas e cos aparellos de uso cotián, a enerxía que empregan e os avances científicos e tecnolóxicos que inflúen nas condicións de vida actual.

## ORIENTACIÓNS METODOLÓXICAS

A acción docente na área de Ciencias da Natureza terá en especial consideración as seguintes recomendacións:

- Iniciar os alumnos no uso das Tecnoloxías da Información e a Comunicación, para buscar información e para tratala e presentala, así como para realizar simulacións interactivas e representar fenómenos de difícil realización experimental.
- Promover a curiosidade, o interese e o respecto cara a si mesmo e cara aos demais, cara á natureza, cara ao traballo propio das ciencias experimentais e o seu carácter social, e a adopción dunha actitude de colaboración no traballo en grupo.
- Fomentar a participación eficaz e constante do alumno, de modo que aprendan a medida que van facendo, sendo especialmente importante a observación dos seres e procesos naturais "invivo", e a experimentación mediante a realización de diversas e sinxelas experiencias.
- Incluír prácticas orais, como exposicións ou debates previamente preparados, na actividade cotiá da aula sobre os contidos que o mestre seleccione (proles e contras da reciclaxe dos envases, as enerxías renovables, a contaminación, as especies en extinción, etc.).
- Observar, identificar e analizar problemas utilizando a recollida, organización e tratamento de datos, a emisión de hipóteses, o deseño e desenvolvemento da experimentación, a busca de solucións, e a utilización de fontes de información, incluíndo na medida do posible as proporcionadas por medios tecnolóxicos e a comunicación dos resultados obtidos.
- Realizar tarefas manipulativas en que, mediante o uso de técnicas plásticas, se poidan consolidar as aprendizaxes propias da área (modelaxe con arxila, plastilina, etc.).
- Posibilitar a existencia dun "recuncho de ciencias" onde poidan recollese os traballos realizados, os murais explicativos dos experimentos do curso, os materiais propios da área (microscopio, guantes, etc.).

## OBXECTIVOS.

A área de ciencias da natureza contribuirá a desenvolver nos alumnos as capacidades que lles permitan:

a) Coñecer e apreciar os valores e as normas de convivencia, aprender a obrar de acordo con elas, prepararse para o exercicio activo da cidadanía e respectar os dereitos humanos, así como o pluralismo propio dunha sociedade democrática.

b) Desenvolver hábitos de traballo individual e de equipo, de esforzo e de responsabilidade no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo/a, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe, e espírito emprendedor.

c) Adquirir habilidades para a prevención e para a resolución pacífica de conflitos que lles permitan desenvolverse con autonomía no ámbito familiar e doméstico, así como nos grupos sociais cos que se relacionan.

d) Coñecer, comprender e respectar as diferentes culturas e as diferenzas entre as persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e mulleres e a non discriminación de persoas con discapacidade nin por outros motivos.

e) Coñecer e utilizar de xeito apropiado a lingua galega e a lingua castelá, e desenvolver hábitos de lectura en ambas as linguas.

g) Desenvolver as competencias matemáticas básicas e iniciarse na resolución de problemas que requiran a realización de operacións elementais de cálculo, coñecementos xeométricos e estimacións, así como ser quen de aplicarlos ás situacións da súa vida cotiá.

h) Coñecer os aspectos fundamentais das ciencias da natureza, as ciencias sociais, a xeografía, a historia e a cultura, con especial atención aos relacionados e vinculados con Galicia.

i) Iniciarse na utilización, para a aprendizaxe, das tecnoloxías da información e da comunicación, desenvolvendo un espírito crítico ante as mensaxes que reciben e elaboran.

k) Valorar a hixiene e a saúde, aceptar o propio corpo e o das demais persoas, respectar as diferenzas e utilizar a educación física e o deporte como medios para favorecer o desenvolvemento persoal e social.

l) Coñecer e valorar os animais máis próximos ao ser humano e adoptar modos de comportamento que favorezan o seu coidado.

m) Desenvolver as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como unha actitude contraria á violencia, aos prexuízos de calquera tipo e aos estereotipos sexistas e de discriminación por cuestións de diversidade afectivo-sexual.

o) Coñecer, apreciar e valorar as singularidades culturais, lingüísticas, físicas e sociais de Galicia, poñendo de relevancia as mulleres e homes que realizaron achegas importantes á cultura e á sociedade galegas.

## CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

A continuación, situaremos os elementos curriculares nunha táboa para poder establecer unha relación visual entre eles.

### BLOQUE 1: INICIACIÓN Á ACTIVIDADE CIENTÍFICA

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B1.1. Realización de proxectos, pequenas investigacións e presentación de resultados.</p> <p>B1.2. Interese por coidar a presentación dos traballos en soporte dixital ou papel.</p> <p>B1.3. Uso das TIC de xeito cada vez máis autónomo para a busca de información e para a súa comunicación, empregando a nivel básico o tratamento de textos (titulación, formato, arquivo e recuperación dun texto, cambios, substitucións e impresión).</p> <p>B1.4. Seguimento dunha secuencia dada para atopar unha información en internet e noutros soportes.</p>	<p>B1.1. Realizar un proxecto para a obtención dun produto como resultado dun problema formulado, elaborar con autonomía documentación sobre o proceso e presentala en diferentes soportes.</p>	<p>CNB1.1.1. Busca, selecciona e organiza a información importante, obtén conclusións e comunica o resultado de forma oral e escrita.</p>
		<p>CNB1.1.2. Presenta os traballos, en soporte dixital ou papel, de maneira ordenada, clara e limpa.</p>
		<p>CNB1.1.3. Manifesta autonomía na planificación e execución de accións e tarefas e ten iniciativa na toma de decisións.</p>
		<p>CNB1.1.4. Consulta e utiliza documentos escritos, imaxes e gráficos.</p>
		<p>CNB1.1.5. Reflexiona sobre o traballo realizado, saca conclusións sobre como traballa e aprende e elabora estratexias para aprender</p>

B1.5. Iniciación á actividade científica.	B1.2. Establecer conxecturas de sucesos ou problemas que ocorren no seu contorno por medio da observación e obter unha información.	CNB1.2.1. Establece conxecturas de sucesos ou problemas do seu contorno, empregando medios propios da observación para obter unha información.
		CNB1.2.2. Emprega axeitadamente o vocabulario que corresponde a cada un dos bloques de contidos.
B1.6. O traballo cooperativo. B1.7. Técnicas traballo. Recursos e técnicas de traballo individual.  B1.8. Hábitos de traballo, esforzo e responsabilidade.	B1.3. Traballar de forma cooperativa apreciando o coidado pola seguridade propia e a dos seus compañeiros/as, coidando as ferramentas e facendo un uso axeitado dos materiais.	CNB1.3.1. Utiliza estratexias para traballar de forma individual e en equipo amosando habilidades para a resolución pacífica de conflitos.

## BLOQUE 2: O SER HUMANO E A SAÚDE

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B2.1. O corpo humano e o seu funcionamento.  B2.2. As funcións vitais. Importancia dos sentidos en relación co medio. Descrición do seu papel e formas para o seu coidado habitual.  B2.3. Recoñecemento dos cambios físicos e persoais nas diferentes etapas da vida das persoas.	B2.1. Coñecer a morfoloxía externa do propio corpo e os órganos máis importantes para o seu funcionamento.	CNB2.1.1. Localiza os principais órganos vitais e entende a súa importancia no funcionamento do organismo.
		CNB2.1.2. Recoñece a importancia dos sentidos para a relación co medio e as formas de coidalos.

<p>B2.4. Saúde e enfermidade.</p> <p>B2.5. Hábitos saudables: alimentación, hixiene, exercicio físico e descanso.</p> <p>B2.6. Actitude crítica ante prácticas e mensaxes que non favorecen o correcto desenvolvemento da saúde.</p> <p>B2.7. Factores que producen as enfermidades máis habituais: carie, obesidade, gripe, catarros...</p> <p>B2.8. Coñecemento de si mesmo/a e dos e das demais: emocións e sentimentos propios e alleos. Valoración das súas habilidades persoais.</p> <p>B2.9. A relación cos demais. Toma de decisións.</p> <p>B2.10. A igualdade entre homes e mulleres.</p>	<p>B2.2 Identificar e explicar as consecuencias para a saúde e o desenvolvemento persoal de determinados hábitos de alimentación, hixiene, exercicio físico e descanso.</p>	<p>CNB2.2.1. Identifica e adopta hábitos de hixiene, de descanso e de alimentación sa e diferencia prácticas e mensaxes que son contraproducentes para a saúde.</p> <p>CNB2.2.2 Identifica e valora as súas habilidades persoais.</p> <p>CNB2.2.3. Recoñece algúns factores que producen as enfermidades máis habituais (carie, catarros, gripe, obesidade) e aplica actuacións para á súa prevención.</p> <p>CNB2.2.4. Planifica, de forma autónoma e creativa, actividades de ocio e tempo libre, individuais e en grupo.</p>
<p>B2.11. Clasificación dos alimentos en función dos nutrientes principais.</p> <p>B2.12. Identificación de sistemas de conservación alimentaria.</p> <p>B2.13. Pirámide alimentaria.</p> <p>B2.14. Análise de dietas equilibradas.</p>	<p>B2.3. Diseñar un menú equilibrado para a súa idade.</p>	<p>CNB2.3.1. Clasifica e diferencia alimentos en función dos nutrientes principais.</p> <p>CNB2.3.2. Identifica sistemas de conservación alimentaria.</p> <p>CNB2.3.3. Analiza dietas e elabora un menú equilibrado na escola.</p>

## BLOQUE 3: OS SERES VIVOS

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B3.1. Diferenza entre seres vivos e inertes.</p> <p>B3.2. Identificación de animais e de plantas como seres vivos.</p> <p>B3.3. Identificación e clasificación de rochas a partir de características observables.</p> <p>B3.4. Clasificación de animais vertebrados e invertebrados a partir de características observables.</p> <p>B3.5 Clasificación das plantas (herbas, arbustos e árbores) a partir de características observables.</p> <p>B3.6 Utilización guiada de claves e de guías de animais e plantas para a clasificación e identificación dalgunhas especies existentes en Galicia.</p> <p>B3.7. Identificación de cambios observables que se producen nos seres no contorno.</p> <p>B3.8. Valoración da biodiversidade e interese pola súa conservación.</p>	<p>B3.1. Identificar e clasificar, con criterios científicos, animais, plantas e rochas do seu contorno próximo, recoñecendo as súas características principais, buscando información en fontes variadas.</p>	<p>CNB3.1.1. Observa, identifica e recoñece as características básicas e clasifica animais vertebrados e invertebrados do seu contorno, con criterio científico.</p>
		<p>CNB3.1.2. Observa, identifica e recoñece as características básicas e clasifica plantas do seu contorno, con criterio científico.</p>
		<p>CNB3.1.3. Utiliza claves e guías para a clasificación científica de animais e plantas.</p>
		<p>CNB3.1.4. Identifica hábitats de seres vivos e elabora un protocolo para respectar a biodiversidade.</p>
<p>B3.9. Planificación, observación e comparación das diversas maneiras en que os seres vivos realizan as funcións vitais utilizando instrumentos apropiados e medios audiovisuais e tecnolóxicos da maneira máis precisa e rigorosa posible. Comunicación dos resultados, empregando distintos soportes textuais.</p>	<p>B3.2. Planificar, observar e comparar, empregando os instrumentos e o material necesarios e rexistrar de forma cooperativa, algún proceso asociado ao ciclo vital dun ser vivo contrastando os rexistros propios e os dos compañeiros con información doutras fontes. Comunicar de xeito oral e escrito os resultados, empregando soportes textuais variados.</p>	<p>CNB3.2.1. Coñece e explica as funcións de relación, reprodución e alimentación.</p>
<p>CNB3.2.2. Planifica, observa, compara, rexistra e comunica, empregando soportes textuais variados, os resultados da observación do ciclo vital previamente planificado.</p>		

## BLOQUE 4: MATERIA E ENERXÍA

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B4.1. O sol e a auga como fontes de enerxía.</p> <p>B4.2. Características e propiedades do aire e actuacións necesarias para evitar a súa contaminación.</p> <p>B4.3 Valoración da importancia da boa calidade da auga e do aire para a nosa saúde e o mantemento da vida.</p> <p>B4.4. Intervención da enerxía na vida cotiá.</p> <p>B4.5. Uso responsable dos recursos naturais do planeta. Aforro enerxético.</p> <p>B4.6. A produción de residuos, a contaminación e o impacto ambiental.</p> <p>B4.7. Desenvolvemento de actitudes individuais fronte a determinados problemas mediambientais.</p>	<p>B4.1. Identificar, a partir de exemplos da vida cotiá, usos dos recursos naturais e consecuencias do seu uso inadecuado facendo fincapé no aforro enerxético e no impacto medioambiental.</p>	<p>CNB4.1.1. Identifica e coñece a intervención da enerxía nos cambios da vida cotiá.</p>
		<p>CNB4.1.2. Explica algunhas características e propiedades do aire e as actuacións necesarias para evitar a súa contaminación</p>
		<p>CNB4.1.3. Elabora protocolos para mellorar os problemas medioambientais da súa contorna.</p>
<p>B4.8. Realización de experiencias sinxelas sobre o comportamento dos corpos (lupas, espellos, auga e prismas) diante da luz.</p> <p>B4.9. Identificación de forzas coñecidas que fan que os obxectos se movan ou deformen.</p>	<p>B4.2. Realizar experiencias sinxelas e pequenas investigacións para recoñecer os cambios de certos corpos diante da luz e os efectos de forzas coñecidas no movemento dos corpos.</p>	<p>CNB4.2.1. Investiga e explica o comportamento de certos corpos diante da luz.</p>
		<p>CNB4.2.2. Identifica forzas coñecidas que fan que os obxectos se movan ou se deformen a través de pequenas investigacións.</p>
<p>B4.10. Realización de experiencias con mesturas.</p> <p>B4.11. Identificación de compoñentes e preparación dunha mestura.</p> <p>B4.12. Procedementos de separación.</p>	<p>B4.3. Realizar experiencias con mesturas sinxelas de substancias relacionadas coa vida doméstica e do contorno e achegar conclusións sobre os resultados.</p>	<p>CNB4.3.1. Compara densidades de diferentes substancias de uso cotián con respecto á auga e presenta conclusións en diferentes soportes.</p>
		<p>CNB4.3.2. Identifica e prepara algunhas mesturas de uso doméstico.</p>



## BLOQUE 5: A TECNOLOXÍA, OBXECTOS E MÁQUINAS

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B5.1. Identificación da enerxía que fai funcionar as máquinas de uso cotián e doméstico e algúns operadores mecánicos (eixe, roda, polea, plano inclinado, engrenaxe, freo, panca, manivela etc.).</p> <p>B5.2. Importancia da ciencia e da tecnoloxía para mellorar as condicións de vida e de traballo.</p>	<p>B5.1. Manipular e observar o funcionamento de aparellos e máquinas sinxelas simples e das complexas máis habituais e o seu uso na vida cotián.</p>	<p>CNB5.1.1. Manipula e identifica algunhas máquinas e aparellos sinxelos e habituais na vida cotiá, analizando o seu funcionamento.</p>
		<p>CNB5.1.2. Coñece a enerxía que empregan as máquinas de uso habitual e explica a importancia da ciencia e a tecnoloxía na vida cotiá.</p>
<p>B5.3. Planificación e realización dalgún obxecto ou máquina de construción sinxela.</p> <p>B5.4. Manexo de ferramentas, aparellos e máquinas de uso doméstico, superando estereotipos sexistas.</p> <p>B5.5 Prevención de riscos no emprego de máquinas de uso cotián.</p>	<p>B5.2. Planificar e realizar a construción de forma cooperativa dalgún obxecto ou máquina sinxela para a resolución dun problema formulado e presentar os resultados en diferentes soportes.</p>	<p>CNB5.2.1. Identifica e describe oficios en función dos materiais, das ferramentas e das máquinas que empregan.</p>
		<p>CNB5.2.2. Aplica os coñecementos ao deseño e á construción dalgún obxecto ou aparello sinxelo, empregando operacións matemáticas no cálculo previo, así como as tecnolóxicas: unir, cortar, pegar...</p>

## PERFIL COMPETENCIAL

No seguinte recadro, podemos comprobar que competencias están vinculadas a cada un dos estándares do currículo, polo que facilmente poderíamos cualificar cada unha delas de forma absolutamente independente.

Separadas por bloques de contidos, en cada un dos ciclos aparecen como filas os estándares e, como columnas, cada unha das 7 competencias. Márcase con (x), cando a competencia sinalada está implícita nese estándar.

Nomenclatura:

- CCL: Competencia en comunicación lingüística
- CSC: Competencias sociais e cívicas
- CAA: Competencia para aprender a aprender
- CD: Competencia dixital
- CCEC: Conciencia e expresións culturais
- CMCCT: Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

## BLOQUE 1: INICIACIÓN Á ACTIVIDADE CIENTÍFICA

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CNB1.1.1. Busca, selecciona e organiza a información importante, obtén conclusións e comunica o resultado de forma oral e escrita.	X		X			X	X
CNB1.1.2. Presenta os traballos, en soporte dixital ou papel, de maneira ordenada, clara e limpa.	X			X		X	
CNB1.1.3. Manifesta autonomía na planificación e execución de accións e tarefas e ten iniciativa na toma de decisións.			X			X	X
CNB1.1.4. Consulta e utiliza documentos escritos, imaxes e gráficos.			X	X		X	
CNB1.1.5. Reflexiona sobre o traballo realizado, saca conclusións sobre como traballa e aprende e elabora estratexias para seguir aprendendo.			X			X	
CNB1.2.1. Establece conxecturas de sucesos ou problemas do seu contorno, empregando medios propios da observación para obter unha información.			X			X	X

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CNB1.2.2. Emprega axeitadamente o vocabulario que corresponde a cada un dos bloques de confidos.	X					X	
<b>TOTAL</b>	<b>3</b>	<b>1</b>	<b>6</b>	<b>2</b>		<b>8</b>	<b>3</b>

## BLOQUE 2: O SER HUMANO E A SAÚDE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CNB2.1.1. Localiza os principais órganos vitais e entende a súa importancia no funcionamento do organismo.						X	
CNB2.1.2. Recoñece a importancia dos sentidos para a relación co medio e as formas de coidalos.	X					X	
CNB2.2.1. Identifica e adopta hábitos de hixiene, de descanso e de alimentación sa		X				X	
CNB2.2.2 Identifica e valora as súas habilidades persoais.		X					X

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CNB2.2.3. Recoñece algúns factores que producen as enfermidades máis habituais (carie, catarros, gripe, obesidade) e aplica actuacións para a súa prevención.						X	
CNB2.2.4. Planifica, de forma autónoma e creativa, actividades de ocio e tempo libre, individuais e en grupo.		X	X				
CNB2.3.1. Clasifica e diferencia alimentos en función dos nutrientes principais.						X	
CNB2.3.2. Identifica sistemas de conservación alimentaria.						X	
<b>TOTAL</b>	<b>1</b>	<b>3</b>	<b>1</b>			<b>7</b>	<b>1</b>

**BLOQUE 3: LOS SERES VIVOS**

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CNB3.1.1. Observa, identifica e reconece as características básicas e clasifica animais vertebrados e invertebrados do seu contorno, con criterio científico.						X	
CNB3.1.2. Observa, identifica e reconece as características básicas e clasifica plantas do seu contorno, con criterio científico.						X	
CNB3.1.3. Utiliza claves e guías para a clasificación científica de animais e plantas.			X			X	
CNB3.1.4. Identifica hábitats de seres vivos e elabora un protocolo para respectar a biodiversidade.	X					X	
CNB3.2.1. Coñece e explica as funcións de relación, reprodución e alimentación.						X	
CNB3.2.2. Planifica, observa, compara, rexistra e comunica, empregando soportes textuais variados, os resultados da observación do ciclo vital previamente planificado.	X			X		X	X
<b>TOTAL</b>	<b>2</b>		<b>1</b>	<b>1</b>		<b>6</b>	<b>1</b>

## BLOQUE 4: MATERIA E ENERXÍA

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CNB4.1.1. Identifica e coñece a intervención da enerxía nos cambios da vida cotiá.		X				X	
CNB4.1.2. Explica algunhas características e propiedades do aire e as actuacións necesarias para evitar a súa contaminación	X	X				X	
CNB4.1.3. Elabora protocolos para mellorar os problemas medioambientais da súa contorna.		X				X	
CNB4.2.1. Investiga e explica o comportamento de certos corpos diante da luz.	X					X	
CNB4.2.2. Identifica forzas coñecidas que fan que os obxectos se movan ou se deformen a través de experiencias ou pequenas investigacións.						X	
CNB4.3.1. Compara densidades de diferentes substancias de uso cotián con respecto á auga e presenta conclusións en diferentes soportes.						X	
CNB4.3.2. Identifica e prepara algunhas mesturas de uso doméstico.						X	
CNB4.3.3. Separa compoñentes dalgúns mesturas de uso cotián presentando conclusións sobre os resultados.						X	
<b>TOTAL</b>	<b>2</b>	<b>3</b>				<b>8</b>	

**BLOQUE 5: TECNOLOXÍA, OBXECTOS E MÁQUINAS**

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CNB5.1.1. Manipula e identifica algunhas máquinas e aparellos sinxelos e habituais na vida cotiá, analizando o seu funcionamento.		X				X	X
CNB5.1.2. Coñece a enerxía que empregan as máquinas de uso habitual e explica a importancia da ciencia e a tecnoloxía na vida cotiá.	X					X	
CNB5.2.1. Identifica e describe oficios en función dos materiais, das ferramentas e das máquinas que empregan.	X	X				X	
CNB5.2.2. Aplica os coñecementos ao deseño e á construción dalgún obxecto ou aparello sinxelo, empregando operacións matemáticas no cálculo previo, así como as tecnolóxicas: unir, cortar, pegar...			X	X	X	X	X
<b>TOTAL</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>4</b>	<b>2</b>



# CIENCIAS SOCIAIS

## 4.º CURSO

### EDUCACIÓN PRIMARIA

De acordo co *DECRETO 105/2014, de 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na comunidade autónoma de Galicia*, publicado no DIARIO OFICIAL DE GALICIA (DOG) o 09/09/2014.

## ÍNDICE

### A ÁREA DE CIENCIAS SOCIAIS

- **Temporalización.**
- **Bloques de contidos.**
- **Orientacións metodolóxicas.**
- **Obxectivos.**
- **Contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe.**
- **Perfil competencial .**

## A ÁREA DE CIENCIAS SOCIAIS

Nas Ciencias Sociais intégranse diversas disciplinas que estudan as persoas como seres sociais e a súa realidade nos seus aspectos xeográficos, sociolóxicos, económicos e históricos.

O obxecto das Ciencias Sociais nesta etapa é aprender a vivir e a convivir en sociedade, coñecendo os mecanismos fundamentais da democracia e respectando as regras da vida colectiva, a multiculturalidade e a riqueza das diferenzas entre individuos e grupos.

O currículo básico da área de Ciencias Sociais de Educación Primaria contén os elementos que determinan os procesos de ensino e aprendizaxe desta área, que terá un carácter global e integrador.

A área fomenta o desenvolvemento de hábitos de traballo individual e de equipo, ademais do esforzo como elemento esencial do proceso de aprendizaxe e de responsabilidade no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe e espírito emprendedor. Resulta así mesmo imprescindible para o alumnado adquirir e empregar con precisión e rigor o vocabulario específico da área, e seleccionar información, cos métodos e as técnicas propios da Xeografía e da Historia, para explicar as causas e consecuencias dos problemas e para comprender o pasado histórico e o espazo xeográfico.

As Tecnoloxías da Información e a Comunicación deben utilizarse como recursos para a aprendizaxe das materias curriculares, para obter información e como instrumento para aprender, coñecer e utilizar as palabras claves e conceptos necesarios para ser capaz de ler, escribir e falar sobre Ciencias Sociais.

Ensinar e aprender Ciencias Sociais é mostrar pleno respecto polos dereitos humanos, incluída a igualdade como base da democracia e valorar as diferenzas existentes entre os sistemas de valores das distintas crenzas e etnias. Esta actitude tamén inclúe manifestar o sentido da responsabilidade e mostrar comprensión e respecto polos valores compartidos que son necesarios para garantir a cohesión da comunidade, como o respecto polos principios democráticos.

A finalidade última da área é conseguir a transmisión e posta en práctica de valores que favorezan a liberdade persoal, a responsabilidade, a cidadanía democrática, a solidariedade, a tolerancia, a igualdade, o respecto e a xustiza, así como que axuden a superar calquera tipo de discriminación. Contémplase tamén como fin, a cuxa consecución se orienta o sistema educativo español, a preparación para o exercicio da cidadanía e para a participación activa na vida económica, social e cultural, con actitude crítica e responsable e con capacidade de adaptación ás situacións cambiantes da sociedade do coñecemento.

## TEMPORALIZACIÓN

Segundo como referencia o libro de ciencias sociais da editorial SM e a súa proposta didáctica para o cuarto nivel, plantexamos a seguinte ordenación no curso escolar dos bloques de contidos por temas:

### 1º TRIMESTRE

- O planeta en qué vivimos. De setembro á segunda semana de outubro.
- O tempo e o clima. Da segunda semana de outubro á segunda de novembro.
- A auga e as rochas. Da segunda de novembro a finais de decembro.

### 2º TRIMESTRE

- Relevo, ríos e paisaxes de España. Xaneiro até a segunda semana de febreiro.
- España e os seus habitantes. Dende mediados de febreiro a finais de marzo.

### 3º TRIMESTRE

- A Prehistoria. Abril e primeira quincena de maio.
- A Idade Antiga. Segunda quincena de maio e xuño.

Esta temporalización será orientativa e poderá ser modificada en función de moitas variables (interese dos nenos e nenas, acontecementos sociais imprevistos, etc.).

## BLOQUES DE CONTIDOS

Na área de Ciencias Sociais, os contidos organizáronse en catro bloques:

- Nun primeiro lugar, no bloque 1, se establecen os contidos comúns da área, facendo referencia ás distintas técnicas, estratexias e métodos de traballo que potencian e favorecen a adquisición de aprendizaxes sobre o coñecemento do medio por parte do alumnado. Polo tanto, este bloque constitúe o eixe fundamental para abordar os elementos curriculares dos outros bloques cun enfoque transversal. Supón, ademais, a iniciación no coñecemento científico, non como saber disciplinar senón como un conxunto de procesos, destrezas e actitudes que contribúen a explorar e comprender a realidade.

O uso das ferramentas TIC tamén ten especial consideración neste bloque pois se considera recurso fundamental, entre outras fontes, para a busca de información, simulación de procesos e presentación de conclusións referidas ás Ciencias sociais.

2. No bloque 2, O mundo no que vivimos, realízase o estudo da xeografía, tanto da contorna próxima, achegando ao alumnado á realidade que coñece, como de contextos máis afastados para fomentar unha visión máis completa. No desenvolvemento deste bloque utilizaranse diferentes tipos de fontes xeográficas de información: textos, cadros e gráficos, esquemas, representacións cartográficas, fotografías e imaxes sintéticas para identificar e localizar obxectos e feitos xeográficos, facendo especial atención no territorio galego e español. O bloque inclúe contidos que abranguen desde o Universo, a representación da Terra e a orientación no espazo, a auga e o consumo responsable, o clima e o cambio climático, a paisaxe e os seus principais elementos (relevo, clima, hidrografía...) e a intervención humana no medio e as súas consecuencias ambientais.
3. A través dos contidos do bloque 3, Vivir en sociedade, será posible iniciar un proceso de comprensión das características dos distintos grupos sociais, respectando e valorando as súas diferenzas e ás persoas integrantes, a produción e reparto dos bens de consumo, sectores de produción, a vida económica dos cidadáns e cidadás, a capacidade emprendedora dos membros da sociedade e a función dinamizadora da actividade empresarial na sociedade, a organización social, política e territorial galega e española e o coñecemento do territorio, institucións e poboación europeas.
4. No bloque 4, As pegadas do tempo, traballarase a comprensión de conceptos como o tempo histórico e a súa medida, a capacidade de ordenar temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos relevantes, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade a través da realización de cronogramas, liñas do tempo, mapas mentais, árbores xenealóxicas, biografías etc. Investigarase sobre as grandes etapas históricas da humanidade para adquirir unha idea da idade da historia, asociadas aos feitos que marcan os seus inicios e seus finais, sendo preciso coñecer as condicións históricas, eventos e persoas relevantes en diferentes períodos de tempo. É importante para o alumnado adquirir as referencias históricas que lles permitan elaborar unha interpretación persoal do mundo, a través duns coñecementos básicos da historia de Galicia e de España, respectando e valorando os aspectos comúns e de carácter diverso. Neste bloque utilizaranse diversas fontes textuais e gráficas como mapas e calquera outra representación adecuada para a identificación e a análise de procesos históricos.

## ORIENTACIÓN METODOLÓXICAS

A acción docente na área de Ciencias Sociais terá en especial consideración as seguintes recomendacións:

- Partir do vocabulario e dos coñecementos previos do alumno, buscando como obxectivo a adquisición e uso de vocabulario propio das ciencias sociais.
- Relacionar as actividades de aprendizaxe coa vida do alumnado e aproveitando os recursos do contorno.
- Utilizar sistematicamente recursos que faciliten a visualización dos feitos xeográficos, históricos e elementos da paisaxe (representacións cartográficas, mapas, atlas, fotografías e imaxes sintéticas, etc.).
- Fomentar o esforzo como elemento esencial do proceso de aprendizaxe e de responsabilidade no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe e espírito emprendedor.
- Usar sistemas de localización xeográfica que permitan localizar feitos xeográficos e elementos do relevo (Cartomur, Google Earth, etc.).
- Incorporar recursos audiovisuais de maneira habitual para visualizar determinados contidos da área (feitos históricos, características de ecosistemas, etc.).
- Realizar tarefas manipulativas nas que, mediante o uso de técnicas plásticas, se poidan consolidar as aprendizaxes propias da área (modelado con arxila e outros materiais).
- Realizar traballos e presentacións a nivel individual, así como en equipo, que supoñan a elaboración dun produto significativo a raíz da busca, selección e organización de información de carácter social, xeográfico ou histórico, mostrando habilidade para traballar tanto individualmente como de maneira colaborativa.
- Incluír exposicións ou debates previamente preparados sobre contidos propios da área, na actividade cotiá da aula, na que usen vocabulario específico da mesma con precisión.
- Crear un recuncho de comprensión lectora con recursos variados que poidan ser de interese para o alumnado (cómicos históricos, atlas e revistas divulgativas, etc.) que poidan ser usados polos alumnos que finalizasen as tarefas asignadas a modo de actividade de ocio.

## OBXECTIVOS.

A área de ciencias sociais contribuirá a desenvolver nos nenos e nas nenas as capacidades que lles permitan:

a) Coñecer e apreciar os valores e as normas de convivencia, aprender a obrar de acordo con elas, prepararse para o exercicio activo da cidadanía e respectar os dereitos humanos, así como o pluralismo propio dunha sociedade democrática.

b) Desenvolver hábitos de traballo individual e de equipo, de esforzo e de responsabilidade no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo/a, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe, e espírito emprendedor.

c) Adquirir habilidades para a prevención e para a resolución pacífica de conflitos que lles permitan desenvolverse con autonomía no ámbito familiar e doméstico, así como nos grupos sociais cos que se relacionan.

d) Coñecer, comprender e respectar as diferentes culturas e as diferenzas entre as persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e mulleres e a non discriminación de persoas con discapacidade nin por outros motivos.

e) Coñecer e utilizar de xeito apropiado a lingua galega e a lingua castelá, e desenvolver hábitos de lectura en ambas as linguas.

g) Desenvolver as competencias matemáticas básicas e iniciarse na resolución de problemas que requiran a realización de operacións elementais de cálculo, coñecementos xeométricos e estimacións, así como ser quen de aplicarlos ás situacións da súa vida cotiá.

h) Coñecer os aspectos fundamentais das ciencias da natureza, as ciencias sociais, a xeografía, a historia e a cultura, con especial atención aos relacionados e vinculados con Galicia.

i) Iniciarse na utilización, para a aprendizaxe, das tecnoloxías da información e da comunicación, desenvolvendo un espírito crítico ante as mensaxes que reciben e elaboran.

o) Coñecer, apreciar e valorar as singularidades culturais, lingüísticas, físicas e sociais de Galicia, poñendo de relevancia as mulleres e homes que realizaron achegas importantes á cultura e á sociedade galegas.

## CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

A continuación, situaremos os elementos curriculares nunha táboa para poder establecer unha relación visual entre eles.

### BLOQUE 1: CONTIDOS COMÚNS

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B1.1.Iniciación ao coñecemento científico, toma de conciencia das súas fases e a súa aplicación nas Ciencias sociais. Proposta de traballo que xurda dun problema, acontecemento ou inqueda e que supoña un proceso de investigación e acción que garanta participación activa do alumnado e facilite o proceso de autorregulación de aprendizaxes.</p> <p>B1.2.Busca e selección de información empregando as TIC e outras fontes (directas e indirectas), organización, análise, documentación do proceso (mediante uso do cartafoles) e comunicación das conclusións.</p> <p>B1.3.Planificación e xestión de proxectos co fin de acadar obxectivos. Iniciativa emprendedora.</p>	<p>B1.1.Realizar un traballo de investigación que supoña a busca, selección e organización de información sobre fenómenos previamente delimitados, a realización dun produto, a documentación do proceso e a comunicación do resultados.</p>	<p>CSB1.1.1.Busca información (empregando as TIC e outras fontes directas e indirectas), selecciona a información relevante, a organiza, analiza, obtén conclusións sinxelas e as comunica oralmente e/ou por escrito.</p>
		<p>CSB1.1.2.Manifesta autonomía na planificación e execución de accións e tarefas, ten iniciativa na toma de decisións e asume responsabilidades.</p>
		<p>CSB1.1.3.Realiza as tarefas encomendadas e presenta os traballos de maneira ordenada, clara e limpa.</p>
<p>B1.4.Emprego de técnicas de estudo individual e de estratexias de traballo cooperativo. Valoración do esforzo e coidado do material.</p> <p>B1.5.Participación activa e construtiva na vida social, uso</p>	<p>B1.2.Empregar estratexias de traballo cooperativo, adoitar un comportamento de respecto e tolerancia ante as diferentes ideas e achegas alleas nos diálogos e debates, valorando o esforzo e amosando</p>	<p>CSB1.2.1.Participa en actividades individuais e de grupo, e emprega estratexias de traballo cooperativo valorando o esforzo e o coidado do material.</p>



CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>das normas de convivencia.</p> <p>B1.6 A cooperación e o diálogo como valores democráticos e recursos básicos na resolución pacífica de conflitos.</p>	<p>actitudes de cooperación, participación e respecto cara aos demais.</p>	<p>CSB1.2.2.Adoita un comportamento responsable, construtivo e solidario respectando diferentes ideas e achegas nos debates, recoñecendo a cooperación e o diálogo como principios básicos do funcionamento democrático.</p>
<p>B1.7.Utilización da terminoloxía propia da área.</p> <p>- Elaboración dun glosario da área.</p> <p>B1.8.Fomento de Técnicas de animación á lectura de textos de divulgación das Ciencias sociais (de carácter social, xeográfico e histórico).</p> <p>- A prensa escrita e dixital como fontes de información.</p> <p>B1.9.Utilización e lectura de diferentes linguaxes textuais e gráficos.</p>	<p>B1.3.Coñecer e utilizar as palabras claves e conceptos necesarios para ser capaz de ler, escribir e falar sobre Ciencias sociais, así como comprender diferentes linguaxes recollidos en textos de carácter social, xeográfico ou histórico.</p>	<p>CSB1 3.1.Emprega de maneira axeitada o vocabulario adquirido para ser capaz de ler, escribir e falar sobre Ciencias sociais.</p> <p>CCB1.3.2.Expón oralmente de forma clara e ordenada, contidos relacionados coa área, que manifestan a comprensión de textos orais e /ou escritos de carácter xeográfico, social e histórico.</p> <p>CSB1.3.3.Analiza informacións relacionadas coa área e manexa imaxes, táboas, gráficos, esquemas, resumos e as tecnoloxías da información e a comunicación.</p>

## BLOQUE 2: O MUNDO QUE NOS RODEA

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B2.1.A litosfera: placas tectónicas. Os volcáns, os terremotos e as súas consecuencias.	B2.1.Coñecer a formación da litosfera e a dinámica de placas tectónicas e analizar as súas influencias e consecuencias no medio que o rodea.	CSB2.1..1 Coñece e define a formación da litosfera e a dinámica de placas tectónicas e as súas consecuencias.
B2.2.Formas de representación da Terra: planos, mapas, planisferios e globos terráqueos. B2.3.Identificación dos polos, o eixe e os hemisferios.	B2.2.Explicar e comparar as distintas formas de representar a superficie terrestre identificando os polos, o eixe e os hemisferios e analizar cal delas reflicte mellor a realidade á que representa.	CSB2.2.1.Explica e compara as distintas formas de representación da Terra, planos, mapas, planisferios e globos terráqueos identificando polos, eixe e hemisferios.
B2.4.Os paralelos e meridianos. As coordenadas xeográficas: latitude e lonxitude.	B2.3. Identificar e manexar os conceptos de paralelos, meridianos e coordenadas xeográficas para localizar determinados puntos da Terra.	CSB2.3.1. Localiza diferentes puntos da Terra empregando os paralelos e meridianos e as coordenadas xeográficas.
B2.5.Planos, mapas e planisferios. Mapas físicos e políticos. B2.6.Escalas e signos convencionais dun mapa. B2.7.Orientación no espazo: Elaboración dun itinerario coa axuda de ferramentas dixitais.	B2.4.Diferenciar correctamente entre planos, mapas, planisferios, mapas físicos e políticos, analizar e describir as características máis relevantes de cada un e interpretar a súa escala e signos convencionais básicos de cara a orientarse nun espazo determinado e á elaboración dun itinerario empregando as TIC.	CSB2.4.1. Identifica e clasifica distintos tipos de mapas, define que é a escala nun mapa, o seu uso e emprega e interpreta os signos convencionais básicos que poden aparecer nel.

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B2.8.O tempo atmosférico.</p> <p>B2.9.Medición e predición meteorolóxica. Instrumentos de medida. Elaboración e comunicación dun parte meteorolóxico empregando as TIC (programa de radio, boletín meteorolóxico etc).</p> <p>B2.10.Gráficos sinxelos de temperaturas e precipitacións: os climogramas.</p> <p>B2.11.Os mapas do tempo. Símbolos convencionais.</p>	<p>B2.5.Explicar que é o tempo atmosférico, coñecer os instrumentos de medida, o seu uso, realizar medicións e interpretacións de gráficos a través dos datos recollidos nunha estación meteorolóxica de cara a facer unha predición do tempo atmosférico para un período de tempo determinado e a comunicación deste empregando mapas do tempo.</p>	<p>CSB2.5.1.Define tempo atmosférico, identifica os distintos instrumentos de medida que se utilizan para a recollida de datos atmosféricos clasificándoos segundo a función e información que proporcionan e fai medicións, interpretacións de datos e predicións do tempo atmosférico.</p>
		<p>CSB2.5.2.Describe unha estación meteorolóxica, explica a súa función e confecciona e interpreta gráficos sinxelos de temperaturas e precipitacións.</p>
		<p>CSB2.5.3.Interpreta e elabora sinxelos mapas meteorolóxicos distinguindo os seus elementos principais.</p>
<p>B2.12.A hidrosfera. Distribución das augas no planeta. Masas e cursos de auga.</p> <p>B2.13.Vertentes hidrográficas.</p> <p>B2.14.Os tramos dun río.</p>	<p>B2.6.Explicar a hidrosfera, identificar e nomear masas e cursos de auga, diferenciando augas superficiais e augas subterráneas, cuncas e vertentes hidrográficas e analizar as partes as partes dun río do medio próximo.</p>	<p>CSB2.6.1.Define hidrosfera, e identifica e nomea as grandes masas e cursos de auga, explicando como se forman as augas subterráneas, como afloran e como se accede a elas.</p>
		<p>CSB2.6.2.Diferencia cuncas e vertentes hidrográficas.</p>
		<p>CSB2.6.3.Identifica e nomea os tramos dun río e as características de cada un deles.</p>

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B2.15.A litosfera: características e tipos de rochas.</p> <p>B2.16.Rochas e minerais: propiedades, usos e utilidades.</p>	<p>B2.7.Adquirir o concepto de litosfera, coñecer algúns tipos de rochas e a súa composición identificando distintos minerais e algunha das súas propiedades e usos. Facer especial fincapé nos que son propios de Galicia.</p>	<p>CSB2.7.1.Observa, identifica e explica a composición das rochas nomeando algúns dos seus tipos.</p> <p>CSB2.7.2.Identifica e explica as diferenzas entre rochas e minerais, describe os seus usos e utilidades clasificando algúns minerais segundo as súas propiedades.</p>
<p>B2.17.A diversidade xeográfica das paisaxes de Galicia: relevo e hidrografía. Utilización de sistemas de información xeográfica.</p>	<p>B2.8.Describir as características do relevo de Galicia e a súa rede hidrográfica, localizándoos nun mapa.</p>	<p>CSB2.8.1.Localiza nun mapa as principais unidades de relevo en Galicia e as súas vertentes hidrográficas.</p> <p>CSB2. 8.2 Sitúa nun mapa os mares, océanos e os grandes ríos de Galicia.</p>
<p>B2.18.A intervención humana no medio.</p> <p>B2.19.A contaminación e o cambio climático.</p> <p>B2.20.Desenvolvemento sostible e consumo responsable. Elaboración dunha campaña de concienciación no centro educativo.</p>	<p>B2.9.Explicar a importancia da intervención humana no medio e favorecer o desenvolvemento sostible a través da realización dunha campaña de concienciación no centro educativo.</p>	<p>CSB2.9.1.Explica a importancia do coidado do medio, así como as consecuencias da acción humana neste.</p> <p>CSB2.9.2. Propón algunhas medidas para o desenvolvemento sostible e o consumo responsable.</p>

### BLOQUE 3: VIVIR EN SOCIEDADE

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B3.1.A Constitución de 1978. B3.2.Dereitos e deberes dos cidadáns e cidadás.	B3.1.Analizar a importancia que teñen os dereitos, deberes e liberdades recollidos na Constitución para o exercicio dunha cidadanía activa e unha convivencia pacífica.	CSB3.1.1.Identifica, respecta e valora os principios democráticos máis importantes establecidos na Constitución para o exercicio da cidadanía activa e convivencia pacífica.
B3.3.Forma de goberno: a monarquía parlamentaria. B3.4.As principais institucións políticas e as súas funcións. Elaboración de organigramas sinxelos.	B3.2.Identificar as principais institucións políticas de Galicia e do Estado español que se derivan da Constitución, así como as súas funcións.	CSB3.2.1.Identifica as principais institucións de Galicia e do Estado español e describe as súas funcións.
		CSB3.2.2.Identifica a división de poderes do Estado e cales son as atribucións recollidas na Constitución para cada un deles.
B3.5.A organización social, política e territorial: o Estado español e as Comunidades Autónomas. B3.6.Estruturas de goberno básicas: o concello.	B3.3.Coñecer a organización territorial do Estado español e os seus órganos de goberno básicos.	CSB3.3.1 Explica a organización territorial de España, nomea as estruturas básicas de goberno e localiza en mapas políticos as distintas comunidades autónomas que forman España.
B3.7. Manifestacións culturais e lingüísticas de España.	B3.4.Valorar a diversidade cultural, social, política e lingüística do Estado español respectando as diferenzas.	CSB3.4.1.Recoñece, partindo da realidade do estado español, a diversidade cultural, social, política e lingüística nun mesmo territorio como fonte de enriquecemento cultural.
B3.8.Demografía e poboación. B3.9.Conceptos demográficos: básicos e a súa representación. Representacións gráficas dalgúns datos demográficos de Galicia	B3.5.Comprender e interpreta os principais conceptos demográficos e calculalos a partir dos datos de poboación.	CSB3.5.1.Define demografía e comprende os principais conceptos demográficos.

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
obtidos en fontes estatísticas: IGE.		CSB3.5.2.Elabora gráficos sinxelos a partires de datos demográficos de obtidos en diversas fontes de información.
B3.10.Educación viaria. Adquisición de coñecementos que contribúan a consolidar condutas e hábitos viarios correctos.	B3.6. Coñecer e respectar as normas de circulación e fomentar a seguridade viaria en todos os seus aspectos.	CSB3 6.1.Explica normas básicas de circulación e as consecuencias derivadas do descoñecemento ou incumprimento destas.
		CSB3 6.2.Coñece o significado dalgunhas sinais de tráfico, reconece a importancia de respectalas e as utiliza tanto como peón ou peoa e como persoa usuaria de medios de transporte (abrochase o cinto, non molestar a persoa condutora...).

## BLOQUE 4: AS PEGADAS DO TEMPO

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B4.1.O tempo histórico. A Prehistoria e a Idade Antiga: duración e datación dos feitos históricos significativos que as acoutan. Proxecto de traballo colaborativo sobre as formas de vida que caracterizan a Prehistoria.	B4.1.Explicar as características de cada tempo histórico estudado e certos acontecementos desas épocas que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia.	CSB4.1.1.Define o concepto de prehistoria e historia, asociándoa as distintas idades aos feitos que marcan o seu inicio e final.
		CSB4.1.2.Explica e valora a importancia da escritura, a agricultura e a gandería, como descubrimentos que cambiaron profundamente as sociedades humanas.
B4.2.As fontes históricas: a importancia das fontes arqueolóxicas e materiais. A escritura.	B4.2.Coñecer a importancia das fontes históricas para o estudo da historia.	CSB4.2.1.Recoñece a importancia dos restos arqueolóxicos e materiais que produce unha sociedade como fontes para coñecer o noso pasado, con especial relevancia da escritura.
B4.3.Técnicas para localizar no tempo e no espazo feitos do pasado: os mapas históricos e as liñas do tempo.	B4.3.Utiliza as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade para ordenar temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos relevantes.	CSB4.3.1.Recoñece o século como unidade de medida do tempo histórico e localiza feitos situándoos como sucesivos a.C o d.C
		CSB4.3.2.Usa diferentes técnicas para localizar no tempo e no espazo feitos do pasado, percibindo a duración, a simultaneidade e as relacións entre os acontecementos.

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>B4.4.A península ibérica na Prehistoria.</p> <p>B4.5.A península ibérica na Idade Antiga.</p> <p>B4.6.A Prehistoria e Idade Antiga en Galicia. Os principais xacementos arqueolóxicos de Galicia.</p>	<p>B4.4. Identificar e localizar no tempo os procesos e acontecementos históricos e culturais máis relevantes da historia de España e coñecer os principais xacementos arqueolóxicos de Galicia.</p>	<p>CSB4.4.1. Sitúa nunha liña do tempo os feitos fundamentais da prehistoria e historia de España e describe as principais características de cada unha delas.</p> <p>CSB4.4.2. Explica aspectos relacionados coa forma de vida, organización social e cultura das distintas épocas históricas estudadas.</p> <p>CSB4.4.3. Explica a diferenza dos dous períodos nos que se divide a Prehistoria e describe as características básicas das formas de vida nestas dúas épocas.</p> <p>CSB4.4.4. Data a Idade Antiga e describe as características básicas da vida naquel tempo, en especial as referidas á romanización.</p>
<p>B4.7. Noso patrimonio histórico e cultural.</p>	<p>B4.5. Desenvolver a curiosidade por coñecer as formas da vida humana no pasado, valorando a importancia que teñen os restos para o coñecemento e estudo da historia e como patrimonio cultural que hai que coidar e legar.</p>	<p>CSB4.5.1. Identifica, valora e respecta o patrimonio natural, histórico, cultural e artístico e asume as responsabilidades que supón a súa conservación e mellora.</p>



CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
B4.8.Museos, sitios e monumentos históricos como espazos de aprendizaxe e gozo. Planificación conxunta e visita a un museo próximo.	B4.6.Valorar a importancia dos museos, sitios e monumentos históricos como espazos onde se ensina e aprende, amosando unha actitude de respecto á súa contorna e á súa cultura, apreciando a herdanza cultural.	CSB4.6.1.Respecta e asume o comportamento que debe cumprirse cando visita un museo ou un edificio antigo.

## PERFIL COMPETENCIAL

No seguinte recadro, podemos comprobar que competencias están vinculadas a cada un dos estándares do currículo, polo que facilmente poderíamos cualificar cada unha delas de forma absolutamente independente.

Separadas por bloques de contidos, en cada un dos ciclos aparecen como filas os estándares e, como columnas, cada unha das 7 competencias. Márcase con (x), cando a competencia sinalada está implícita nese estándar.

Nomenclatura:

- CCL: Competencia en comunicación lingüística
- CSC: Competencias sociais e cívicas
- CAA: Competencia para aprender a aprender
- CD: Competencia dixital
- CCEC: Conciencia e expresións culturais
- CMCCT: Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CSIEE: Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

## BLOQUE 1: CONTIDOS COMÚNS

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB1.1.1.Busca información (empregando as TIC e outras fontes directas e indirectas), selecciona a información relevante, a organiza, analiza, obtén conclusións sinxelas e as comunica oralmente e/ou por escrito.	X		X	X		X	
CSB1.1.2.Manifesta autonomía na planificación e execución de accións e tarefas, ten iniciativa na toma de decisións e asume responsabilidades.			X				X
CSB1.1.3.Realiza as tarefas encomendadas e presenta os traballos de maneira ordenada, clara e limpa.	X		X			X	
CSB1.2.1.Participa en actividades individuais e de grupo, e emprega estratexias de traballo cooperativo valorando o esforzo e o coidado do material.		X	X				

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB1.2.2.Adoita un comportamento responsable, construtivo e solidario respectando diferentes ideas e achegas nos debates, recoñecendo a cooperación e o diálogo como principios básicos do funcionamento democrático.		X	X				
CSB1.3.1.Emprega de maneira axeitada o vocabulario adquirido para ser capaz de ler, escribir e falar sobre Ciencias sociais.	X	X	X			X	
CCB1.3.2.Expón oralmente de forma clara e ordenada, contidos relacionados coa área, que manifestan a comprensión de textos orais e /ou escritos de carácter xeográfico, social e histórico.	X	X	X			X	
CSB1.3.3.Analiza informacións relacionadas coa área e manexa imaxes, táboas, gráficos, esquemas, resumos e as tecnoloxías da información e a comunicación.	X	X		X		X	
<b>TOTAL</b>	<b>5</b>	<b>5</b>	<b>7</b>	<b>2</b>		<b>5</b>	<b>1</b>

**BLOQUE 2: O MUNDO QUE NOS RODEA**

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB2.1.1 Coñece e define a formación da litosfera e a dinámica de placas tectónicas e as súas consecuencias.	X		X			X	
CSB2.2.1. Explica e compara as distintas formas de representación da Terra, planos, mapas, planisferios e globos terráqueos identificando polos, eixe e hemisferios.	X		X			X	
CSB2.3.1. Localiza diferentes puntos da Terra empregando os paralelos e meridianos e as coordenadas xeográficas.			X			X	
CSB2.4.1. Identifica e clasifica distintos tipos de mapas, define que é a escala nun mapa, o seu uso e emprega e interpreta os signos convencionais básicos que poden aparecer nel.			X			X	

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB2.5.1. Define tempo atmosférico, identifica os distintos instrumentos de medida que se utilizan para a recollida de datos atmosféricos clasificándoos segundo a función e información que proporcionan e fai medicións, interpretacións de datos e predicións do tempo atmosférico.	X		X			X	
CSB2.5.2. Describe unha estación meteorolóxica, explica a súa función e confecciona e interpreta gráficos sinxelos de temperaturas e precipitacións.	X		X	X		X	
CSB2.5.3. Interpreta e elabora sinxelos mapas meteorolóxicos distinguindo os seus elementos principais.						X	
CSB2.6.1. Define hidrosfera, e identifica e nomea as grandes masas e cursos de auga, explicando como se forman as augas subterráneas, como afloran e como se accede a elas.	X	X				X	
CSB2.6.2. Diferencia cuncas e vertentes hidrográficas.	X					X	
CSB2.6.3. Identifica e nomea os tramos dun río e as características de cada un deles.	X		X			X	

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB2.7.1.Observa, identifica e explica a composición das rochas nomeando algúns dos seus tipos.	X					X	
CSB2.7.2.Identifica e explica as diferenzas entre rochas e minerais, describe os seus usos e utilidades clasificando algúns minerais segundo as súas propiedades.	X					X	
CSB2.8.1.Localiza nun mapa as principais unidades de relevo en Galicia e as súas vertentes hidrográficas.		X	X				
CSB2. 8.2 Sitúa nun mapa os mares, océanos e os grandes ríos de Galicia.		X	X	1		12	
CSB2.9.1.Explica a importancia do coidado do medio, así como as consecuencias da acción humana neste.	X	X					
CSB2.9.2. Propón algunhas medidas para o desenvolvemento sostible e o consumo responsable.	X	X					
<b>TOTAL</b>	<b>11</b>	<b>5</b>	<b>6</b>	<b>2</b>		<b>10</b>	

### BLOQUE 3: VIVIR EN SOCIEDADE

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB3.1.1. Identifica, respecta e valora os principios democráticos máis importantes establecidos na Constitución para o exercicio da cidadanía activa e convivencia pacífica.	X	X					
CSB3.2.1. Identifica as principais institucións de Galicia e do Estado español e describe as súas funcións.	X	X					
CSB3.2.2. Identifica a división de poderes do Estado e cales son as atribucións recollidas na Constitución para cada un deles.	X	X					
CSB3.3.1. Explica a organización territorial de España, nomea as estruturas básicas de goberno e localiza en mapas políticos as distintas comunidades autónomas que forman España.	X	X					
CSB3.4.1. Recoñece, partindo da realidade do estado español, a diversidade cultural, social, política e lingüística nun mesmo territorio como fonte de enriquecemento cultural.	X	X					
CSB3.5.1. Define demografía e comprende os principais conceptos demográficos.	X	X					

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB3.5.2.Elabora gráficos sinxelos a partir de datos demográficos de obtidos en diversas fontes de información.			X			X	
CSB3 6.1.Explica normas básicas de circulación e as consecuencias derivadas do descoñecemento ou incumprimento destas.	X	X					
CSB3 6.2.Coñece o significado dalgunhas sinais de tráfico, recoñece a importancia de respectalas e as utiliza tanto como peón ou peoa e como persoa usuaria de medios de transporte (abrochase o cinto, non molestar a persoa condutora...).	X	X					
<b>TOTAL</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	<b>1</b>			<b>1</b>	



## BLOQUE 4: AS PEGADAS DO TEMPO

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB4.1.1. Define o concepto de prehistoria e historia, asociándoa as distintas idades aos feitos que marcan o seu inicio e final.	X	X				X	
CSB4.1.2. Explica e valora a importancia da escritura, a agricultura e a gandería, como descubrimentos que cambiaron profundamente as sociedades humanas.	X	X			X		
CSB4.2.1. Recoñece a importancia dos restos arqueolóxicos e materiais que produce unha sociedade como fontes para coñecer o noso pasado, con especial relevancia da escritura.		X	X			X	
CSB4.3.1. Recoñece o século como unidade de medida do tempo histórico e localiza feitos situándoos como sucesivos a.C o d.C		X				X	
CSB4.3.2. Usa diferentes técnicas para localizar no tempo e no espazo feitos do pasado, percibindo a duración, a simultaneidade e as relacións entre os acontecementos.		X	X			X	

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCCT	CSIEE
CSB4.4.1.Sitúa nunha liña do tempo os feitos fundamentais da prehistoria e historia de España e describe as principais características de cada unha delas.	X	X			X	X	
CSB4.4.2.Explica aspectos relacionados coa forma de vida, organización social e cultura das distintas épocas históricas estudadas.	X	X			X		
CSB4.4.3.Explica a diferenza dos dous períodos nos que se divide a Prehistoria e describe as características básicas das formas de vida nestas dúas épocas.	X	X			X		
CSB4.4.4.Data a Idade Antiga e describe as características básicas da vida naquel tempo, en especial as referidas á romanización.		X			X	X	
CSB4.5.1.Identifica, valora e respecta o patrimonio natural, histórico, cultural e artístico e asume as responsabilidades que supón a súa conservación e mellora.		X			X		
<b>TOTAL</b>	<b>5</b>	<b>11</b>	<b>2</b>		<b>7</b>	<b>6</b>	

# LINGUA GALEGA E LINGUA CASTELÁ

4.º CURSO

EDUCACIÓN PRIMARIA

## A ÁREA DE LINGUA GALEGA E LINGUA CASTELÁ

- Bloques de contidos.
- Orientacións metodolóxicas.
- Obxectivos xerais da E.P. para a área de lingua e literatura galega e castelá.
- Desenvolvemento do currículo por unidades.

1. Temporalización.

2. Obxectivos didácticos.

3. Contidos da unidade/Criterios de avaliación/Estándares de aprendizaxe avaliáveis/Competencias clave.

4. Competencias clave: descritores e desempeños.

## A ÁREA DE LINGUA GALEGA E LINGUA CASTELÁ

O ensino da área de Lingua castelá e literatura ao longo da educación primaria ten como obxectivo o desenvolvemento da competencia comunicativa lingüística do alumnado. Esta debe achegar durante toda a etapa as ferramentas e os coñecementos necesarios para que os nenos e as nenas poidan desenvolverse satisfactoriamente nos ámbitos privado e público, relacionados coas interaccións individuais e sociais cotiás propias da súa idade.

A lingua apréndese, non para falar, ler ou escribir sobre a lingua, senón para falar, ler e escribir sobre emocións, afectos, aventuras, sobre o mundo. Ademais, a lingua é o medio das relacións interpersoais e a porta de acceso ao coñecemento. Neste marco, o profesorado de lingua debe guiar o alumnado para facelo usuario consciente do potente instrumento que é a lingua, a competencia en comunicación lingüística, para comprender, crear e/ou transformar o seu mundo; utilizar a potencia do manexo efectivo da lingua para unha comunicación eficaz, e lograr un avance substancial no desenvolvemento das súas posibilidades.

Nesta concepción da lingua como instrumento para a transmisión de información e ferramenta para operar co coñecemento, debe situarse o ensino da Literatura. Transmisora de cultura e tamén liberadora, a Literatura incita á fantasía, á evocación de mundos posibles, á creación e á reflexión crítica. E vai de par coa lingua que achega aspectos metalingüísticos e instrumentais fundamentais para acceder aos textos literarios e para crealos. Así, a aprendizaxe da literatura debe constituír tanto un instrumento de aprendizaxe como unha fonte de gozo e de creatividade.

### BLOQUES DE CONTIDOS

En consecuencia co anterior, o currículo da área de Lingua castelá e literatura organízase en bloques que responden á educación literaria, ás actividades lingüísticas ou destrezas esenciais para a comunicación oral e escrita, e ao coñecemento metalingüístico.

**O bloque 1 Comunicación oral:** escoitar e falar establece as habilidades necesarias para que os nenos e nenas comuniquen con precisión as súas propias ideas e axusten o propio discurso, cada vez máis elaborado segundo se avanza na etapa, ás distintas situacións de comunicación. Ademais, aborda aspectos esenciais da interacción social como a escoita atenta e o respecto das ideas dos e das demais.

Está pois centrado na xestión das relacións sociais a través do diálogo e na planificación e exposición dos discursos orais.

Este bloque inclúe, ademais, os elementos non verbais como parte integrante do proceso comunicativo, xa que en moitas ocasións actúan como reguladores do proceso de comunicación, contribuíndo a ampliar, modificar ou reducir o significado da mensaxe.

**Os bloques 2 e 3 Comunicación escrita:** ler e escribir deben fomentar o achegamento, en contextos persoais, académicos e sociais á comprensión e produción de textos de diferente tipoloxía, atendendo tanto a forma da mensaxe (descritivos, narrativos, dialogados, expositivos e argumentativos) como a intención comunicativa (informativos, literarios, prescritivos e persuasivos)

Comprender un texto implica poñer en marcha unha serie de estratexias de lectura que deben practicarse na aula e proxectarse en todas as esferas da vida e en calquera finalidade de lectura: ler para obter información, ler para aprender ou ler por pracer.

Pola súa parte, o bloque sobre a escritura pretende a aprendizaxe desta como un procedemento estruturado en tres fases: planificación do escrito, redacción, e revisión de borradores antes de producir o texto definitivo. Así, a ensinanza da escrita non se debe centrar no produto final, elaborado de forma individual ou en grupo, senón en todo ao proceso de escritura. Do mesmo modo, a avaliación está ligada a todo o desenvolvemento do texto escrito, no que, ademais, a revisión en grupo como práctica habitual contribuirá a favorecer a aprendizaxe autónoma.

**O bloque 4 Coñecemento da lingua** responde á necesidade de suscitar a aprendizaxe progresiva metalingüística para apropiarse do léxico e das regras gramaticais e ortográficas imprescindibles para o uso adecuado da lingua, é dicir, falar, ler e escribir correctamente. Debe ser unha aprendizaxe fundamentalmente funcional e significativa, integrada no proceso de lectura e escritura.

**O bloque 5 Educación Literaria** pretende implicar aos alumnos e alumnas nun proceso de formación lectora que continúe ao longo de toda a súa vida. A reflexión literaria a través da lectura, comprensión e interpretación de textos significativos favorece o coñecemento das posibilidades expresivas da lingua, desenvolve a capacidade crítica e creativa do alumnado, dálle acceso ao coñecemento doutras épocas e culturas e enfróntao a situacións que enriquecen a súa experiencia do mundo e favorecen o coñecemento do mesmo. Os nenos e nenas deben ir adquirindo, coa guía do persoal docente, os recursos persoais propios dunha persoa lectora activa. Do mesmo xeito, foméntase a produción de textos persoais con intención literaria a través de proposta de tarefas lúdicas e creativas.

## ORIENTACIÓNS METODOLÓXICAS

O currículo deste século non pode deixar de lado as tecnoloxías da información e da comunicación (TIC). Toda a súa potencialidade en relación co desenvolvemento das habilidades lingüístico-comunicativas debe aproveitarse nas aulas para favorecer interactivamente tanto a aprendizaxe de linguas e o desenvolvemento das competencias básicas do alumnado como a propia aprendizaxe do uso destas tecnoloxías.

A organización do currículo en bloques e a secuencia destes non indican xerarquía nas aprendizaxes dentro do aula, ben ao contrario, estas deben ser abordadas desde enfoques comunicativos e, na medida do posible, globalizadores e interdisciplinares, que teñan en conta a transversalidade da aprendizaxe baseada en competencias.

Os métodos utilizados deben enfocarse á posibilitar a realización de tarefas que o alumnado deba resolver facendo uso axeitado dos distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e valores. O traballo por proxectos resulta especialmente relevante para a aprendizaxe por competencias pois permite aplicar a contextos da vida real ou verosímiles as aprendizaxes realizadas, e motiva para aprender máis ao xerar nos nenos e nenas a curiosidade e a necesidade de adquirir novos coñecementos, destrezas, actitudes e valores na resolución do proxecto.

A integración das TIC debe ir acompañada dun cambio metodolóxico que oriente a aprendizaxe da lingua cara á mellora dos usos comunicativos, desterrando das aulas prácticas rutineiras centradas na análise e descrición de unidades lingüísticas descontextualizadas. Para iso, o uso das TIC nas actividades de ensino- aprendizaxe debe darse sempre no marco de proxectos de comunicación, inscritos en situacións reais, que teñan sentido para o alumnado e cuxa finalidade sexa a produción e a comprensión de textos reais tanto de carácter oral como escrito.

Así mesmo, nas decisións metodolóxicas deben terse en conta a atención á diversidade e a consideración dos distintos ritmos e estilos de aprendizaxe do alumnado, mediante prácticas de traballo individual e cooperativo que posibiliten a resolución conxunta das tarefas, e potencien a inclusión do alumnado

En canto á avaliación, é recomendable a utilización de diferentes técnicas como, por exemplo, o portfolio, as rúbricas, mapas conceptuais, debates, solución de problemas contextualizados, ademais das probas específicas.

A implicación das familias non proceso de ensino-aprendizaxe é un factor a potenciar, xa que o proceso de ensino-aprendizaxe competencial dáse tanto desde os ámbitos formais coma nos informais e non formais. A súa colaboración redundará positivamente no rendemento e nos resultados académicos do alumnado.

Finalmente, a situación de sociedade multilingüe na que vivimos solicita un enfoque metodolóxico de carácter plurilingüe que potencie o desenvolvemento comunicativo dos nenos e nenas nas linguas que vaian adquirindo ao longo da súa vida, con independencia da diferenza de fins e niveis de dominio con que as utilicen. Isto implica un tratamento integrado das linguas que o alumnado está a aprender na escola. No caso das áreas de Lingua castelá e literatura e de Lingua galega e literatura, os currículos presentan certos contidos similares, e unha distribución igualmente similar en cada un dos cursos que conforman a educación primaria. Evidentemente, cada lingua ten as súas características propias, que requiren dun tratamento e traballo específico, pero hai determinados aspectos do currículo que, pola afinidade ou similitude que presentan en ambas as áreas, precisan ben ser abordados de maneira parella, ben ser presentados só nunha lingua pero traballados e practicados en cada unha delas. Así pois, o profesorado implicado no proceso de ensinoaprendizaxe da Lingua castelá e literatura e de Lingua galega e literatura, en cada curso da educación primaria, deberá organizar o seu labor para evitar a repetición de contidos naqueles aspectos comúns á aprendizaxe de calquera lingua, como son as estratexias de lectura, ou o proceso de escritura, a tipoloxía textual ou a definición de termos lingüísticos.

En consonancia co anterior, é preciso que o profesorado utilice a mesma terminoloxía nas dúas linguas para non dificultar innecesariamente o proceso de aprendizaxe do alumnado.

Ademais, no centro teñen presenza lingua(s) estranxeira(s) que tamén son abordadas na aula desde un enfoque comunicativo e intercultural, pois o coñecemento dos valores e as crenzas compartidas por grupos sociais doutros países resulta esencial para a comunicación nesta sociedade globalizada. Así, para o tratamento integrado de linguas é preciso que, igual que acontece non caso das dúas linguas cooficiais, haxa unha coordinación entre o profesorado destas e o de lingua estranxeira, para evitar a repetición de contidos na liña das que se mencionaron para as linguas ambientais, e para unificar a terminoloxía. Pois, non se pode esquecer que o achegamento do alumnado á lingua estranxeira prodúcese, na maior parte dos casos, partindo das linguas próximas, a materna e a(s) ambiental(is)

## OBXECTIVOS.

A área de lingua galega e castelá contribuirá a desenvolver nos nenos e nas nenas as capacidades que lles permitan:

- a) Coñecer e apreciar os valores e as normas de convivencia, aprender a obrar de acordo con elas, prepararse para o exercicio activo da cidadanía e respectar os dereitos humanos, así como o pluralismo propio dunha sociedade democrática.
- b) Desenvolver hábitos de traballo individual e de equipo, de esforzo e de responsabilidade no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo/a, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe, e espírito emprendedor.
- c) Adquirir habilidades para a prevención e para a resolución pacífica de conflitos que lles permitan desenvolverse con autonomía no ámbito familiar e doméstico, así como nos grupos sociais cos que se relacionan.
- d) Coñecer, comprender e respectar as diferentes culturas e as diferenzas entre as persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e mulleres e a non discriminación de persoas con discapacidade nin por outros motivos.
- e) Coñecer e utilizar de xeito apropiado a lingua galega e a lingua castelá, e desenvolver hábitos de lectura en ambas as linguas.
- i) Iniciarse na utilización, para a aprendizaxe, das tecnoloxías da información e da comunicación, desenvolvendo un espírito crítico ante as mensaxes que reciben e elaboran.
- o) Coñecer, apreciar e valorar as singularidades culturais, lingüísticas, físicas e sociais de Galicia, poñendo de relevancia as mulleres e homes que realizaron achegas importantes á cultura e á sociedade galegas.

## TEMA 1

### 1. TEMPORALIZACIÓN:

Mes de setembro e primeira semana de outubro.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido á lectura.
- Coñecer a estrutura do dicionario e manexalo con soltura.
- Diferenciar entre a comunicación verbal e a non verbal.
- Identificar a sílaba tónica das palabras e comprender que é o acento gráfico.
- Identificar textos narrativos en primeira persoa e os seus trazos característicos.



### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD, CSC
• Lectura e comprensión dunha narración.	2. Ler un texto narrativo con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto narrativo con fluidez.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido á lectura e manexo do dicionario.	3. Aumentar o vocabulario referido á lectura e manexar o dicionario con soltura.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido á lectura.	CCL, CSIEE, CSC
		3.2. Coñece como está organizado un dicionario e manéxao con soltura.	CCL, CD
• Comunicación verbal e non verbal.	4. Diferenciar entre comunicación verbal e non verbal.	4.1. Diferencia entre comunicación verbal e non verbal.	CCL
• A sílaba tónica e o acento gráfico.	5. Identificar a sílaba tónica e comprender o uso do acento gráfico.	5.1. Identifica a sílaba tónica das palabras, diferenciándoa das átonas.	CCL, CD
		5.2. Sabe que é o acento gráfico.	
• A axenda.	6. Organizar o traballo mediante o uso da axenda escolar.	6.1. Comprende a estrutura e a utilidade da axenda escolar e fai anotacións.	CCL, CAA, CSIEE

<ul style="list-style-type: none"> <li>• A narración en primeira persoa.</li> </ul>	<p>7. Recoñecer textos escritos en primeira persoa e identificar os seus trazos.</p>	<p>Distingue un texto narrativo en primeira persoa e os elementos que o identifican.</p>	<p>CCL, CCEC</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Os petróglifos.</li> </ul>	<p>8. Coñecer algúns vestixios históricos da nosa cultura.</p>	<p>8.1. Mostra interese por coñecer algúns vestixios históricos da nosa cultura.</p>	<p>CCL, CCEC</p>

## TEMA 2

### 1. TEMPORALIZACIÓN:

Dende a segunda semana de outubro a finais.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Aumentar o vocabulario referido á familia.
- Lembrar os conceptos de sinonimia e antonimia e aplicalos na práctica.
- Identificar a oración como un tipo de enunciado e clasificar oracións segundo o seu significado.
- Recoñecer as palabras agudas e saber cando se acentúan.
- Identificar textos narrativos en terceira persoa e os seus trazos característicos.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD, CSC
• Lectura e comprensión dunha narración.	2. Ler un texto narrativo con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto narrativo con fluidez.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido á familia e recoñecemento de palabras sinónimas e antónimas.	3. Aumentar o vocabulario referido á familia e identificar palabras sinónimas e antónimas.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido á familia.	CCL
		3.2. Relaciona palabras sinónimas e palabras antónimas.	CCL
• Diferenza entre enunciado e oración. Clases de oracións segundo o significado.	4. Recoñecer a oración como un tipo de enunciado e clasificar oracións segundo o seu significado.	4.1. Sabe que é un enunciado e identifica a oración como un tipo de enunciado que contén un verbo.	CCL
		4.2. Clasifica oracións segundo o seu significado.	CCL
• Acentuación das palabras agudas.	5. Identificar as palabras agudas e coñecer en que casos se acentúan.	5.1. Recoñece as palabras agudas.	CCL,
		5.2. Aplica as normas de acentuación das palabras agudas.	CD

<ul style="list-style-type: none"> <li>• A biografía.</li> </ul>	6. Escribir unha breve biografía.	6.1. Redacta unha breve biografía a partir dun modelo dado.	CCL, CCEC, CAA, CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> <li>• A narración en terceira persoa.</li> </ul>	7. Recoñecer textos escritos en terceira persoa e identificar os seus trazos.	7.1. Distingue un texto narrativo en terceira persoa e os elementos que o identifican.	CCL, CSC
<ul style="list-style-type: none"> <li>• A pintura en Galicia.</li> </ul>	8. Coñecer algúns nomes e obras representativos da pintura galega.	8.1. Mostra interese por coñecer algúns pintores e pintoras galegos, así como a súa obra.	CCL, CD, CCEC

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS

Competencia	Descritor	Desempeño
Comunicación lingüística	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Expresa oralmente os seus sentimentos. Simula unha situación comunicativa cotiá cun compañeiro/-a e entrevista aos avós para transmitir e obter información.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Compoñer textos con sentido literario.	Escribe textos breves seguindo unhas pautas dadas.
	Respectar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...	Participa en conversas respectando as intervencións dos interlocutores e as fórmulas de tratamento.
	Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros nas diversas situacións comunicativas.	Utiliza o debuxo, a pintura e as manualidades para expresarse e para ilustrar os seus escritos.
	Producir textos escritos de diversa complexidade para	Imaxina unha conversa nunha axencia de viaxes.

	o seu uso en situacións cotiás.	
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Busca información na Rede.
	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como diversas manifestacións das artes plásticas.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, escribe unha biografía e elabora un álbum de familia segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Colabora en actividades por parellas, desenvolvendo a intelixencia interpersonal. Fai debuxos e pinta para ilustrar os seus textos, desenvolvendo a intelixencia espacial.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente no traballo por parellas
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	É quen de poñerse no lugar doutra persoa para saber como sente e para saber como axudarlle.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
	Mostrar iniciativa persoal.	Fai preguntas para obter información e elaborar unha biografía.

<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese pola pintura e por coñecer algúns dos nosos autores e autoras máis representativos.
	Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.	Manifesta o afecto cara á familia a través da biografía, da ilustración e da creación dun álbum.
	Apreciar a beleza das expresións artísticas e no cotián.	Valora as grandes obras, así como a beleza de crear arte a partir do máis sinxelo.
	Elaborar traballos con sentido estético.	Redacta e ilustra unha biografía dos seus avós e confecciona un álbum de familia.



## TEMA 3

### 1. TEMPORALIZACIÓN:

Dende comezos de novembro ata a terceira semana.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido ás estacións do ano.
- Recoñecer algunhas palabras polisémicas.
- Identificar e diferenciar as funcións de suxeito e predicado.
- Acentuar palabras graves e esdrúxulas.
- Identificar a rima en poemas sinxelos e recursos como a personificación e a hipérbole.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD, CSC
• Lectura e comprensión de textos poéticos.	2. Ler textos poéticos con fluidez e comprensión.	2.1. Le textos poéticos con fluidez e coa entoación adecuada.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CMCT, CAA
• Vocabulario referido ás estacións do ano e identificación de palabras polisémicas.	3. Aumentar o vocabulario referido ás estacións e recoñecer palabras polisémicas.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido ás estacións do ano.	CCL, CMCT
		3.2. Identifica palabras polisémicas e recoñece os distintos significados.	CCL
• Suxeito e predicado.	4. Identificar o suxeito e o predicado nunha oración, así como a concordancia.	4.1. Identifica e diferencia o suxeito e o predicado nunha oración.	CCL
		4.2. Recoñece a concordancia entre o suxeito e o predicado.	CCL
• Acentuación das palabras graves e esdrúxulas.	5. Identificar e acentuar correctamente palabras graves e esdrúxulas.	5.1. Coñece as normas ortográficas que rexen a acentuación das palabras graves.	CCL, CD
		5.2. Coñece as normas	

		ortográficas que rexen a acentuación das palabra esdrúxulas.	
• A rima.	6. Identificar a rima en poemas sinxelos.	6.1. Identifica as palabras que riman nun poema.	CCL, CCEC
		6.2. Escribe un poema breve tendo en conta a rima.	CCL, CCEC, CSIEE
• A personificación e a hipérbole.	7. Identificar algúns recursos poéticos.	7.1. Identifica exemplos de personificación e hipérbole.	CCL, CCEC
• O pombal.	8. Coñecer algunhas mostras representativas de arte popular.	8.1. Mostra interese por coñecer algunhas mostras de arquitectura popular.	CCL, CCEC

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto os poemas iniciais como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Recita poemas e formula adiviñas.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Compoñer textos con sentido literario.	Escribe breves textos con rima.
<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Interactuar co contorno natural de maneira respectuosa.	Valora os cambios que se producen na paisaxe co paso das estacións.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Utiliza o dicionario como manual de consulta.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura, poemas e adiviñas.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, escribe un poemiña e confecciona un almanaque segundo unhas pautas dadas.

	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Manifesta curiosidade polos cambios que se producen na paisaxe co paso das estacións, desenvolvendo a intelixencia naturalista.  Colabora en actividades grupais, desenvolvendo a intelixencia interpersonal.  Confecciona e ilustra un almanaque das estacións do ano, desenvolvendo a intelixencia espacial.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente no traballo en grupo proposto como desafío.
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Mostra respecto cara aos espazos naturais.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
	Mostrar iniciativa persoal.	Busca información e desenvolve a súa creatividade.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese por coñecer algunhas mostras de arquitectura popular.
	Apreciar a beleza das expresións artísticas e no cotián.	Valora a poesía e aprecia a beleza da paisaxe.
	Elaborar traballos con sentido estético.	Redacta un poemiña e confecciona un almanaque das estacións.

## TEMA 4

### 1. TEMPORALIZACIÓN:

Finais de novembro e decembro.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Aumentar o vocabulario referido ao Nadal.
- Recoñecer algunhas palabras homófonas moi frecuentes.
- Identificar os nomes e clasificalos.
- Recoñecer palabras con ditongos e con hiatos.
- Identificar o retrouso dun poema.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD, CSC
• Lectura e comprensión dun poema.	2. Ler textos poéticos con fluidez e comprensión.	2.1. Le textos poéticos con fluidez e coa entoación adecuada.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido ao Nadal e recoñecemento de palabras homófonas.	3. Aumentar o vocabulario referido ao Nadal e identificar palabras homófonas.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido ao Nadal.	CCL
		3.2. Recoñece palabras homófonas e o seu significado.	CCL
• Clases de nomes.	4. Recoñecer os nomes e clasificalos.	4.1. Identifica os nomes e sabe clasificalos.	CCL
		4.2. Clasifica oracións segundo o seu significado.	CCL
• Ditongos e hiatos.	5. Identificar ditongos e hiatos.	5.1. Identifica os ditongos e divide en sílabas as palabras que os levan.	CCL, CD
		5.2. Identifica os hiatos e divide en sílabas as palabras que os levan.	

<ul style="list-style-type: none"> <li>• As onomatopeas.</li> </ul>	6. Recoñecer e utilizar onomatopeas.	6.1. Asocia onomatopeas co seu significado e utilízalas en producións propias.	CCL
<ul style="list-style-type: none"> <li>• As rimas con retrouso.</li> </ul>	7. Recoñecer o retrouso en poemas dados.	7.1. Recoñece o retrouso dun poema.	CCL, CCE C
<ul style="list-style-type: none"> <li>• A música en Galicia.</li> </ul>	8. Coñecer algúns aspectos propios da nosa cultura.	8.1. Mostra interese por coñecer tradicións propias da nosa cultura.	CCL, CCEC



#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Expresa oralmente a súa opinión, canta panxoliñas e recita poemas.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Compoñer textos con sentido literario.	Escribe textos breves seguindo unhas pautas dadas (panxoliña, carta aos Reis, ficha...).
	Respectar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...	Expresa a súa opinión respectando as dos seus compañeiros e compañeiras.
	Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros nas diversas situacións comunicativas.	Utiliza a música e o debuxo para complementar as súas creacións.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Busca información no dicionario e na Rede.

	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como a mensaxe que transmite a música.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura, o do apartado «Escoito e falo» e mais os ditados.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura e confecciona un mural segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado, realizando as actividades dos repasos e practicando co portfolio.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Escoita as opinións dos demais e interactúa con eles, desenvolvendo a intelixencia interpersonal. Compón e canta panxoliñas, desenvolvendo a intelixencia musical.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Expresa a súa opinión e canta panxoliñas xunto aos seus compañeiros e compañeiras.
	Recoñecer riqueza na diversidade de opinión e ideas.	Escoita os demais e entende a diversidade de ideas e opinións como unha maneira de enriquecer o pensamento propio.
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Respecta as opinións dos compañeiros e compañeiras.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.

	Ser constante no traballo superando as dificultades.	Avalía o que aprendeu e reforza os contidos mediante as actividades dos repasos.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese pola música tradicional.
	Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.	Valora e respecta as distintas tradicións de Nadal en diferentes culturas.
	Elaborar traballos con sentido estético.	Ponlle música a unha cantiga e decora un mural con debuxos

## TEMA 5

### 1. TEMPORALIZACIÓN:

Mes de xaneiro.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido aos utensilios e electrodomésticos da cociña.
- Identificar e utilizar palabras compostas.
- Coñecer as regras que rexen a formación do feminino e do plural dos nomes.
- Puntuar os textos correctamente.
- Identificar as características e a estrutura dos textos narrativos.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
• Lectura e comprensión dunha narración.	2. Ler un texto narrativo con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto narrativo con fluidez.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido aos utensilios de cociña e identificación de palabras compostas.	3. Aumentar o vocabulario referido aos utensilios de cociña e utilizar palabras compostas.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido aos utensilios e electrodomésticos da cociña.	CCL, CM CT
		3.2. Recoñece, descompón e forma palabras compostas.	CCL
• O xénero e o número.	4. Coñecer as regras que rexen a formación do feminino e do plural dos nomes.	4.1. Identifica o xénero de nomes dados e forma o feminino de nomes en masculino.	CCL
		4.2. Identifica o número de nomes dados e forma o plural de nomes en singular.	CCL
• Os signos de puntuación: a coma, o punto e os dous puntos.	5. Puntuar os textos correctamente.	5.1. Coñece e aplica as regras de uso da coma, do punto e dos dous puntos.	CCL, CD
• As receitas de cociña.	6. Escribir unha receita de cociña.	6.1. Redacta unha receita de cociña a partir dun modelo dado.	CCL, CAA, CSIE

			E
<ul style="list-style-type: none"> <li>Os textos narrativos.</li> </ul>	7. Recoñecer os trazos característicos do xénero narrativo e a súa estrutura.	7.1. Identifica as principais características dun texto narrativo, así como a súa estrutura.	CCL
<ul style="list-style-type: none"> <li>A cerámica galega.</li> </ul>	8. Coñecer algunhas manifestacións do noso patrimonio cultural.	8.1. Mostra interese por coñecer algunhas mostras da cerámica galega.	CCL, CCE C

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, instrucións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Expón os seus traballos diante dos compañeiros e compañeiras.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Compoñer textos con sentido literario.	Escribe unha breve introdución de carácter descritivo para un texto dado.
	Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros nas diversas situacións comunicativas.	Utiliza debuxos e fotos para ilustrar os seus traballos.
<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Desenvolver e promover hábitos de vida saudable no que se refire á alimentación e o exercicio físico.	Valora a importancia dunha alimentación equilibrada para ter unha vida saudable.

<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Busca información no dicionario.
	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como un mapa.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, escribe unha receita e confecciona un receitairo segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Colabora en actividades de grupo, desenvolvendo a intelixencia interpersonal.  Ordena secuencias e relaciona imaxes, desenvolvendo a intelixencia lóxico-matemática.  Ilustra as súas creacións con fotos e debuxos, desenvolvendo a intelixencia espacial.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente no traballo en grupo proposto no desafío.



	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Respecta e valora as achegas dos compañeiros e compañeiras.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
	Mostrar iniciativa persoal.	Mostra iniciativa e autonomía para elaborar unha receita de cociña.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese por coñecer algunhas mostras da cerámica galega.
	Elaborar traballos con sentido estético.	Ilustra as súas creacións con fotos e debuxos.

# TEMA 6

## 1.-TEMPORALIZACIÓN

Última semana de xaneiro e primeira quincena de febreiro.

## 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido á hixiene.
- Formar palabras mediante prefixos.
- Utilizar con corrección os adxectivos e facer a concordancia oportuna.
- Utilizar correctamente palabras rematadas en *-axe*, *-ite* e *-se*.
- Analizar e contar unha lenda.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
• Lectura e comprensión dun poema.	2. Ler textos poéticos con fluidez e comprensión.	2.1. Le textos poéticos con fluidez e coa entoación adecuada.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido á hixiene e formación de palabras mediante prefixos.	3. Aumentar o vocabulario referido á hixiene e formar palabras mediante prefixos.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido á hixiene.	CCL, CMCT, CSC
		3.2. Identifica prefixos e aplícaos para formar palabras novas.	CCL
• O adxectivo.	4. Recoñecer os adxectivos, facer a concordancia co nome e identificar adxectivos invariables en xénero.	4.1. Recoñece adxectivos e fai a concordancia oportuna.	CCL
• As palabras rematadas en -axe, -ite e -se.	5. Utilizar correctamente palabras rematadas en -axe, -ite e -se.	5.1. Escribe correctamente palabras rematadas en -axe, -ite e -se e fai a concordancia en feminino.	CCL, CD
• O cuestionario.	6. Completar un cuestionario.	6.1. Elabora un cuestionario a partir dun modelo dado.	CCL, CAA,

			CD
<ul style="list-style-type: none"> <li>• A lenda.</li> </ul>	7. Comprender que é unha lenda e cal é o seu obxectivo.	7.1. Recoñece as características específicas dunha lenda.	CCL, CCEC
<ul style="list-style-type: none"> <li>• O peto das ánimas.</li> </ul>	8. Coñecer algunhas manifestacións do noso patrimonio cultural.	8.1. Mostra interese por coñecer algunhas mostras da nosa cultura e tradición.	CCL, CCEC

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descriptor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Expón os seus traballos diante dos compañeiros e compañeiras, recita un poema e conta unha lenda.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Compoñer textos con sentido literario.	Escribe un breve texto sobre un amigo ou amiga.
	Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros nas diversas situacións comunicativas.	Utiliza debuxos e fotos para ilustrar os seus traballos.
	Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou de materias diversas.	Elabora un cuestionario e o anuncio para unha festa.

<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Xerar criterios persoais sobre a visión social acerca da estética do corpo humano fronte ao coidado saudable do mesmo.	Valora a importancia da hixiene en relación co coidado saudable do corpo.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Busca información no dicionario. Pregunta aos maiores para obter información.
	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como debuxos e táboas.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, elabora un cuestionario e confecciona un cartel segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Colabora en actividades de grupo, desenvolvendo especialmente a intelixencia interpersonal. Ilustra as súas creacións con fotos e debuxos, desenvolvendo especialmente a intelixencia espacial.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Coñecer e aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.	Colabora a manter a limpeza e a orde no contorno da escola.
	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente no traballo en grupo proposto no desafío.

	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Respecta e valora a amizade.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
	Dirimir a necesidade de axuda en función das dificultades da tarefa.	Pide axuda cando a necesita, para resolver algunha dúbida ou actividade.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese por coñecer algunhas mostras da cerámica galega.
	Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.	Manifesta o afecto cara aos amigos e amigas nun texto escrito.
	Elaborar traballos con sentido estético.	Ilustra as súas creacións con fotos e debuxos.

# TEMA 7

## 1. TEMPORALIZACIÓN:

Segunda quincena de febrero.

## 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido á roupa.
- Formar palabras mediante sufixos.
- Recoñecer e utilizar correctamente os artigos e os demostrativos.
- Escribir correctamente palabras con x.
- Analizar e contar un conto.



### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
• Lectura e comprensión dunha narración.	2. Ler un texto narrativo con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto narrativo con fluidez.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido á roupa e formación de palabras mediante sufixos.	3. Aumentar o vocabulario referido á roupa e formar palabras mediante sufixos.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido á roupa.	CCL, CMCT, CSC
		3.2. Identifica sufixos e aplícaos para formar palabras novas.	CCL
• Os determinantes: artigos e demostrativos.	4. Recoñecer e utilizar correctamente os artigos e os demostrativos.	4.1. Identifica e emprega os artigos e as súas contraccións.	CCL
		4.2. Identifica e emprega os demostrativos e as súas contraccións.	CCL
• As palabras con x.	5. Escribir correctamente palabras con x e discriminar as diferentes pronuncias.	5.1. Escribe correctamente palabras con x e pronúnciaas adecuadamente.	CCL, CD
		5.2. Discrimina na práctica algunhas palabras que comezan por ex- e por es-.	CCL, CD

<ul style="list-style-type: none"> <li>• As definicións.</li> </ul>	6. Completar e escribir descrições.	6.1. Define obxectos tendo en conta as súas características.	CCL
<ul style="list-style-type: none"> <li>• O conto popular.</li> </ul>	7. Ler un conto popular de maneira comprensiva.	7.1. Analiza e conta contos populares.	CCL, CCEC
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Os dolmens.</li> </ul>	8. Coñecer algúns vestixios históricos da nosa cultura.	8.1. Mostra interese por coñecer algúns vestixios históricos da nosa cultura.	CCL, CCEC

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Conta un conto diante dos compañeiros e compañeiras.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Compoñer textos con sentido literario.	Escribe un breve texto sobre un amigo ou amiga.
	Respectar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...	Participa en xogos de grupo respectando as intervencións dos demais. Utiliza as fórmulas de tratamento adecuadas tendo en conta o seu interlocutor.
	Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros nas diversas situacións comunicativas.	Comunícase mediante xestos que os compañeiros e compañeiras han de interpretar.

	Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou de materias diversas.	Escrebe definicións para describir obxectos.
<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Xerar criterios persoais sobre a visión social acerca da estética do corpo humano fronte ao coidado saudable do mesmo.	Valora a importancia da roupa como unha necesidade do ser humano, e non en función da imaxe.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Pregunta aos maiores para obter información.
	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como xestos, imaxes, planos e adiviñas.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, escribe definicións e dá indicacións segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Escoita e completa cantigas, desenvolvendo a intelixencia musical. Utiliza xestos para expresarse, desenvolvendo a intelixencia corporal-cinestésica. Colabora en actividades de grupo, desenvolvendo a intelixencia interpersoal. Interpreta un plano e dá indicacións, desenvolvendo a intelixencia espacial.

<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente na actividade de grupo proposta no apartado «Escoito e falo».
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Valora as persoas por como son, non polo seu aspecto.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio histórico e cultural.	Valora os dolmens en tanto que vestixios históricos da nosa cultura.

# TEMA 8

## 1. TEMPORALIZACIÓN:

Marzo

## 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido ao parque e os xogos.
- Formar familias de palabras.
- Recoñecer e utilizar correctamente os posesivos e os numerais.
- Escribir correctamente palabras con *b*.
- Coñecer e aplicar a norma ortográfica das palabras rematadas en **-d** e en **-z**.
- Coñecer e aplicar a norma ortográfica das palabras rematadas en **-aje**, **-eje**, **-jero/a** e **-jería**
- Recoñecer nun conto en verso os elementos propios dun texto narrativo.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
<ul style="list-style-type: none"> <li>Audición do texto da lectura.</li> </ul>	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
<ul style="list-style-type: none"> <li>Lectura e comprensión dun texto informativo.</li> </ul>	2. Ler textos informativos con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto informativo con fluidez.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA, CMCT
<ul style="list-style-type: none"> <li>Vocabulario referido ao parque e formación de familias de palabras.</li> </ul>	3. Aumentar o vocabulario referido ao parque e formar familias de palabras.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido ao parque.	CCL, CMCT
		3.2. Identifica as palabras que forman unha familia léxica.	CCL
<ul style="list-style-type: none"> <li>Os determinantes: posesivos e numerais.</li> </ul>	4. Identificar e utilizar correctamente os posesivos e os numerais.	4.1. Coñece e utiliza con corrección os posesivos.	CCL
		4.2. Coñece e utiliza con corrección os numerais.	CCL, CMCT
<ul style="list-style-type: none"> <li>As palabras con <b>b</b>.</li> <li>Palabras rematadas en <b>-d</b> e <b>-z</b>.</li> <li>Palabras que acaban en <b>-aje</b>, <b>-eje</b>, <b>-jero/a</b> e <b>-jería</b></li> </ul>	5. Escribir correctamente palabras con <b>b</b> . Coñecer e aplicar a norma ortográfica das palabras acabadas en <b>-d</b> e <b>-z</b> . .Coñecer e aplicar a norma ortográfica das palabras acabadas en <b>-aje</b> , <b>-eje</b> , <b>-jero/a</b> e <b>-jería</b> .	5.1. Escribe correctamente palabras con <b>b</b> . 5.2. Coñece e aplica a norma ortográfica das palabras que acaban en <b>-d</b> e en <b>-z</b> . 5.3 Coñece e aplica a norma ortográfica das palabras acabadas en <b>-aje</b> , <b>-eje</b> , <b>-jero/a</b> e <b>-jería</b> .	CCL, CD

<ul style="list-style-type: none"> <li>• As normas.</li> </ul>	6. Escribir normas de comportamento e actuación para un lugar determinado.	6.1. Entende e escribe textos normativos sinxelos, acordes a un determinado espazo.	CCL, CAA, CSC
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Os contos en verso.</li> </ul>	7. Recoñecer nun conto en verso os elementos propios dun texto narrativo.	7.1. Le e analiza contos en verso.	CCL, CCE C
<ul style="list-style-type: none"> <li>• As murallas.</li> </ul>	8. Coñecer e valorar o noso patrimonio.	8.1. Mostra interese por coñecer o noso patrimonio.	CCL, CMCT , CCE C



#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descriptor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Fai unha exposición na clase, diante dos compañeiros e compañeiras.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Interactuar co contorno natural de maneira respectuosa.	Respecta e valora o noso patrimonio natural.
	Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no contorno natural e as repercusións para a vida futura.	É consciente da ameaza que a intervención humana significa para a natureza.
	Manexar a linguaxe matemática con precisión en calquera contexto.	Utiliza os determinantes numerais para indicar cantidade e orde. Expresa magnitudes utilizando números e símbolos.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Busca información na Rede.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura.

<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, escribe normas e confecciona un folleto turístico segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado do compañeiro/-a, realizando as actividades dos repasos e practicando co portfolio.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Observa e coida a paisaxe e respecta os seres vivos do contorno, desenvolvendo a intelixencia naturalista. Manexa habilidades matemáticas, desenvolvendo a intelixencia lóxico-matemática. Colabora en actividades grupais, desenvolvendo a intelixencia interpersonal.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Coñecer e aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá.	Entende a importancia das normas para a convivencia e respéctaa.
	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente no traballo en grupo proposto como desafío.
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Mostra respecto cara aos espazos naturais.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese por coñecer o noso patrimonio histórico e cultural.
	Apreciar a beleza das expresións artísticas e no cotián.	Aprecia e valora a beleza da paisaxe.
	Elaborar traballos con sentido estético.	Confecciona un folleto turístico.

--	--	--

## TEMA 9

### 1. TEMPORALIZACIÓN:

Tres primeiras semanas de abril.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido ao universo e a noite.
- Agrupar palabras en campos semánticos.
- Identificar e utilizar correctamente os pronomes persoais.
- Escribir correctamente palabras con v.
- Aplicar as normas ortográficas estudadas sobre o uso do **ll** e do **y**.
- Recoñecer as características propias das cantigas de berce, que se repiten nas doutras culturas.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
• Lectura e comprensión dun poema.	2. Ler textos poéticos con fluidez e comprensión.	2.1. Le textos poéticos con fluidez e coa entoación adecuada.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido ao universo e a noite e agrupación de palabras en campos semánticos.	3. Aumentar o vocabulario referido ao universo e a noite e agrupar palabras en campos semánticos.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido ao universo e á noite.	CCL, CMCT
		3.2. Identifica as palabras pertencentes a un campo semántico.	CCL
• O pronome persoal.	4. Identificar e utilizar correctamente os pronomes persoais.	4.1. Coñece e utiliza con corrección os pronomes persoais.	CCL
• As palabras con v.	5. Escribir correctamente palabras con v.	5.1. Escribe correctamente palabras con v.	CCL, CD
• As palabras con -ll e y.	6. Coñecer e aplicar o uso ortográfico de ll e y.	6.1. Escribe correctamente palabras con ll e y.	CCL, CD,
• A solicitude.	7. Escribir unha solicitude a partir dun modelo.	7.1. Escribe unha solicitude seguindo un modelo.	CCL, CAA

<ul style="list-style-type: none"> <li>• As cantigas de berce.</li> </ul>	8. Recoñecer as principais características das cantigas de berce.	8.1. Le unha cantiga de berce e identifica os seus trazos característicos.	CCL, CCEC
<ul style="list-style-type: none"> <li>• O Camiño de Santiago.</li> </ul>	9. Coñecer e valorar o noso patrimonio.	9.1. Mostra interese por coñecer o noso patrimonio histórico e cultural.	CCL, CCEC

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial. Recita cantigas de berce e expón traballos diante dos compañeiros e compañeiras.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou de materias diversas.	Escribe unha solicitude.
<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Interactuar co contorno natural de maneira respectuosa.	Mostra interese por coñecer o universo.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Busca información na Rede.
	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como debuxos e mapas.

	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, escribe unha solicitude e explica unha ruta segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Escoita e completa cantigas, desenvolvendo a intelixencia musical. Colabora en actividades de grupo, desenvolvendo a intelixencia interpersoal. Interpreta un mapa e dá indicacións, desenvolvendo a intelixencia espacial.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente na actividade de grupo proposta no desafío.
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Mostra sensibilidade cara ás necesidades dos nenos e nenas pequenos.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
	Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.	Mostra interese por participar en actividades extraescolares e escribe unha solicitude ao centro.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese por coñecer o noso patrimonio histórico e cultural.

	Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.	Recoñece a semellanza entre as cantigas de berce de diferentes culturas, valorando a unidade na diversidade.
--	---	--

## TEMA 10

### 1. TEMPORALIZACIÓN:

Segunda quincena de abril e primeira de maio.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido á auga.
- Recoñecer algúns exemplos de variedades diatópicas da lingua.
- Identificar a persoa, o número e o tempo de formas verbais dadas.
- Coñecer o uso de *b* ou *v* nalgúns verbos frecuentes rematados en *-ber* ou *-ver*.
- Escribir correctamente as palabras que empezan por **hie-**, **hue-**, **hui-**
- Facer un poema en colaxe.



### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
• Lectura e comprensión dunha narración.	2. Ler un texto narrativo con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto narrativo con fluidez.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido á auga e variedades da lingua.	3. Aumentar o vocabulario referido á auga e recoñecer a variedade lingüística.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido á auga.	CCL, CMCT, CSC
		3.2. Identifica exemplos que dan conta da diversidade lingüística e recoñece a variedade estándar como a normativa.	CCL, CSC
• O verbo: persoa, número e tempo.	4. Identificar a persoa, o número e o tempo de formas verbais dadas.	4.1. Identifica a persoa, o número e o tempo en diferentes formas verbais.	CCL
• Os verbos rematados en <i>-ber</i> e <i>-ver</i> .	5. Coñecer o uso de <i>b</i> ou <i>v</i> nalgúns verbos frecuentes rematados en <i>-ber</i> ou <i>-ver</i> .	5.1. Discrimina o uso de <i>b</i> e <i>v</i> nalgúns verbos rematados en <i>-ber</i> e <i>-ver</i> .	CCL, CD
• Palabras que empezan por <b>hie-</b> , <b>hue-</b> , <b>hui-</b>	6. Coñecer e aplicar a regra ortográfica das palabras que empezan por <b>hie-</b> , <b>hue-</b> , <b>hui-</b> .	6.1. Coñece e aplica as normas ortográficas referidas ao uso do <b>h</b>	CCL, CAA, CD.

<ul style="list-style-type: none"> <li>• A orde na escrita.</li> </ul>	<p>7. Ordenar un texto para que teña sentido.</p>	<p>7.1. Redacta un texto con sentido, ordenando os parágrafos e utilizando os conectores precisos.</p>	<p>CCL</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Os poemas en colaxe.</li> </ul>	<p>8. Facer un poema en colaxe.</p>	<p>8.1. Compoñer un poema combinando a palabra con elementos plásticos.</p>	<p>CCL, CCEC</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• As termas e as fontes.</li> </ul>	<p>9. Coñecer o noso patrimonio natural.</p>	<p>9.1. Mostra interese por coñecer algunhas mostras do noso patrimonio natural.</p>	<p>CCL, CMCT</p>

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Compoñer textos con sentido literario.	Ordena un poema para que teña sentido e compón un poema en colaxe.
	Respectar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...	Participa en traballos de grupo respectando e valorando as achegas dos demais.
	Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia, para un mellor uso da mesma.	Recoñece a diversidade lingüística na fala e usa a variedade estándar na escrita por ser a normativa.

	Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou de materias diversas.	Confecciona un vale e un cartel.
<i>Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía</i>	Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.	Mostra unha actitude responsable en relación co uso razoable da auga.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Manexa o dicionario como manual de consulta.
	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como debuxos, fotos e mapas.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar o texto da lectura.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura e confecciona un cartel segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Colabora en actividades de grupo, desenvolvendo a intelixencia interpersonal.  Interpreta un mapa e traza percorridos, desenvolvendo a intelixencia espacial.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Coñecer e aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá.	Entende a importancia das normas para a convivencia e respéctaa.

	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente na actividade de grupo proposta no desafío.
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Recoñece as variedades lingüísticas como un elemento enriquecedor e respecta a forma de expresarse de cadaquén.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Valorar e respectar o noso patrimonio natural.	Mostra interese por coñecer algunhas mostras do noso patrimonio natural.
	Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.	Compón un poema en colaxe e confecciona un cartel, utilizando diferentes elementos para decoralos.

# TEMA 11

## 1. TEMPORALIZACIÓN:

Dende a segunda semana de maio ata a última.

## 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS.

- Aumentar o vocabulario referido á estación de tren.
- Saber que son os préstamos e intentar evitalos nos casos en que exista a palabra galega correspondente.
- Conxugar verbos regulares en indicativo, seguindo os tres modelos de conxugación.
- Coñecer o uso de *b* ou *v* nalgúns verbos frecuentes rematados en *-bir* ou *-vir*.
- Coñecer a función do decorado nunha peza teatral.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais e cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
• Lectura e comprensión dun texto teatral.	2. Ler un texto teatral con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto teatral con fluidez e coa entoación adecuada.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA
• Vocabulario referido á estación de tren e identificación de préstamos doutras linguas.	3. Aumentar o vocabulario referido á estación de tren e identificar préstamos.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido á estación de tren.	CCL
		3.2. Identifica préstamos doutras linguas e o correspondente termo galego (se o hai).	CCL, CD
• O verbo: as conxugacións.	4. Conxugar verbos regulares en indicativo, seguindo os tres modelos de conxugación.	4.1. Conxuga en modo indicativo verbos regulares das tres conxugacións.	CCL
• Os verbos rematados en <i>-bir</i> .	5. Coñecer o uso de <i>b</i> ou <i>v</i> nalgúns verbos frecuentes rematados en <i>-bir</i> ou <i>-vir</i> .	5.1. Escribe con <i>b</i> todos os verbos rematados en <i>-bir</i> , excepto <i>vir</i> , <i>servir</i> e <i>vivir</i> .	CCL, CD
• A noticia.	6. Recoñecer os trazos característicos dunha noticia.	6.1. Identifica a noticia como xénero periodístico e recoñece as súas principais	CCL, CD

		características.	
• O decorado teatral.	7. Comprender que é e para que serve o decorado dunha obra teatral.	7.1. Describe o decorado dunha obra teatral e reconece a súa finalidade.	CCL, CCEC
• A escultura.	8. Coñecer algunhas mostras da nosa arte.	8.1. Mostra interese por coñecer algunhas mostras artísticas da nosa cultura.	CCL, CCEC



#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Responde en voz alta preguntas de comprensión da lectura inicial.  Representa unha noticia diante dos compañeiros e compañeiras, como nun telexornal.  Recita un poema.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia, para un mellor uso da mesma.	Identifica e usa préstamos necesarios doutras linguas, e evita os innecesarios utilizando a correspondente palabra galega.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Manexa o dicionario como manual de consulta.  Busca información na Rede.
	Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas.	Conta unha noticia simulando un telexornal.

	Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.	Interpreta con corrección textos orais e escritos, así como debuxos, fotos e un billete de tren.
<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, redacta unha noticia e confecciona un caderno de viaxe segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu corrixindo o ditado e realizando as actividades do repaso.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Ordena secuencias, desenvolvendo a intelixencia lóxico-matemática.  Oriéntase nos espazos cotiáns e imaxina e visualiza escenas, desenvolvendo a intelixencia espacial.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Coñecer e aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá.	Entende a importancia das normas para a convivencia e respéctaa.
	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente nas actividades en parellas.
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Valora a importancia dos distintos oficios e profesións para un mellor funcionamento e desenvolvemento da sociedade.
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Valorar e respectar o noso patrimonio artístico.	Mostra interese por coñecer a obra de escultores galegos.

	Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.	Confecciona un caderno de viaxe.
--	--	----------------------------------

## TEMA 12

### 1. TEMPORALIZACIÓN.

Última semana de maio e primeira quincena de xuño.

### 2. OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

- Aumentar o vocabulario referido á festa.
- Saber que son os castelanismos e intentar evitalos.
- Escribir correctamente os verbos que acaban en **-ger** e en **-gir**,
- Coñecer algúns adverbios de tempo, lugar e modo.
- Coñecer en que consisten os fenómenos da gheada e o seseo.
- Entender o diálogo e o monólogo como formas de discurso características do teatro.

### 3. CONTIDOS DA UNIDADE - CRITERIOS DE AVALIACIÓN - ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES - COMPETENCIAS CLAVE.

Competencias clave (CC): comunicación lingüística (CCL), competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT), competencia dixital (CD), aprender a aprender (CAA), competencias sociais cívicas (CSC), sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE) e conciencia e expresións culturais (CCEC).

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe avaliáveis	CC
• Audición do texto da lectura.	1. escoitar textos orais cunha actitude favorable.	1.1. escoita textos orais atentamente.	CCL, CD
• Lectura e comprensión dun texto teatral.	2. Ler un texto teatral con fluidez e comprensión.	2.1. Le un texto teatral con fluidez e coa entoación adecuada.	CCL
		2.2. Comprende o sentido global dun texto e responde cuestións de comprensión.	CCL, CAA, CMCT
• Vocabulario referido á festa e identificación de castelanismos.	3. Aumentar o vocabulario referido á festa e saber que son os castelanismos.	3.1. Asimila e aplica o vocabulario aprendido: léxico referido á festa.	CCL, CSC
		3.2. Identifica castelanismos e substitúeos polas palabras galegas correctas.	CCL
• Verbos rematados en <b>-ger</b> e <b>-gir</b> .	4. Escribir correctamente as palabras que rematan en <b>-ger</b> e <b>-gir</b>	4.1. Escribe correctamente palabras que rematan en <b>-ger</b> e <b>-gir</b> .	CCL, CAA, CD
• Os adverbios.	5. Coñecer algúns adverbios de tempo, lugar e modo.	5.1. Identifica os adverbios e clasifícaos segundo a circunstancia que indiquen: tempo, lugar ou modo.	CCL
• O seseo e a gheada.	6. Coñecer en que consisten os fenómenos do seseo e a gheada.	6.1. Identifica o seseo e a gheada como fenómenos propios da fala.	CCL, CSC

<ul style="list-style-type: none"> <li>O correo electrónico e postal.</li> </ul>	7. Escribir un correo electrónico e unha tarxeta de felicitación.	7.1. Escribe correctamente un correo electrónico atendendo á súa estrutura específica.	CCL, CAA, CCEC
		7.2. Escribe unha tarxeta de felicitación seguindo unhas pautas dadas.	CCL, CAA, CCEC
<ul style="list-style-type: none"> <li>O diálogo e o monólogo nos textos teatrais.</li> </ul>	8. Entender o diálogo e o monólogo como formas de discurso características do teatro.	8.1. Identifica e diferencia o diálogo e o monólogo en textos teatrais.	CCL, CCEC
<ul style="list-style-type: none"> <li>As torres defensivas.</li> </ul>	9. Coñecer e valorar o noso patrimonio.	9.1. Mostra interese por coñecer o noso patrimonio histórico e cultural.	CCL, CD, CCEC

#### 4. COMPETENCIAS CLAVE: DESCRITORES E DESEMPEÑOS.

Competencia	Descritor	Desempeño
<i>Comunicación lingüística</i>	Comprende o sentido dos textos escritos.	Le de maneira comprensiva tanto a lectura inicial como outros textos da unidade.
	Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...	Desenvolve a atención necesaria para entender textos orais.
	Gozar coa lectura.	Mostra interese e unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresar oralmente de maneira ordenada e clara calquera tipo de información.	Le palabras en alto para practicar a súa correcta ortografía xunto cos seus compañeiros e compañeiras.
	Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos.	Redacta frases coherentes cando escribe no seu caderno as respostas ás actividades formuladas.
	Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia, para un mellor uso da mesma.	Identifica os castelanismos como interferencias lingüísticas e intenta evitalos, utilizando os correspondentes termos galegos.
<i>Competencia dixital</i>	Empregar distintas fontes para a busca de información.	Busca información na Rede.
	Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.	Utiliza o CD-Audio para escoitar un texto. Escribe un correo electrónico.

<i>Aprender a aprender</i>	Planificar os recursos necesarios e os pasos que cómpre seguir no proceso de aprendizaxe.	Fai un comentario da lectura, escribe unha tarxeta de felicitación e confecciona un programa de festas segundo unhas pautas dadas.
	Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.	Avalía o que aprendeu realizando as actividades dos repasos e practicando co portfolio.
	<i>Intelixencias múltiples:</i> Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.	Colabora en actividades grupais, desenvolvendo a intelixencia interpersonal.
<i>Competencias sociais e cívicas</i>	Coñecer e aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá.	Entende a importancia das normas para a convivencia e respéctaa.
	Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.	Colabora activamente no traballo en grupo proposto como desafío.
	<i>Educación en valores:</i> Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.	Valora o esforzo e aprecia os seus froitos.  Entende o ocio creativo como unha fórmula de enriquecemento persoal tanto para quen o practica como para quen o goza (espectadores).
<i>Sentido de iniciativa e espírito emprendedor</i>	Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.	Realiza as actividades propostas.
<i>Conciencia e expresións culturais</i>	Mostrar respecto cara ás manifestacións do noso patrimonio cultural.	Mostra interese por coñecer o noso patrimonio histórico e cultural.
	Elaborar traballos con sentido estético.	Confecciona unha tarxeta de felicitación.

# MATEMÁTICAS

4.º NIVEL

EDUCACIÓN PRIMARIA



## ÍNDICE

### EL ÁREA DE MATEMÁTICAS.

- **Temporalización.**
- **Bloques de contenidos.**
- **Orientaciones metodológicas.**
- **Objetivos.**
- **Contenidos, criterios de evaluación y estándares de aprendizaje.**
- **Perfil competencial .**

## EL ÁREA DE MATEMÁTICAS

Desde el área de matemáticas se ha buscado que el alumno sea capaz de:

2. Construir su propio conocimiento partiendo de la experiencia con propuestas de trabajo manipulativo.

Para que el aprendizaje sea eficaz, los nuevos conocimientos que se pretende que el alumno construya han de apoyarse en los que ya posee, relacionándolos siempre con su propia experiencia.

Para la elaboración de este andamiaje, desde el área de matemáticas se sigue un proceso con tres fases diferenciadas que tienen como finalidad que el alumno sea capaz de construir de su propio conocimiento yendo de lo concreto a lo abstracto.

### 2. Fase manipulativa - Fase icónica - Fase simbólica

3. Disponer de recursos y estrategias que le permitan ser competente en cálculo mental.

El cálculo mental ha de ser entendido desde una doble perspectiva. Por un lado desde el punto de vista de la agilidad mental, y, por otro, desde el punto de vista de la adquisición de estrategias.

La agilidad mental viene determinada por la práctica rutinaria de la misma, por lo que debe ser práctica habitual en el día a día de las aulas.

La estrategia por su parte está íntimamente relacionada con el trabajo manipulativo realizado con anterioridad. De modo que el alumno sea capaz de evocar mentalmente lo que previamente manipuló.

4. Analizar, interpretar y tomar decisiones que le permitan resolver problemas relacionados con situaciones de la vida cotidiana.

En la sociedad actual, las personas necesitan, en los distintos ámbitos profesionales, un mayor dominio de ideas y destrezas matemáticas que las que precisaban hace solo unos años. La toma de decisiones requiere interpretar, comprender y producir mensajes de todo tipo, y en la información que se maneja cada vez aparecen con más frecuencia tablas, gráficos...

Leer, reflexionar, planificar el proceso, establecer estrategias y procedimientos y revisarlos, modificar el plan y comprobar y comunicar resultados con **capacidades básicas** para la resolución de problemas.

El **gusto por la investigación** implica pequeños logros y descubrimientos que posibilitan la adquisición de otros más complejos y respeta en los alumnos la libertad creativa e imaginativa.

## TEMPORALIZACIÓN

Siguiendo como referencia el libro de matemáticas de la editorial SM y su propuesta didáctica para el cuarto nivel, planteamos la siguiente ordenación en el curso escolar de los bloques de contenidos por temas:

### PRIMER TRIMESTRE

- Los números, sumar y restar. Mes de septiembre.
- Multiplicar. Mes de octubre.
- Dividir. Mes de noviembre.
- Practicar la división. Mes de diciembre.

## SEGUNDO TRIMESTRE

- Fracciones. Mes de enero.
- Los decimales y operaciones con decimales. Mes de febrero.
- Dinero y tiempo. Mes de marzo.

## TERCER TRIMESTRE

- Longitudes, capacidades y masas. Mes de abril
- Rectas, ángulos y figuras planas. Mes de mayo.
- Cuerpos geométricos. Mes de junio.

Esta temporalización será orientativa y podrá ser modificada en función de muchas variables (interés de los niños y niñas, grado de adquisición de contenidos, etc.)

## BLOQUES DE CONTENIDOS

Los objetivos generales del área van encaminados a desarrollar las competencias matemáticas e iniciarse en la resolución de problemas que requieran la realización de operaciones elementales de cálculo, conocimientos geométricos y estimaciones, así como ser capaces de aplicarlos a las situaciones de su vida cotidiana.

Para facilitar la concreción curricular, los contenidos se han organizado en **cinco grandes bloques**: Procesos, métodos y actitudes en matemáticas. Números. Medida. Geometría. Estadística y probabilidad. Pero esta agrupación no determina métodos concretos, sólo es una forma de organizar los contenidos que han de ser abordados de una manera enlazada atendiendo a la configuración cíclica de la enseñanza del área, construyendo unos contenidos sobre los otros, como una estructura de relaciones observables de forma que se facilite su comprensión y aplicación en contextos cada vez más enriquecedores y complejos. Esta agrupación no implica una organización cerrada, por el contrario, permitirá organizar de diferentes maneras los contenidos adoptando la metodología más adecuada a las características de los mismos y del grupo de alumnos.

El **Bloque 1, procesos, métodos y actitudes en matemáticas**, se ha formulado con la intención de que sea la columna vertebral del resto de los bloques y de esta manera forme parte del quehacer diario en el aula para trabajar el resto de los contenidos y conseguir que todo el alumnado, al acabar la Educación Primaria, sea capaz de describir y analizar situaciones de cambio, encontrar patrones, regularidades y leyes matemáticas en contextos numéricos, geométricos y funcionales, valorando su utilidad para hacer predicciones. Se debe trabajar en la profundización en los problemas resueltos, planteando pequeñas variaciones en los datos, otras preguntas, etc., y expresar verbalmente de forma razonada el proceso seguido en la resolución de un problema, y utilizar procesos de razonamiento y estrategias de resolución de problemas, realizando los cálculos necesarios y comprobando las soluciones obtenidas. La importancia de este bloque estriba en que el conocimiento matemático se construye al resolver problemas, por tanto este debe ser el enfoque de la enseñanza de las matemáticas, aprendemos para aplicar el conocimiento a la resolución de situaciones reales o simuladas y a problemas cada vez más complejos.

El **Bloque 2, dedicado a los números**, pretende que el alumno construya y comprenda el concepto de número, su valor y su uso en diferentes contextos, así como la interpretación del valor de los números en textos numéricos de la vida cotidiana. El aprendizaje de los números es simultáneo al de las operaciones. El alumno debe ser capaz de leer, escribir, comparar, ordenar, representar, descomponer y componer,

redondear, estimar... diferentes clases de números. Se trabajará de manera explícita y sistemática el cálculo mental durante toda la etapa de Educación Primaria como una parte fundamental de la matemática aplicada a la vida cotidiana. El uso continuado del cálculo mental favorece el desarrollo de la memoria, la flexibilidad, el pensamiento activo, el uso de diferentes estrategias, la rapidez mental, etc. y es fácilmente aplicable a situaciones de la vida cotidiana, favoreciendo el aprendizaje significativo.

El **Bloque 3, la medida**, acerca a los alumnos los conceptos de magnitud, cantidad, medida, y unidad de medida. La medida de magnitudes constituye una parte fundamental del aprendizaje matemático, y es imprescindible para poder comprender e interpretar la realidad y, por tanto, para integrarse en la sociedad. El alumno adquirirá el concepto de magnitud y el proceso de medición a través de la experimentación y el uso de los instrumentos de medidas, tanto convencionales como no convencionales. La estimación de las medidas tiene gran importancia, puesto que es el medio más adecuado para llegar a la exactitud cuando ésta sea necesaria. El desarrollo de estrategias para estimar y realizar medidas favorece en el alumno el desarrollo de estrategias personales para el acercamiento a los conceptos matemáticos y la aplicación de éstos a contextos reales, permitiéndoles reconocer la relación y conexión entre los conceptos matemáticos y la realidad.

El **Bloque 4, geometría**, pretende que los alumnos identifiquen situaciones de la vida cotidiana relacionadas con la orientación espacial y las formas. La geometría está presente en el entorno que rodea al alumno, no es algo ajeno a ellos, deben ser capaces de interpretar textos geométricos, como planos, croquis, mapas, callejeros, así como resolver problemas y situaciones de la vida cotidiana relacionadas con la orientación espacial y las formas de los objetos. Requiere la observación, experimentación, manipulación y comunicación de lo observado y experimentado.

El **Bloque 5, dedicado a la estadística y probabilidad**, prioriza la lectura e interpretación de datos e informaciones que aparecen en diferentes tipos de gráficos, y que forman parte de la realidad. Por último, se han establecido los estándares de aprendizaje evaluables que permitirán definir los resultados de los aprendizajes, y que concretan mediante acciones lo que el alumnado debe saber y saber hacer en el área de Matemáticas.

## ORIENTACIONES METODOLÓGICAS

La acción docente en el área de Matemáticas tendrá en especial consideración las siguientes directrices y orientaciones:

- Presentar las herramientas matemáticas como solución a problemas próximos a la vida e intereses propios de la edad. Los contenidos de aprendizaje deben partir de situaciones cercanas al alumno, y se deberán abordar en contextos de identificación y resolución de problemas. Las matemáticas se aprenden utilizándolas en contextos funcionales relacionados con situaciones de la vida diaria, para ir adquiriendo progresivamente conocimientos más complejos a partir de las experiencias y los conocimientos previos. Por ejemplo, para aprender el sistema monetario se puede plantear una tarea del tipo “hacemos un mercadillo solidario en el que vendemos a nuestros padres objetos realizados por nosotros en Educación Artística”.
- Utilizar problemas ya resueltos para afianzar los procedimientos adquiridos y profundizar en ellos, planteando problemas análogos, con pequeñas variaciones en los datos, otras preguntas, etc.
- Fomentar el intercambio de puntos de vista entre los alumnos, así como las distintas formas de abordar las tareas que se encomienden. La flexibilidad del pensamiento implica que el alumnado puede encontrar múltiples expresiones matemáticas equivalentes, estrategias de cálculo alternativas y resolver un problema de distintas formas, a veces utilizando vías de solución que no le han sido enseñadas previamente.
- Fomentar la participación de todos y cada uno de los alumnos en las discusiones o debates que se produzcan, ante la propuesta de un problema a resolver, procurando que ninguna idea sea calificada despectivamente por ningún compañero (y mucho menos por el maestro), analizando cada una de ellas y descartando aquellas que no conduzcan al objetivo planteado.
- Fomentar la creatividad matemática, dándole al alumno pautas para inventar problemas utilizando datos y operaciones desde el primer nivel que vayan creciendo en dificultad a medida que avanzan los cursos.
- Integrar el uso de las TIC en el aula, tanto para la búsqueda de información en los trabajos de investigación como para el uso de aplicaciones informáticas que contribuyan a la consecución de los estándares de aprendizaje del área (hojas de cálculo, procesadores de texto, aplicaciones para la presentación de trabajos, aplicaciones específicas relacionadas con el área, etc.).

- Favorecer el trabajo individual, el trabajo en equipo y, fundamentalmente, el trabajo cooperativo, como estrategias de trabajo en función de las tareas, actividades o proyectos a desarrollar, para lo cual se adaptará el espacio del aula. El trabajo en equipo y el dominio de las habilidades sociales en la interacción con el grupo de iguales servirán para desarrollar la escucha activa, intercambiar y confrontar ideas, y generar nuevo conocimiento.
- Realizar tareas manipulativas en las que, mediante el uso de técnicas plásticas, se puedan consolidar los aprendizajes propios del área (modelado con arcilla, plastilina, etc.).
- Manipular materiales para la generación de ideas matemáticas. Por ejemplo, la idea de número, el concepto de suma o las estrategias de cálculo utilizando la recta numérica, palillos, calendarios, tabla del 100, etc.
- Utilizar de forma lúdica diferentes procedimientos metodológicos, como los retos, desafíos y enigmas matemáticos, los acertijos, las pirámides numéricas, cuadrados o triángulos mágicos, etc., que, además de fomentar el cálculo mental, hagan de las matemáticas una asignatura más interesante para el alumnado.
- Trabajar la geometría a partir de situaciones que resulten familiares para los alumnos (recorridos habituales, formas de objetos conocidos, etc.) y mediante actividades manipulativas, lúdicas (plegado, recorte, modelado, etc.), así como a través del uso de materiales (tangram, geoplanos y mecanos, tramas de puntos, libros de espejos, material para formar poliedros, etc.). A este mismo fin puede contribuir el uso de programas informáticos de geometría dinámica o el de juegos de estrategia como el ajedrez.
- Plantear proyectos alrededor de núcleos de interés, en los que haya que utilizar herramientas matemáticas, con objeto de fomentar la creatividad del alumnado y la conexión entre las diferentes áreas de la etapa.
- Realizar pequeñas investigaciones estadísticas con el fin de facilitar la lectura y representación de la realidad.
- Trabajar el azar y la probabilidad a través del juego y situaciones reales, mediante experimentos con objetos concretos, tales como sacar fichas coloreadas de una bolsa, tirar una moneda o un dado, etc.

## OBJETIVOS

El área de matemáticas contribuirá a desarrollar en los alumnos las capacidades que les permitan:

b) Desarrollar hábitos de trabajo individual y de equipo, de esfuerzo y responsabilidad en el estudio así como actitudes de confianza en uno mismo, sentido crítico, iniciativa personal, curiosidad, interés y creatividad en el aprendizaje y espíritu emprendedor.

e) Conocer y utilizar de manera apropiada la lengua castellana, valorando sus posibilidades comunicativas y desarrollar hábitos de lectura como instrumento esencial para el aprendizaje del resto de las áreas.

g) Desarrollar las competencias matemáticas básicas e iniciarse en la resolución de problemas que requieran la realización de operaciones elementales de cálculo, conocimientos geométricos y estimaciones, así como ser capaces de aplicarlos a las situaciones de su vida cotidiana.

h) Conocer los aspectos fundamentales de las Ciencias de la Naturaleza, las Ciencias Sociales, la Geografía, la Historia y la Cultura.

i) Iniciarse en la utilización de las tecnologías de la información y la comunicación, desarrollando un espíritu crítico ante los mensajes que reciben y elaboran.

## CONTENIDOS, CRITERIOS DE EVALUACIÓN Y ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE

A continuación, pasamos a ubicar los elementos curriculares en una tabla para poder establecer una relación visual entre ellos.

### BLOQUE 1: PROCESOS, MÉTODOS Y ACTITUDES EN MATEMÁTICAS

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
B1.1. Planificación del proceso de resolución de problemas: análisis y comprensión del enunciado. Estrategias y procedimientos puestos en práctica: hacer un dibujo, una tabla, un esquema de la situación, ensayo y error razonado, operaciones matemáticas idóneas etc. Resultados obtenidos.	B1.1. Expresar verbalmente de forma razonada el proceso seguido en la resolución de un problema.	MTB1.1.1. Comunica verbalmente de forma razonada el proceso seguido en la resolución de un problema de matemáticas o en contextos de la realidad.
	B1.2. Utilizar procesos de razonamiento y estrategias de resolución de problemas, realizando los cálculos necesarios y comprobando las soluciones obtenidas.	MTB1.2.1. Reflexiona sobre el proceso de resolución de problemas: revisa las operaciones utilizadas, las unidades de los resultados, comprueba e interpreta las soluciones en el contexto de la situación, busca otras formas de resolución etc.
		MTB1.2.2. Utiliza estrategias heurísticas y procesos de razonamiento en la resolución de problemas.
		MTB1.2.3. Realiza estimaciones y elabora conjeturas sobre los resultados de los problemas a resolver, contrastando su validez y valorando su utilidad y eficacia.
		MTB1.2.4. Identifica e interpreta datos y mensajes de textos numéricos sencillos de la vida cotidiana (facturas, folletos publicitarios, rebajas...).
B1.2. Propuesta de pequeñas investigaciones en contextos numéricos, geométricos y funcionales.	B1.3. Profundizar en problemas resueltos proponiendo pequeñas variaciones en los datos, otras preguntas etc.	MTB1.3.1. Profundiza en problemas una vez resueltos, analizando la coherencia de la solución y buscando otras formas de resolverlos.



CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
		MTB1.3.2. Formula nuevos problemas, a partir de uno resuelto: variando los datos, proponiendo nuevas preguntas, conectando con la realidad, buscando otros contextos etc.
B1.3. Acercamiento al método de trabajo científico mediante el estudio de algunas de sus características y su práctica en situaciones sencillas.	B1.4. Identificar y resolver problemas de la vida cotidiana, adecuados a su nivel, estableciendo conexiones entre la realidad y las matemáticas y valorando la utilidad de los conocimientos matemáticos adecuados para la resolución de problemas.	MTB1.4.1. Practica el método científico siendo ordenado, organizado y sistemático.
B1.4. Confianza en las propias capacidades para desarrollar actitudes apropiadas y afrontar las dificultades propias del trabajo científico.	B1.5. Desarrollar y cultivar las actitudes personales inherentes al trabajo matemático.	MTB1.5.1. Desarrolla y muestra actitudes apropiadas para el trabajo en matemáticas: esfuerzo, perseverancia, flexibilidad y aceptación de la crítica razonada.
<p>B1.5. Utilización de medios tecnológicos en el proceso de aprendizaje para obtener información, realizar cálculos numéricos, resolver problemas y presentar resultados.</p> <p>□B1.6. Integración en las tecnologías de la información y la comunicación en el proceso de aprendizaje.</p>	B1.6. Utilizar los medios tecnológicos de modo habitual en el proceso de aprendizaje, buscando, analizando y seleccionando información relevante en internet o en otras fuentes, elaborando documentos propios, haciendo exposiciones y argumentaciones.	MTB1.6.1. Utiliza herramientas tecnológicas para la realización de cálculos numéricos, para aprender y resolver problemas.

## BLOQUE 2: NÚMEROS

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
<p>B2.1. Números naturales, decimales y fracciones.</p> <p>B2.2. La numeración romana.</p> <p>B2.3. Orden numérico. Utilización de los números ordinales. Comparación de números.</p> <p>B2.4. Nombre y grafía de los números de más de seis cifras.</p> <p>B2.6. El sistema de numeración decimal: valor posicional de las cifras.</p> <p>B2.7. El número decimal: décimas y centésimas.</p> <p>B2.8. Fracciones. Representación gráfica.</p> <p>B2.9. Los números decimales: valor de posición.</p>	<p>B2.1. Leer, escribir y ordenar, utilizando razonamientos apropiados, distintos tipos de números (romanos, naturales, fracciones y decimales hasta las centésimas).</p>	<p>MTB2.1.1. Identifica los números romanos aplicando el conocimiento a la comprensión de dataciones.</p> <p>MTB2.1.2. Lee, escribe y ordena en textos numéricos y de la vida cotidiana, números (naturales, fracciones y decimales hasta las centésimas), utilizando razonamientos apropiados e interpretando el valor de posición de cada una de sus cifras.</p>
<p>B2.10. Descomposición y redondeo de números naturales y decimales.</p>	<p>B2.2. Interpretar diferentes tipos de números según su valor.</p>	<p>MTB2.2.1. Descompone, compone y redondea números naturales y decimales, interpretando el valor de posición de cada una de sus cifras.</p>
<p>B2.11. Operaciones con números naturales: suma, resta, multiplicación y división.</p> <p>B2.13. Propiedades de las operaciones y relaciones entre ellas utilizando números naturales.</p> <p>B2.14. Concepto de fracción como relación entre las partes y el todo.</p> <p>B2.15. Operaciones con fracciones.</p> <p>B2.16. Operaciones con números decimales.</p> <p>B2.17. Utilización de los algoritmos estándar de suma, resta, multiplicación y división.</p>	<p>B2.3. Operar con los números teniendo en cuenta la jerarquía en las operaciones, aplicando sus propiedades y las estrategias personales usando el más adecuado.</p>	<p>MTB2.3.1. Aplica las propiedades de las operaciones y las relaciones entre ellas.</p> <p>MTB2.3.2. Realiza sumas y restas de fracciones con el mismo denominador en la resolución de problemas contextualizados.</p> <p>MTB2.3.3. Realiza operaciones con números decimales en la re-solución de problemas contextualizados.</p>

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
<p>B2.18. Estimación de resultados.</p> <p>B2.19. Utilización de los algoritmos estándar de suma, resta, multiplicación y división.</p> <p>B2.20. Automatización de algoritmos.</p> <p>B2.21. Descomposición de números naturales atendiendo al valor posicional de sus cifras.</p> <p>B2.22. Construcción de series ascendentes y descendentes.</p> <p>B2.23. Descomposición de números decimales atendiendo al valor posicional de sus cifras.</p> <p>B2.24. Elaboración y uso de</p> <p>B2.25. Utilización de la calculadora.</p>	<p>B2.4. Conocer, utilizar y automatizar algoritmos estándar de suma, resta, multiplicación y división con distintos tipos de números, en comprobación de resultados en contextos de resolución de problemas y en situaciones de la vida cotidiana.</p>	<p>MTB2.4.1. Emplea y automatiza algoritmos estándar de suma, resta, multiplicación y división (de hasta dos cifras) con distintos tipos de números, en contextos de resolución de problemas y en situaciones cotidianas.</p> <p>MTB2.4.2. Construye series numéricas, ascendentes y descendentes, de cadencias 2, 10, 100 a partir de cualquier número y de cadencias 5, 25 y 50 a partir de múltiplos de 5, 25 y 50.</p> <p>MTB2.4.3. Elabora y emplea estrategias de cálculo mental.</p> <p>MTB2.4.4. Estima y redondea el resultado de un cálculo valorando la respuesta.</p>
<p>B2.26. Comprobación de resultados mediante estrategias aritméticas.</p> <p>B2.27. Resolución de problemas de la vida cotidiana.</p>	<p>B2.5. Identificar y resolver problemas de la vida cotidiana, adecuados a su nivel, estableciendo conexiones entre la realidad y las mates.</p>	<p>MTB2.5.1. Resuelve problemas empleando estrategias heurísticas, de razonamiento creando conjeturas, construyendo, argumentando y tomando decisiones.</p> <p>MTB2.5.2. Reflexiona sobre el procedimiento aplicado a la resolución de problemas comprobando e interpretando las soluciones en el contexto y buscando otras formas de resolverlo.</p>

**BLOQUE 3: MEDIDA**

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
<p>B3.1. Elección de la unidad más apropiada para la expresión de una medida.</p> <p>B3.2. Realización de mediciones.</p> <p>B3.3. Estimación de longitudes, capacidades y masas de objetos y espacios conocidos; elección de la unidad y de los instrumentos más apropiados para medir y expresar una medida.</p>	<p>B3.1. Escoger los instrumentos de medida más pertinentes en cada caso, estimando la medida de magnitudes de longitud, capacidad, masa y tiempo haciendo previsiones razonables.</p>	<p>MTB3.1.1. Estima longitudes, capacidades y masas de objetos y espacios conocidos eligiendo la unidad y los instrumentos más apropiados para medir y expresar una medida, explicando de forma oral el proceso seguido y la estrategia utilizada.</p> <p>MTB3.1.2. Mide con instrumentos, utilizando estrategias y unidades convencionales y no convencionales, eligiendo la unidad más apropiada para la expresión de una medida.</p>
<p>B3.4. Comparación y ordenación de medidas de una misma magnitud.</p> <p>B3.5. Desarrollo de estrategias para medir figuras de manera exacta y aproximada.</p> <p>B3.6. Sumar y restar medidas de longitud, capacidad y masa.</p>	<p>B3.2. Operar con diferentes medidas.</p>	<p>MTB3.2.1. Suma y resta medidas de longitud, capacidad y masa en forma simple dando el resultado en la unidad determinada de antemano.</p> <p>MTB3.2.2. Expresa en forma simple la medición de la longitud, capacidad o masa dada en forma compleja y viceversa.</p> <p>MTB3.2.3. Compara y ordena medidas de una misma magnitud.</p>
<p>B3.7. Unidades de medida de tiempo y sus relaciones.</p> <p>B3.8. Equivalencias y transformaciones entre horas, minutos y segundos.</p> <p>B3.9. Lectura en relojes analógicos y digitales.</p> <p>B3.10. Cálculos con medidas temporales.</p>	<p>B3.3. Conocer las unidades de medida de tiempo y sus relaciones, utilizándolas para resolver problemas de la vida diaria.</p>	<p>MTB3.3.1. Resuelve problemas de la vida diaria utilizando las medidas temporales y sus relaciones.</p>

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
<p>B3.11. El sistema monetario de la Unión Europea. Unidad principal: el euro. Valor de las diferentes monedas y billetes.</p> <p>B3.12. Múltiplos y submúltiplos del euro.</p> <p>B3.13. Equivalencias entre monedas y billetes.</p>	<p>B3.4. Conocer el valor y las equivalencias entre las diferentes monedas y billetes del sistema monetario de la Unión Europea.</p>	<p>MTB3.4.1. Conoce la función, el valor y las equivalencias entre las diferentes monedas y billetes del sistema monetario de la Unión Europea utilizándolas tanto para resolver problemas en situaciones reales como figuradas.</p>

**BLOQUE 4: GEOMETRÍA**

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
<p>B4.1. Formas planas y espaciales: figuras planas: elementos, relación y clasificación.</p> <p>B4.2. Clasificación de triángulos atendiendo a sus lados y a sus ángulos.</p>	<p>B4.1. Conocer las figuras planas: cuadrado, rectángulo, romboide, triángulo, trapecio y rombo.</p>	<p>MTB4.1.1. Clasifica triángulos atendiendo a sus lados y a sus ángulos, identificando las relaciones entre sus lados y entre ángulos.</p> <p>MTB4.1.2. Utiliza instrumentos de dibujo y herramientas tecnológicas para la construcción y exploración de formas geométricas.</p>
<p>B4.3. Clasificación de cuadriláteros atendiendo al paralelismo de sus lados. Clasificación de los paralelepípedos.</p> <p>B4.4. La circunferencia y el círculo. Elementos básicos: centro, radio y diámetro.</p>	<p>B4.2. Utilizar las propiedades de las figuras planas para resolver problemas.</p>	<p>MTB4.2.1. Clasifica cuadriláteros atendiendo al paralelismo de sus lados.</p> <p>MTB4.2.2. Identifica y diferencia los elementos básicos de la circunferencia y círculo: centro, radio y diámetro.</p>
<p>B4.5. Identificación y denominación de polígonos atendiendo al número de lados.</p> <p>B4.6. Cuerpos geométricos: elementos, relación y clasificación.</p> <p>B4.7. Poliedros. Elementos básicos: vértices, caras y aristas. Tipos de poliedros.</p> <p>B4.8. Cuerpos redondos: cono, cilindro y esfera.</p> <p>B4.9. Regularidades y simetrías: reconocimiento de regularidades.</p>	<p>B4.3. Conocer las características y aplicarlas para clasificar: poliedros, prismas, pirámides, cuerpos redondos: cono, cilindro y esfera y sus elementos básicos.</p>	<p>MTB4.3.1. Identifica y nombra polígonos atendiendo al número de lados.</p> <p>MTB4.3.2. Reconoce e identifica poliedros, prismas, pirámides y sus elementos básicos: vértices, caras y aristas.</p> <p>MTB4.3.3. Reconoce e identifica cuerpos redondos: cono, cilindro y esfera y sus elementos básicos.</p>

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
B4.10. Interpretación de representaciones espaciales en situaciones de la vida cotidiana.	B4.4. Interpretar representaciones espaciales realizadas a partir de sistemas de referencia y de objetos o situaciones familiares.	MTB4.4.1. Representa la escuela, el barrio o la aldea mediante un plano o esbozo.
B4.11. Resolución de problemas de geometría relacionados con la vida cotidiana.	B4.5. Identificar, resolver problemas de la vida cotidiana adecuados a su nivel, estableciendo conexiones entre la realidad y las matemáticas y valorando la utilidad de los conocimientos matemáticos adecuados y reflexionando sobre el proceso aplicado para la resolución de problemas.	MTB4.5.1. Resuelve problemas geométricos que impliquen dominio de los contenidos trabajados, utilizando estrategias heurísticas de razonamiento (clasificación, reconocimiento de las relaciones, uso de ejemplos contrarios), creando conjeturas, construyendo, argumentando y tomando decisiones.
		MTB4.5.2. Reflexiona sobre el proceso de resolución de problemas: revisando las operaciones utilizadas, las unidades de los resultados, comprobando e interpretando las soluciones en el contexto, proponiendo otras formas de resolverlo.

## BLOQUE 5: ESTADÍSTICA Y PROBABILIDAD

CONTENIDOS	CRITERIOS DE EVALUACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE EVALUABLES
B5.1. Recogida y clasificación de datos cualitativos y cuantitativos.	B5.1. Recoger y registrar una información cuantificable, utilizando algunos recursos sencillos de re-presentación gráfica: tablas de datos, bloques de barras, diagramas lineales... comunicando la información.	MTB5.1.1. Identifica datos cualitativos y cuantitativos en situaciones familiares.
B5.2. Análisis crítico de las informaciones que se presentan mediante gráficas estadísticas.	B5.2. Hacer estimaciones basadas en la experiencia sobre el resultado (posible, imposible, seguro, más o menos probable) de situaciones sencillas en las que intervenga el azar y comprobar dicho resultado.	MTB5.2.1. Realiza análisis crítico y argumentado sobre las informaciones que se presentan mediante gráficas estadísticas.

### PERFIL COMPETENCIAL

En el siguiente cuadro, podemos comprobar qué competencias están vinculadas a cada uno de los estándares del currículo, por lo que fácilmente podríamos calificar cada una de ellas de forma absolutamente independiente.

Separadas por bloques de contenidos, en cada uno de los cuadros aparecen como filas los estándares y como columnas, cada una de las 7 competencias, marcándose con (x), cuando está implícita dicha competencia en ese estándar.

Nomenclatura:

- CCL: Competencia en comunicación lingüística
- CSC: Competencias sociales y cívicas
- CAA: Competencia para aprender a aprender
- CD: Competencia digital
- CCEC: Conciencia y expresión culturales
- CMCT: Competencia matemática y competencias básicas en ciencia y tecnología
- CSIE: Sentido de la iniciativa y espíritu emprendedor



**BLOQUE 1: PROCESOS, MÉTODOS Y ACTITUDES EN MATEMÁTICAS**

ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCT	CSIE
MTB1.1.1. Comunica verbalmente de forma razonada el proceso seguido en la resolución de un problema de matemáticas o en contextos de la realidad.	X					X	
MTB1.2.1. Reflexiona sobre el proceso de resolución de problemas: revisa las operaciones utilizadas, las unidades de los resultados, comprueba e interpreta las soluciones en el contexto de la situación, busca otras formas de resolución etc.			X			X	X
MTB1.2.2. Utiliza estrategias heurísticas y procesos de razonamiento en la resolución de problemas.			X			X	X
MTB1.2.3. Realiza estimaciones y elabora conjeturas sobre los resultados de los problemas a resolver, contrastando su validez y valorando su utilidad y eficacia.			X			X	X
MTB1.2.4. Identifica e interpreta datos y mensajes de textos numéricos sencillos de la vida cotidiana (facturas, folletos publicitarios, rebajas...).	X		X			X	
MTB1.3.1. Profundiza en problemas una vez resueltos, analizando la coherencia de la solución y buscando otras formas de resolverlos.			X			X	X
MTB1.3.2. Formula nuevos problemas, a partir de uno re-suelto: variando los datos, proponiendo nuevas preguntas, conectando con la realidad, buscando otros contextos etc.			X			X	X
MTB1.4.1. Practica el método científico siendo ordenado, organizado y sistemático.			X			X	
MTB1.5.1. Desarrolla y muestra actitudes apropiadas para el trabajo en matemáticas: esfuerzo, perseverancia, flexibilidad y aceptación de la crítica razonada.		X				X	X
MTB1.6.1. Utiliza herramientas tecnológicas para la realización de cálculos numéricos, para aprender y resolver problemas.			X	X		X	
<b>TOTAL</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>8</b>	<b>1</b>		<b>10</b>	<b>6</b>

**BLOQUE 2: NÚMEROS**

ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCT	CSIE
MTB2.1.1. Identifica los números romanos aplicando el conocimiento a la comprensión de dataciones.	X				X	X	
MTB2.1.2. Lee, escribe y ordena en textos numéricos y de la vida cotidiana, números (naturales, fracciones y decimales hasta las centésimas), utilizando razonamientos apropiados e interpretando el valor de posición de cada una de sus cifras.	X		X			X	
MTB2.2.1. Descompone, compone y redondea números naturales y decimales, interpretando el valor de posición de cada una de sus cifras.			X			X	
MTB2.3.1. Aplica las propiedades de las operaciones y las relaciones entre ellas.			X			X	
MTB2.3.2. Realiza sumas y restas de fracciones con el mismo denominador en la resolución de problemas contextualizados.			X			X	
MTB2.3.3. Realiza operaciones con números decimales en la re-solución de problemas contextualizados.			X			X	
MTB2.4.1. Emplea y automatiza algoritmos estándar de suma, resta, multiplicación y división (de hasta dos cifras) con distintos tipos de números, en comprobación de resultados en con-textos de resolución de problemas y en situaciones cotidianas.			X			X	
MTB2.4.2. Construye series numéricas, ascendentes y descendentes, de cadencias 2, 10, 100 a partir de cualquier número y de cadencias 5, 25 y 50 a partir de múltiplos de 5, 25 y 50.						X	
MTB2.4.3. Elabora y emplea estrategias de cálculo mental.			X			X	
MTB2.4.4. Estima y redondea el resultado de un cálculo valoran-do la respuesta.			X			X	
MTB2.4.5. Emplea la calculadora aplicando las reglas de su funcionamiento para investigar y resolver problemas.			X	X		X	
MTB2.5.1. Resuelve problemas que impliquen el dominio de los contenidos trabajados, empleando estrategias heurísticas, de razonamiento (clasificación, reconocimiento de las relaciones, uso de ejemplos contrarios), creando conjeturas, construyendo, argumentando y tomando decisiones.			X			X	

ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCT	CSIE
MTB2.5.2. Reflexiona sobre el procedimiento aplicado a la re-solución de problemas revisando las operaciones empleadas, las unidades de los resultados, comprobando e interpretando las soluciones en el contexto y bus-cando otras formas de resolverlo.			X			X	X
<b>TOTAL</b>	<b>2</b>		<b>11</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>13</b>	<b>1</b>

**BLOQUE 3: MEDIDA**

ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCT	CSIE
MTB3.1.1. Estima longitudes, capacidades y masas de objetos y espacios conocidos eligiendo la unidad y los instrumentos más apropiados para medir y expresar una medida, explicando de forma oral el proceso seguido y la estrategia utilizada.	X		X			X	
MTB3.1.2. Mide con instrumentos, utilizando estrategias y unidades convencionales y no convencionales, eligiendo la unidad más apropiada para la expresión de una medida.			X			X	
MTB3.2.1. Suma y resta medidas de longitud, capacidad y masa en forma simple dando el resultado en la unidad determinada de antemano.						X	
MTB3.2.2. Expresa en forma simple la medición de la longitud, capacidad o masa dada en forma compleja y viceversa.						X	
MTB3.2.3. Compara y ordena medidas de una misma magnitud.						X	
MTB3.3.1. Resuelve problemas de la vida diaria utilizando las medidas temporales y sus relaciones.			X			X	
MTB3.4.1. Conoce la función, el valor y las equivalencias entre las diferentes monedas y billetes del sistema monetario de la Unión Europea utilizándolas tanto para resolver problemas en situaciones reales como figuradas.		X	X			X	
<b>TOTAL</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>4</b>			<b>7</b>	

**BLOQUE 4: GEOMETRÍA**

ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCT	CSIE
MTB4.1.1. Clasifica triángulos atendiendo a sus lados y a sus ángulos, identificando las relaciones entre sus lados y entre ángulos.			X			X	
MTB4.1.2. Utiliza instrumentos de dibujo y herramientas tecno-lógicas para la construcción y exploración de formas geométricas.				X		X	
MTB4.2.1. Clasifica cuadriláteros atendiendo al paralelismo de sus lados.			X			X	
MTB4.2.2. Identifica y diferencia los elementos básicos de la circunferencia y círculo: centro, radio y diámetro.			X			X	
MTB4.3.1. Identifica y nombra polígonos atendiendo al número de lados.			X			X	
MTB4.3.2. Reconoce e identifica poliedros, prismas, pirámides y sus elementos básicos: vértices, caras y aristas.			X			X	
MTB4.3.3. Reconoce e identifica cuerpos redondos: cono, cilindro y esfera y sus elementos básicos.			X			X	
MTB4.4.1. Representa la escuela, el barrio o la aldea mediante un plano o esbozo.		X	X			X	
MTB4.5.1. Resuelve problemas geométricos que impliquen dominio de los contenidos trabajados, utilizando estrategias heurísticas de razonamiento (clasificación, reconocimiento de las relaciones, uso de ejemplos contrarios), creando conjeturas, construyendo, argumentando y tomando decisiones.			X			X	X
MTB4.5.2. Reflexiona sobre el proceso de resolución de problemas: revisando las operaciones utilizadas, las unidades de los resultados, comprobando e interpretando las soluciones en el contexto, proponiendo otras formas de resolverlo.			X			X	
<b>TOTAL</b>		<b>1</b>	<b>9</b>	<b>1</b>		<b>10</b>	<b>1</b>

BLOQUE 5: ESTADÍSTICA Y PROBABILIDAD

ESTÁNDARES DE APRENDIZAJE	CCL	CSC	CAA	CD	CCEC	CMCT	CSIE
MTB5.1.1. Identifica datos cualitativos y cuantitativos en situaciones familiares.			<b>X</b>			<b>X</b>	
MTB5.2.1. Realiza análisis crítico y argumentado sobre las informaciones que se presentan mediante gráficas estadísticas.			<b>X</b>			<b>X</b>	
<b>TOTAL</b>			<b>2</b>			<b>2</b>	

# **VALORES SOCIAIS E CÍVICOS**

**4.º CURSO**

**EDUCACIÓN PRIMARIA**

## A ÁREA DE VALORES SOCIAIS E CÍVICOS

- **Obxectivos**
- **Bloques de contidos**
- **Orientacións metodolóxicas**
- **Contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe.**
- **Perfil competencial**



## ÁREA DE VALORES SOCIAIS E CÍVICOS

Os Valores sociais e cívicos resultan fundamentais na nosa sociedade, para que as persoas poidan exercer a cidadanía democrática e participar plenamente na vida cívica e social. De aí a importancia de que a educación facilite a construción da identidade individual e potencie relacións interpersoais enriquecedoras para fortalecer a convivencia, consonte valores cívicos socialmente recoñecidos.

A área Valores sociais e cívicos axuda, en gran medida, a garantir o dereito universal dos nenos e das nenas a recibir unha educación que lles permita desenvolverse plenamente nas súas posibilidades, formarse no respecto dos dereitos humanos e as liberdades fundamentais e prepararse para asumir unha vida responsable nunha sociedade libre e tolerante coas diferenzas.

Así mesmo, reforza a preparación das persoas para actuar como cidadanía participativa e implicada na mellora da cohesión, a defensa e o desenvolvemento da sociedade democrática. Esta formación inclúe a adquisición de competencias sociais e cívicas –persoais, interpersoais e interculturais– para participar dunha maneira eficaz e construtiva en sociedades cada vez máis diversificadas.

A proposta desta área, formar ás persoas desde o inicio da educación primaria na reflexión e a vivencia de valores, responde á preocupación por mellorar a calidade da educación de todo o alumnado, fomentando o desenvolvemento de procesos educativos que potencien a participación individual para lograr fins colectivos. Deste xeito, enríquécense as experiencias sociais dos alumnos e das alumnas, tendo en conta que viven en sociedade mentres se forman e que as vivencias compartidas na escola enriquecen as súas aprendizaxes.

A área incita á reflexión e propón aprendizaxes relativas á dignidade persoal, ao respecto aos demais e aos valores sociais na convivencia. En primeiro lugar, o propósito é que cada alumno e cada alumna adquira as competencias necesarias para construír un autoconceito axustado e unha boa autoestima, para tomar iniciativas responsables e vivir con dignidade. Unha vez elaborada a súa identidade persoal, o neno e a nena están preparados para recoñecer o outro ou outra. Por iso, indúcese á empatía, ao respecto e á tolerancia das outras persoas e propóñense elementos relacionados coas habilidades necesarias para relacionarse e actuar de acordo cos dereitos e deberes humanos fundamentais.

Unha vez que as persoas somos quen de coñecernos e aceptarnos á vez que comprendemos e respectamos os demais, podemos asumir a complexidade da convivencia social. Neste momento, estímúlanse actitudes que propician a interdependencia positiva, a cooperación e a solidariedade de acordo cos valores, dereitos e deberes do Estatuto de Autonomía de Galicia e da Constitución Española.

Neste sentido, favorécese a comprensión dos principios de xustiza, liberdade e seguridade, sobre os que se asenta a garantía da convivencia democrática, a promoción do progreso da cultura e da economía, así como o establecemento e a colaboración no fortalecemento dunhas relacións pacíficas e de eficaz cooperación entre todos os pobos da terra.

Desta maneira oriéntase aos alumnos e ás alumnas para comprender a realidade social, resolver conflitos de forma reflexiva, dialogar para mellorar, respectar os valores universais, crear un sistema de valores propios e participar activamente na vida cívica de forma pacífica e democrática.

Valores sociais e cívicos contribúe a que o alumnado mellore a súa competencia para aprender e ter iniciativa, estimulando a motivación, o esforzo e as capacidades de reflexión, síntese e estruturación. Axúdaos a enfrontarse aos problemas, experimentar e realizar proxectos en equipo, traballar de forma independente, tomar decisións e xerar alternativas persoais.

A metodoloxía na aula debe fundamentarse na relación entre o progreso persoal e o académico, porque equilibrio afectivo e aprendizaxe van unidos e fortalécense mutuamente.

O ensino da área require que o profesorado estimule a axuda mutua e o traballo cooperativo, co que a través da comunicación oral, o diálogo e a interacción entre o alumnado se contribuirá a desenvolver a competencia para participar activamente nun equipo, a análise e a reorganización das propias ideas, o respecto crítico a outros puntos de vista, o recoñecemento dos propios valores e limitacións, a adaptación ás necesidades colectivas e a solidariedade, a asunción de responsabilidades e o respecto ás normas acordadas.

Debe potenciar, ademais, o desenvolvemento de competencias que lles permitan aos alumnos e as alumnas considerarse valiosos e valiosas e axudar ás demais persoas, á vez que se senten recoñecidos e recoñecidas e se mostran receptivos e receptivas para recibir axuda na resolución de problemas.

Para facilitar a concreción curricular establécense tres bloques de contidos. Non obstante, deben entenderse como un conxunto e desenvolverse de forma global tendo en conta as conexións internas tanto a nivel de curso como ao longo da etapa.

As propostas metodolóxicas son decisivas para favorecer que se integren na súa vida cotiá o coñecemento de principios, valores e estratexias de regulación emocional, contribuíndo así á súa incorporación á vida adulta de maneira satisfactoria, desenvolvendo a capacidade de asumir os seus deberes e defender os seus dereitos, exercer a cidadanía activa e desenvolver unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

Polo tanto, necesariamente, haberá que partir das experiencias, problemas e intereses do alumnado —xa que todo o traballado nesta área ten un compoñente vivencial— para propiciar o pensamento en perspectiva e a implicación emocional. Cumprirá deseñar tarefas e/ou proxectos de traballo en contextos auténticos que permitan levar a cabo estas vivencias e que potencien que cada rapaz e cada rapaza teñan os seus tempos e os seus espazos de protagonismo e o recoñecemento da súa valía persoal e das súas contribucións aos diferentes grupos nos que desenvolven a actividade. De aí a importancia de propoñer o traballo cooperativo para a realización das tarefas, que lles permite ás alumnas e aos alumnos a análise, a expresión e a interpretación de pensamentos, sentimentos e feitos en distintos contextos sociais e culturais, así como o uso da linguaxe para regular a conduta e relacionarse cos demais.

Finalmente, mediante a toma de decisións baseadas en xuízos morais e a resolución de problemas e conflitos en colaboración, contribúese á adquisición das competencias necesarias para seguir diversos procesos de pensamento, utilizar o razoamento lóxico e analizar e axuizar criticamente os problemas sociais e históricos.

## OBXECTIVOS

A área de valores sociais e cívicos contribuirá a desenvolver nos nenos e nas nenas as capacidades que lles permitan:

- a) Coñecer e apreciar os valores e as normas de convivencia, aprender a obrar de acordo con elas, prepararse para o exercicio activo da cidadanía e respectar os dereitos humanos, así como o pluralismo propio dunha sociedade democrática.
- b) Desenvolver hábitos de traballo individual e de equipo, de esforzo e de responsabilidade no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo/a, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe, e espírito emprendedor.
- c) Adquirir habilidades para a prevención e para a resolución pacífica de conflitos que lles permitan desenvolverse con autonomía no ámbito familiar e doméstico, así como nos grupos sociais cos que se relacionan.
- d) Coñecer, comprender e respectar as diferentes culturas e as diferenzas entre as persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e mulleres e a non discriminación de persoas con discapacidade nin por outros motivos.
- e) Coñecer e utilizar de xeito apropiado a lingua galega e a lingua castelá, e desenvolver hábitos de lectura en ambas as linguas.
- h) Coñecer os aspectos fundamentais das ciencias da natureza, as ciencias sociais, a xeografía, a historia e a cultura, con especial atención aos relacionados e vinculados con Galicia.
- k) Valorar a hixiene e a saúde, aceptar o propio corpo e o das demais persoas, respectar as diferenzas e utilizar a educación física e o deporte como medios para favorecer o desenvolvemento persoal e social.

m) Desenvolver as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como unha actitude contraria á violencia, aos prexuízos de calquera tipo e aos estereotipos sexistas e de discriminación por cuestións de diversidade afectivo-sexual.

n) Fomentar a educación viaria e actitudes de respecto que incidan na prevención dos accidentes de tráfico.

## BLOQUES DE CONTIDOS

### **Bloque 1: a identidade e a dignidade da persoa.**

O autoconcepto. As percepcións, ideas e opinións dun mesmo. A asociación das emocións a experiencias persoais. As manifestacións das emocións. A autoaceptación. A confianza nun mesmo.

O autocontrol. A autorregulación emocional. A regulación de impulsos. A reestruturación cognitiva.

A responsabilidade. A asunción dos propios actos e das súas consecuencias. O esforzo e a autorresponsabilidade.

A iniciativa. As metas persoais. A iniciativa creativa. As habilidades de organización para a realización das tarefas cotiás. A resolución de problemas de forma independente.

### **Bloque 2: a comprensión e o respecto nas relacións interpersoais.**

As habilidades de comunicación. O uso dos elementos de paralinguaxe: fluidez, ritmo e entoación. A formulación clara de preguntas e respostas adecuadas e coherentes.

O diálogo. A admisión das opinións dos demais. A escoita comprensiva antes da resposta. O diálogo ordenado.

A empatía. A identificación entre persoas como medio de compartir propósitos e desexos. A aproximación de intereses. As habilidades da escoita activa: clarificación, parafraseo e resumo.

A tolerancia. O recoñecemento da dignidade de todo ser humano. A aceptación e boa acollida da diferenza. A exposición respectuosa dos propios argumentos.

Os dereitos e deberes das persoas. A universalidade dos dereitos humanos. A Declaración Universal dos Dereitos Humanos: saúde, benestar, alimentación, vestido, vivenda e asistencia médica. A igualdade de dereitos e corresponsabilidade de homes e mulleres.

As habilidades de comunicación. O uso dos elementos de paralinguaxe: fluidez, ritmo e entoación. A formulación clara de preguntas e respostas adecuadas e coherentes.

O diálogo. A admisión das opinións dos demais. A escoita comprensiva antes da resposta. O diálogo ordenado.

A empatía. A identificación entre persoas como medio de compartir propósitos e desexos. A aproximación de intereses. As habilidades da escoita activa: clarificación, parafraseo e resumo.

A tolerancia. O recoñecemento da dignidade de todo ser humano. A aceptación e boa acollida da diferenza. A exposición respectuosa dos propios argumentos.

Os dereitos e deberes das persoas. A universalidade dos dereitos humanos. A Declaración Universal dos Dereitos Humanos: saúde, benestar, alimentación, vestido, vivenda e asistencia médica. A igualdade de dereitos e corresponsabilidade de homes e mulleres.

### **Bloque 3: a convivencia e os valores sociais.**

As normas de convivencia. O concepto e a valoración das normas de convivencia.

A cooperación. O benestar e a mellora do clima do grupo. As tácticas de interacción positiva. As estratexias de axuda a outros. A necesidade da cooperación. As actitudes cooperativas. A toma de conciencia do tipo de emocións que xorden na relación de amizade.

A resolución do conflito. A defensa respectuosa das propias ideas, opinións e dereitos. A diversidade de estratexias de resolución dun conflito.

Os valores sociais e a democracia. Os dereitos e deberes na Constitución. A elaboración reflexiva de xuízos morais. A participación no benestar do ámbito.

O respecto e a conservación do medio. A valoración do uso responsable das fontes de enerxía no planeta.

A educación vial. A prevención de accidentes de tráfico.

## **ORIENTACIÓNS METODOLÓXICAS**

Traballar de xeito competencial na aula supón un cambio metodolóxico importante; o docente pasa a ser un xestor de coñecemento para o alumnado que adquire un maior grao de protagonismo.

En concreto, na área de Valores Sociais e Cívicos:

Os estudantes han de formarse na reflexión e a vivencia dos valores ao longo de toda a Educación Primaria; para iso, deberán formarse no respecto dos dereitos humanos e as liberdades fundamentais, e prepararse para asumir unha vida responsable nunha sociedade libre e tolerante coas diferenzas.

Debemos ter en conta que cada alumnado parte dunhas fortalezas individuais, que axudarán a construír a súa identidade individual para poder chegar a construír unha sociedade colectiva con valores cívicos e socialmente recoñecidos.

Cada unha das fortalezas individuais do alumnado axudaranos a definir a predominancia de cada unha das súas intelixencias, polo que as tarefas que realicen estarán pensadas desde a teoría das intelixencias múltiples, como posibilidade de que todo o alumnado chegue a adquirir todos aqueles aspectos que necesita para poder desenvolver unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

Nesta área, os estudantes iníciase no desenvolvemento da estimulación do pensamento crítico, a asimilación de valores, a toma de decisións desde xuízos morais e a resolución de problemas, polo que deberán manexar diferentes destrezas que impliquen o traballo en grupo colaborador como unha forma de adestrar as diferentes habilidades. Estas desenvolverán a capacidade de crear espazos de convivencia pacífica e democrática cuns valores socialmente recoñecidos.

Os contidos da área de Valores Sociais e Cívicos están organizados arredor duns conceptos fundamentais vinculados ao contexto real; será importante traballar a parte competencial de forma que o coñecemento se transforme en acción e aplícalo a proxectos reais próximos ao alumnado.

## CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

### Bloque 1: a identidade e a dignidade da persoa.

	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.1. O autoconhecimento. Identificación das características persoais e dos trazos de identidade, as propias capacidades e necesidades.</li> <li>▪ B1.2. Habilidades comunicativas. Expresión de vivencias e sentimentos de forma construtiva.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.1. Crear unha imaxe positiva de un mesmo tomando decisións meditadas e responsables, baseadas nun bo autoconceito.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.1.1. Expresa a percepción da súa propia identidade relacionando a representación que fai de un mesmo e a imaxe que expresan das demais persoas.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.1.2. Manifesta verbalmente unha visión positiva das súas propias calidades e limitacións.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.3. O autoconceito. A autovaloración; os trazos de personalidade. A autoconciencia emocional. A respectabilidade e a dignidade persoal. O estilo persoal positivo.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.2. Construír o estilo persoal baseándose na respectabilidade e na dignidade persoal.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.2.1. Razona o sentido do compromiso respecto a un mesmo e ás demais persoas.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.2.2. Actúa de forma respectable e digna.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.4. As emocións. Identificación, recoñecemento, expresión e verbalización. Causas e consecuencias. Asociación pensamento-emoción.</li> <li>▪ B1.5. O autocontrol. A regulación dos sentimentos. As estratexias de reestruturación cognitiva. A resiliencia.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.3. Estructurar un pensamento efectivo e independente empregando as emocións de forma positiva.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.3.1. Reflexiona, sintetiza e estrutura os seus pensamentos.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.3.2. Utiliza estratexias de reestruturación cognitiva, de xeito guiado, sobre situacións da súa realidade.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.3.3. Aplica o autocontrol á toma de decisións, á negociación e a resolución de conflitos, de xeito guiado.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.3.4. Expresa os seus sentimentos, necesidades e dereitos, á vez que respecta os dos e das demais nas actividades cooperativas.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.6. A responsabilidade. O sentido do compromiso respecto a un mesmo e a ás demais persoas. Valoración do erro como factor de aprendizaxe e mellora.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.4. Desenvolver o propio potencial, mantendo unha motivación intrínseca e esforzándose para o logro de éxitos individuais e compartidos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.4.1. Traballa en equipo valorando o esforzo individual e colectivo para a consecución de obxectivos.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.4.2. Asume as súas responsabilidades durante a colaboración.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.4.3 Realiza unha autoavaliación responsable da execución das tarefas.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.7. A autonomía persoal e</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.5. Adquirir capacidades para</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.5.1. Utiliza o pensamento</li> </ul>

	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
a autoestima. Seguridade nun mesmo e nunha mesma, iniciativa, autonomía para a acción, confianza nas propias posibilidades. A toma de decisións persoal meditada. Tolerancia á frustración.	tomar decisións de forma independente, manexando as dificultades para superar frustracións e sentimentos negativos ante os problemas.	<p>creativo na análise de problemas e na formulación de propostas de actuación.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.5.2. Emprega estratexias para facer fronte á incerteza, ao medo ou ao fracaso.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.8. A iniciativa. A automotivación. A autoproposta de desafíos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.6. Desenvolver a autonomía e a capacidade de emprendemento para conseguir logros persoais responsabilizándose do ben común.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.6.1. Participa na resolución de problemas escolares con seguridade e motivación.</li> <li>▪ VSCB1.6.2. Realiza propostas creativas e utiliza as súas competencias para abordar proxectos sobre valores sociais.</li> <li>▪ VSCB1.6.3. Define e formula claramente problemas de convivencia.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.9. A Responsabilidade. Causas e consecuencias das accións propias. A toma de decisións persoais meditadas: técnicas e recursos. O sentido do compromiso respecto a un mesmo e aos demais.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.7. Propoñerse desafíos e levarlos a cabo mediante unha toma de decisión persoal, meditada e responsable, desenvolvendo un bo sentido do compromiso respecto a un mesmo e aos demais.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB1.7.1. Sopesa as consecuencias das súas accións.</li> <li>▪ VSCB1.7.2. Desenvolve actitudes de respecto e solidariedade cara aos demais en situacións formais e informais da interacción social.</li> </ul>

## Bloque 2. A comprensión e o respecto nas relacións interpersoais

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.1. As habilidades de comunicación. A percepción e o emprego do espazo físico na comunicación. Os elementos da comunicación non verbal que favorecen o diálogo: ton de voz e maneira de falar. Adecuación a diferentes contextos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.1. Expresar opinións, sentimentos e emocións, empregando coordinadamente a linguaxe verbal e non verbal.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB2.1.1. Expresar con claridade e coherencia opinións, sentimentos e emocións.</li> <li>▪ VSCB2.1.2. Emprega apropiadamente os elementos da comunicación verbal e non verbal, en consonancia cos sentimentos.</li> <li>▪ VSCB2.1.3. Emprega a comunicación verbal en relación coa non verbal en exposicións orais.</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.1.4. Expón respectuosamente os argumentos.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.2. A comunicación receptiva. A escoita activa. Estratexias da linguaxe oral como instrumento de comunicación: escoitar, preguntar, argumentar.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.2. Utilizar habilidades de escoita e o pensamento de perspectiva con empatía.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.2.1. Escoita exposicións orais e entende a comunicación desde o punto de vista da persoa que fala.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.2.2. Realiza actividades cooperativas detectando os sentimentos e pensamentos que subxacen no que se está a dicir.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.2.3. Colabora en proxectos grupais escoitando activamente, demostrando interese polas outras persoas.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.3. Os elementos da comunicación que favorecen o diálogo. Iniciación, mantemento e finalización de conversas. Identificación e recoñecemento de hábitos que facilitan e dificultan a comunicación.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.3. Iniciar, manter e finalizar conversas cunha maneira de falar adecuada aos interlocutores e ao contexto, tendo en conta os factores que inhiben a comunicación para superar barreiras e os que permiten lograr proximidade.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.3.1. Comunícase empregando expresións para mellorar a comunicación e facilitar o achegamento co seu interlocutor nas conversas.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.3.2. Amona interese polos seus interlocutores.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.4. A aserción. Exposición e defensa das ideas propias con argumentos fundados e razoables empregando estratexias de comunicación construtivas.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.4. Empregar a aserción.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.4.1. Expresa abertamente as propias ideas e opinións.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.4.2. Emprega a linguaxe positiva.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.5. O diálogo. A busca do mellor argumento. A creación de pensamentos compartidos a través do diálogo.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.5. Dialogar creando pensamentos compartidos con outras persoas para atopar o mellor argumento.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.5.1. Relaciona diferentes ideas e opinións para atopar os seus aspectos comúns.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.6. A intelixencia interpersonal. A empatía: atención, escoita activa, observación e análise de comportamentos. O altruísmo.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.6. Establecer relacións interpersonais positivas empregando habilidades sociais.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.6.1. Emprega diferentes habilidades sociais.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.6.2. Participa activamente en actividades grupais e reflexiona sobre a súa contribución á cohesión dos grupos sociais aos que pertence.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.7. O respecto, a tolerancia e a valoración do outro. As</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>B2.7. Actuar con tolerancia comprendendo e aceptando as</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>VSCB2.7.1. Respecta e acepta as diferenzas individuais.</li> </ul>

<p>diferenzas culturais. Análise de situacións na escola e fóra dela que producen sentimentos positivos ou negativos no alumnado.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.8 A diversidade. Respecto polos costumes e modos de vida diferentes ao propio.</li> </ul>	<p>diferenzas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB2.7.2. Recoñece, identifica e expresa as calidades doutras persoas.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.9 As condutas solidarias. A disposición de apertura cara aos demais: compartir puntos de vista e sentimentos. As dinámicas de cohesión de grupo.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.8. Contribuír á mellora do clima do grupo amosando actitudes cooperativas e establecendo relacións respectuosas.</li> <li>▪</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB2.8.1. Forma parte activa das dinámicas do grupo.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB2.8.2. Establece e mantén relacións emocionais amigables, baseadas no intercambio de afecto e a confianza mutua.</li> </ul>

### Bloque 3: a convivencia e os valores sociais

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.1. Responsabilidade no exercicio dos dereitos e dos deberes individuais nos grupos nos que se integra e participación nas tarefas e decisión destes. A disposición de apertura cara ao outro, ao compartir puntos de vista e sentimentos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.1. Resolver problemas en colaboración, poñendo de manifesto unha actitude aberta cara aos demais e compartindo puntos de vista e sentimentos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.1.1. Desenvolve proxectos e resolve problemas en colaboración.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.1.2. Pon de manifesto unha actitude aberta cara aos demais compartindo puntos de vista e sentimentos durante a interacción social na aula.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.2. A interdependencia e a cooperación. A interdependencia positiva e a participación igualitaria. As condutas solidarias. A aceptación incondicional do outro. A resolución de problemas en colaboración. Compensación de carencias dos e das demais. A disposición de apertura cara ao outro, ao compartir puntos de vista e sentimentos.</li> <li>▪ B3.3. Estruturas e técnicas da aprendizaxe cooperativa.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.2. Traballar en equipo favorecendo a interdependencia positiva e amosando condutas solidarias.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.2.1. Aмосa boa disposición para ofrecer e recibir axuda para a aprendizaxe.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.2.2. Emprega axeitadamente estratexias de axuda entre iguais.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.2.3. Respecta as regras durante o traballo en equipo.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.2.4. Emprega destrezas de interdependencia positiva.</li> </ul>



<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.4. Valoración da necesidade de normas compartidas que regulan a convivencia frutífera no ámbito social. Elaboración de normas de convivencia da aula e do centro positivas, facilitadoras e asumidas polo grupo e pola comunidade.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.3. Implicarse na elaboración e no respecto das normas da comunidade educativa empregando o sistema de valores persoal que constrúe a partir dos valores universais.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.3.1. Percibe e verbaliza a necesidade de que existan normas de convivencia nos diferentes espazos de interacción social</li> <li>▪ VSCB3.3.2. Participa na elaboración das normas da aula.</li> <li>▪ VSCB3.3.3. Respecta as normas do centro escolar.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.5. A resolución de conflitos. A linguaxe positiva na comunicación de pensamentos, intencións e posicionamentos persoais. As fases da mediación formal. A transformación do conflito en oportunidade.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.4. Participar activamente na vida cívica de forma pacífica e democrática transformando o conflito en oportunidade, coñecendo e empregando as fases da mediación e usando a linguaxe positiva na comunicación de pensamentos, intencións e posicionamentos persoais.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.4.1. Resolve os conflitos de modo construtivo, con axuda dunha persoa adulta.</li> <li>▪ VSCB3.4.2. Manexa a linguaxe positiva na comunicación de pensamentos e intencións nas relacións interpersoais.</li> <li>▪ VSCB3.4.3. Analiza as emocións, sentimentos e posibles pensamentos das partes en conflito.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.6. Identificación, recoñecemento e valoración dos dereitos de todos os nenos e de todas as nenas do mundo recoñecidos nas declaracións universais, no Estatuto de autonomía de Galicia e na Constitución española.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.5. Comprender a importancia dos dereitos da infancia, valorando as condutas que os protexen.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.5.1. Argumenta a necesidade de protexer os dereitos básicos da infancia.</li> <li>▪ VSCB3.5.2. Xustifica a importancia de que todos os nenos e nenas reciban axuda.</li> <li>▪ VSCB3.5.3. Razona as consecuencias da explotación infantil e a trata de nenos e nenas.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.7. Os valores cívicos e o exercicio dos dereitos e deberes nas situacións de convivencia no contorno inmediato entre iguais.</li> <li>▪ B3.8. Dereitos dos nenos e das nenas. Relacións entre dereitos e deberes. Recoñecemento do seu carácter universal para todos os homes e as mulleres, sen discriminación.</li> <li>▪ B3.9. Realización e interpretación de gráficos sinxelos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.6. Comprender a correlación entre dereitos e deberes, valorando situacións reais en relación aos dereitos da infancia e respectando a igualdade de dereitos de nenos e nenas no contexto social.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.6.1. Expón verbalmente a correlación entre dereitos e deberes.</li> <li>▪ VSCB3.6.2. Razona a valoración de situacións reais expostas en internet, en relación aos dereitos da infancia.</li> <li>▪ VSCB3.6.3. Expón mediante traballos de libre creación as conclusións da súa análise crítica das diferenzas na asignación de tarefas e responsabilidades na familia e na comunidade escolar en función do sexo.</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.10. As diferenzas de sexo como un elemento enriquecedor. Análise das medidas que contribúen a un equilibrio de xénero e a unha auténtica igualdade de oportunidades. Valoración da igualdade de dereitos de homes e de mulleres na familia e no mundo laboral e social.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.7. Comprender e valorar a igualdade de dereitos de homes e mulleres, a corresponsabilidade nas tarefas domésticas e o coidado da familia, argumentando en base a procesos de reflexión, síntese e estruturación.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.7.1. Expón de forma argumentada a importancia de valorar a igualdade de dereitos de homes e mulleres, a corresponsabilidade nas tarefas domésticas e o coidado da familia.</li> <li>▪ VSCB3.7.2. Realiza traballos de libre creación investigando casos de falta de corresponsabilidade no coidado da familia presentados nos medios de comunicación.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.11. A repercusión social, no presente e no futuro, de accións individuais e colectivas. Identificación de actitudes e de estratexias persoais e colectivas de coidado do medio e promoción de formas de vida saudables.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.8. Realiza un uso responsable dos bens da natureza, comprendendo e interpretando sucesos, analizando causas e predicindo consecuencias.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.8.1. Amona interese pola natureza que o rodea e séntese parte integrante dela.</li> <li>▪ VSCB3.8.2. Razona os motivos da conservación dos bens naturais.</li> <li>▪ VSCB3.8.3. Propón iniciativas para participar no uso adecuado de bens naturais razoando os motivos.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.12. A educación viaria. Respecto cara ás normas de mobilidade viaria. Identificación das causas e grupos de risco nos accidentes de tráfico.</li> <li>▪ B3.13. Identificación de actitudes e de estratexias persoais e colectivas que contribúen a consolidar condutas e hábitos viarios correctos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B3.9. Valorar as normas de seguridade viaria, analizando as causas e consecuencias dos accidentes de tráfico.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ VSCB3.8.2. Razona os motivos da conservación dos bens naturais.</li> <li>▪ VSCB3.8.3. Propón iniciativas para participar no uso adecuado de bens naturais razoando os motivos.</li> <li>▪ VSCB3.9.3. Expón as consecuencias de diferentes accidentes de tráfico.</li> </ul>

## PERFIL COMPETENCIAL

Na área de Valores Sociais e Cívicos incidiremos no adestramento de todas as competencias de xeito sistemático, facendo fincapé nos descritores máis afíns á área.

### **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía**

O desenvolvemento desta competencia nesta área curricular permítenos utilizar, interpretar e expresar con claridade elementos e razoamentos matemáticos para enfrontarse a aquelas situacións cotiás que os precisan. Así mesmo, esta competencia ofrece a posibilidade de empregar o razoamento lóxico, analizar e axuizar a partir de conflitos e resolver problemas e xuízos morais, de diversos problemas sociais e históricos.

Os descritores que podemos traballar serán:

- Interactuar co ámbito natural de forma respectuosa.
- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo home no ámbito natural e as repercusións para a vida futura.
- Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao coidado saudable deste.
- Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante.
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas e comprender o que acontece ao noso arredor.
- Manexar a linguaxe matemática con precisión en calquera contexto.
- Identificar e manipular con precisión elementos matemáticos (números, datos, elementos xeométricos...) en situacións cotiás.
- Realizar argumentacións en calquera contexto con esquemas lóxico-matemáticos.
- Aplicar os coñecementos matemáticos para a resolución de situacións problemáticas en contextos reais e en calquera materia
- Aplicar as estratexias de resolución de problemas a calquera situación problemática.

### **Comunicación lingüística**

Para o bo desenvolvemento desta competencia nesta área, será decisivo o fomento da lectura a través de libros e de fragmentos de textos escollidos para comentar na aula con dúas finalidades: mellorar a comprensión lectora e a adquisición de destrezas para a expresión escrita, e adquirir identidade sobre o que significa unha sociedade cívica, co fin de favorecer o coñecemento dos valores, os dereitos e os deberes destacados nos dereitos humanos. Trataremos desde esta área que adquiran as destrezas comunicativas tanto orais como escritas; para iso, procuraremos adestrar polo menos un descritor en cada unha das unidades didácticas.

Os descritores que podemos utilizar serán:

- Comprender o sentido dos textos escritos.
- Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...

- Comprender o sentido dos textos escritos.
- Gozar coa lectura.
- Expresar oralmente, de xeito ordenado e claro, calquera tipo de información.
- Utilizar o coñecemento das estruturas lingüísticas, as normas ortográficas e as gramaticais para elaborar textos escritos.
- Manexar elementos de comunicación non verbal, ou diferentes rexistros, nas diversas situacións comunicativas.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Compoñer distintos tipos de textos de forma creativa con sentido literario.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

### **Competencia dixital**

Desenvolver a competencia dixital desde esta área axudaranos a manexar ferramentas que posibiliten o acceso ao coñecemento e á vez, nos ensine o seu uso responsable; a devandita competencia favorecerá dous tipos de traballo: autónomo e participativo, nos que se fomentará a identidade persoal e a relación interpersoal, respectivamente, desde unhas bases sólidas nas que poidan empezar a xerar os seus propios criterios sobre situacións reais da sociedade na que viven.

Na área de Valores Sociais e Cívicos podemos adestrar os seguintes descritores:

- Empregar distintas fontes para a busca de información.
- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.
- Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

### **Conciencia e expresións culturais**

A través desta competencia e desde esta área, posibilitase a adquisición de pautas sociais e cívicas persoais, interpersoais e interculturais para participar dunha forma eficaz e construtiva en sociedades cada vez máis diversificadas.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son:

- Mostrar respecto cara ás obras máis importantes do patrimonio cultural a nivel mundial.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.
- Apreciar a beleza nas expresións artísticas e no cotián.

- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

### **Competencias sociais e cívicas**

A área de Valores Sociais e Cívicos pídennos que se facilite a construción da identidade individual e se potencien as relacións interpersoais para favorecer a convivencia de acordo a valores cívicos socialmente recoñecidos, polo que esta competencia fomentará todos aqueles aspectos que lle axuden ao alumnado a formarse como persoas e cidadáns participativos na mellora e o desenvolvemento dunha sociedade democrática. Os indicadores desta competencia poden facilitar o adestramento de cada un dos descritores que enunciámos a continuación:

- Coñecer e aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito, referendado por unha norma suprema chamada Constitución española.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo, e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.
- Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e ideas.
- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

### **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor**

O sentido de iniciativa e espírito emprendedor beneficiará o alumnado, xa que se iniciará no autoconhecimento a distintos niveis para poder desenvolver habilidades que o leven a tomar iniciativas emprendedoras. Estes facilitarán a asunción da complexa convivencia social, propiciando valores de interdependencia positiva e cooperación de acordo cos valores, os dereitos e os deberes da sociedade na que se desenvolven.

Neste caso, os descritores para adestrar serían:

- Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas.
- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Dirimir a necesidade de axuda en función da dificultade da tarefa.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou proxectos.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución dos obxectivos.
- Encontrar posibilidades no ámbito que outros non ven.
- Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos do tema.

## **Aprender a aprender**

A competencia de aprender a aprender favorece a forma en que o proceso de ensino-aprendizaxe se vai consolidando no alumnado. As metodoloxías empregadas nesta área estarán relacionadas co traballo de investigación, de forma que a participación e a implicación do alumnado sexan reais, así como o recoñecemento e a aceptación das normas sociais e de convivencia.

Nesta área insistirase na relación entre o progreso persoal e o académico, xa que iso supoñerá unha das bases para que se inicien na construción do seu propio proxecto persoal de vida.

Os descritores que poderíamos utilizar para adestrar esta competencia serían:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.
- Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe.
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que hai que realizar no proceso de aprendizaxe.
- Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

# ÁREA DE PLÁSTICA

## 4.º CURSO

### EDUCACIÓN PRIMARIA

De acordo co *DECRETO 105/2014, de 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na comunidade autónoma de Galicia*, publicado no DIARIO OFICIAL DE GALICIA (DOG) o 09/09/2014

## ÁREA DE PLÁSTICA

- **Bloques de contidos**
- **Orientacións metodolóxicas**
- **Obxectivos**
- **Contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe.**
- **Perfil competencial**



## ÁREA DE EDUCACIÓN ARTÍSTICA

Á hora de abordar a Educación artística, que nesta etapa engloba a Educación musical e a Educación plástica, teremos en conta que as diferentes manifestacións artísticas teñen unha presenza constante no contorno e na vida das persoas formando parte de múltiples aspectos da súa socialización e da súa comunicación.

A Educación artística é de especial importancia, xa que o tratamento da información visual e musical na vida cotiá xera e precisa capacidades de pensamento crítico. A educación artística posibilita o desenvolvemento da creatividade, da imaxinación, da autonomía, a percepción, a motricidade, a sensibilidade estética, a expresión persoal, a capacidade comunicativa e a socialización etc., e todas elas están relacionadas co obxectivo de axudar a filtrar os nosos encontros cos produtos visuais e musicais.

Por outra banda, é de grande relevancia ensinar ao alumnado a interpretación e a análise crítica, para o facer consciente de que todas as formas de arte son expresión de ideas, sentimentos, crenzas e actitudes da persoa que, ademais de seren reveladoras da súa identidade, son un axente reconfigurador.

Nesta etapa, a área artística sitúase nun lugar privilexiado para a transversalidade, para a conexión natural con outras áreas do currículo, colaborando nunha comprensión da realidade e nunha satisfacción maiores. Permite, ademais, achegarse á mirada das demais persoas, á diversidade de maneiras de experimentar o mundo, que se manifestaron e se manifestan nos produtos da cultura musical e visual.

Xunto coa dimensión reflexiva darémoslle importancia tamén á produción de obras ou traballos por parte do alumnado, feito no que se centran algúns dos estándares deste currículo, xa que entendemos que o seu tratamento competencial só se pode desenvolver tendo como obxectivo que o alumnado sexa protagonista final dos produtos de aprendizaxe.

Xa que logo, para desenvolver este currículo tivemos en conta a total integración nel da aprendizaxe por competencias, de xeito que o profesorado poida utilizar este documento como guía e base da adquisición de competencias do seu alumnado, obxectivo primordial deste enfoque.

Para isto, é imprescindible que o proceso de ensino e aprendizaxe parta dunha planificación rigorosa, elixindo métodos didácticos que se axusten ao nivel inicial do alumno ou da alumna e ás súas condicións socioculturais. Estes métodos deben partir da perspectiva do persoal docente como orientador, promotor e facilitador do desenvolvemento competencial no alumnado, enfocándose á realización de tarefas ou situacións-problema, propostas cun obxectivo concreto, que o alumno ou a alumna deben resolver.

Así mesmo, deben ter en conta a atención á diversidade e o respecto polos distintos ritmos e estilos de aprendizaxe, mediante prácticas de traballo individual e cooperativo.

A aprendizaxe por competencias na que se basea o currículo require metodoloxías activas e contextualizadas, e propónse, por isto, introducir estratexias interactivas, proxectos colaborativos co uso das novas tecnoloxías e facendo fincapé na creación de produtos reais que teñan efecto na comunidade educativa.

Faise necesaria unha implicación do profesorado na creación de materiais adecuados a estes modelos de aprendizaxe, así como un compromiso co desenvolvemento destas metodoloxías na aula, feito que leva consigo un importante nivel de coordinación de todos os membros da comunidade educativa -en particular as familias-, unha reflexión e a avaliación dos resultados, para definir melloras posteriores.

Por último, para facilitar a concreción curricular tanto na área de Música como na de Educación plástica establécense tres bloques de contidos. Non obstante, deben entenderse como un conxunto e desenvolverse de forma global, tendo en conta as conexións internas tanto con respecto ao curso como ao longo da etapa.

## Educación plástica

- **Bloque 1. Educación audiovisual.** Está dedicado ao estudo da imaxe en todas as súas manifestacións, tanto visual como audiovisual. Neste bloque ten moita importancia a contribución que fan as tecnoloxías da información e da comunicación (TIC) ao mundo da imaxe.
- **Bloque 2. Expresión artística.** Este bloque recolle a exploración dos elementos propios da linguaxe plástica e visual, así como o tratamento dos materiais. Abrangue tamén as posibilidades para expresar o sentido e o percibido con creacións artísticas propias, despois da planificación.
- **Bloque 3. Debuxo xeométrico.** Atopamos aquí un desenvolvemento gráfico dos coñecementos adquiridos na área de matemáticas, no epígrafe de xeometría, polo que a competencia matemática e científico-tecnolóxica estará moi presente.

## BLOQUES DE CONTIDOS

### **Bloque 1. Educación audiovisual.**

Imaxe fixa: o cartel

Imaxe dixital: incorporación de textos.

O cine de animación: tipos.

### **Bloque 2. Expresión artística.**

Cor: cores secundarias (verde, vermello e violeta).

Textura: texturas gráficas e texturas táctiles.

Temas na pintura: o retrato.

Técnicas pictóricas: o lapis de grafito.

### **Bloque 3. Debuxo xeométrico.**

Realización de medicións de segmentos.

Sumar e restar segmentos.

Representación elemental de espazos coñecidos: planos e maquetas.

Os ángulos na escuadra e no cartabón.

Transformacións xeométricas: simetría central.

## ORIENTACIÓNS METODOLÓXICAS

O desenvolvemento desta área deberá permitir coñecer, e apreciar as manifestacións artísticas para favorecer o desenvolvemento da súa percepción, sensibilidade, curiosidade e creatividade.

A metodoloxía utilizada en Educación Artística, como non pode ser doutro modo, debe ser asumida desde a perspectiva de "saber facer", é dicir, os procesos de aprendizaxe han de realizarse a partir da propia experiencia, actuar con autonomía, poñer en marcha iniciativas, barallar posibilidades e solucións diversas; sendo o protagonista activo no proceso de sensibilización, apreciación e creación artística.

Dende esta perspectiva teremos en conta os valores creativos e expresivos (o neno/a debuxa, pinta, canta, baila, modela, toca un instrumento, dramatiza, presenta unha historia ou un xogo expresando os seus propios sentimentos e emocións...), e os valores perceptivos (o neno/a tamén contempla debuxos, cadros, esculturas, fotografías, películas, videoclips, escoita cancións, asiste a representacións teatrais, a festas, ao circo...). As linguaxes artísticas traballaranse a través de técnicas e procedementos diversos dunha forma máis dinámica e creativa.

Por outro lado, o alumnado do século XXI non pode estar afastado do coñecemento das tecnoloxías propias deste século; así pois, terá a posibilidade de aprender a utilizar, de forma responsable, as posibilidades que as tecnoloxías da información e da comunicación ofrecen para o desenvolvemento das súas capacidades artísticas.

Debemos de ter en conta que cada alumno parte dunhas fortalezas individuais, polo que haberá que poñer en xogo diferentes habilidades para que o propio alumno coñeza onde residen as súas fortalezas.

Cada unha das fortalezas individuais do alumnado axudaranos a definir a predominancia de cada unha das súas intelixencias, polo que as tarefas que se van realizar estarán pensadas desde a **Teoría das Intelixencias Múltiples** como posibilidade para que todo o alumnado chegue a adquirir todos aqueles aspectos que necesitan para poder desenvolver unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

Nesta área, os alumnos iníciense no coñecemento e aprecio do feito cultural en xeral, polo que terán que formarse en habilidades e actitudes que permitan acceder a manifestacións artísticas que os leven a poder desenvolver a súa capacidade crítica.

O **traballo en grupo colaborador** será unha forma de adestrar as diferentes habilidades e destrezas para chegar ao desexo e vontade de cultivar a propia capacidade estética e creadora cun interese por participar na vida cultural e por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade coma doutras comunidades.

Os contidos da área de Plástica están organizados arredor duns conceptos fundamentais vinculados a un **contexto real**. Será importante traballar a parte competencial de forma que o coñecemento se transforme en acción e aplícalo a proxectos reais próximos ao alumnado.

## OBXECTIVOS

A área de plástica contribuirá a desenvolver nos nenos e nas nenas as capacidades que lles permitan:

- a) Coñecer e apreciar os valores e as normas de convivencia, aprender a obrar de acordo con elas, prepararse para o exercicio activo da cidadanía e respectar os dereitos humanos, así como o pluralismo propio dunha sociedade democrática.
  
- b) Desenvolver hábitos de traballo individual e de equipo, de esforzo e de responsabilidade no estudo, así como actitudes de confianza en si mesmo/a, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe, e espírito emprendedor.
  
- e) Coñecer e utilizar de xeito apropiado a lingua galega e a lingua castelá, e desenvolver hábitos de lectura en ambas as linguas.
  
- g) Desenvolver as competencias matemáticas básicas e iniciarse na resolución de problemas que requiran a realización de operacións elementais de cálculo, coñecementos xeométricos e estimacións, así como ser quen de aplicalos ás situacións da súa vida cotiá.
  
- j) Utilizar diferentes representacións e expresións artísticas e iniciarse na construción de propostas visuais e audiovisuais.

## CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

### Bloque 1: educación audiovisual

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.1. Comunicación das apreciacións obtidas por observación.</li> <li>▪ B1.2. Elaboración de carteis con diversa información aplicando os coñecementos plásticos adquiridos.</li> <li>▪ B1.3. Creación de imaxes para textos dados para secuenciar unha historia ( romance, cantiga, ... ).</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.1. Aproximarse á lectura, análise e interpretación da arte e as imaxes fixas e en movemento nos seus contextos culturais e históricos, comprendendo, de maneira crítica, o significado e función social, sendo capaz de elaborar imaxes novas a partir dos coñecementos adquiridos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.1.1. Analiza, de maneira sinxela e utilizando a terminoloxía axeitada, imaxes fixas atendendo ao tamaño, formato, elementos básicos (puntos, rectas, planos, cores, luz, función, ... ).</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.1.2. Elabora carteis con diversa información considerando os conceptos de tamaño, equilibrio, proporción e cor, e engadindo textos utilizando a tipografía máis axeitada á súa función.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.1.3. Secuencia unha historia en diferentes viñetas nas que incorpora imaxes e textos seguindo o patrón do cómic.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.4. Observación de materiais empregados nas obras plásticas.</li> <li>▪ B1.5. Valoración do coñecemento de diferentes códigos artísticos como medios de expresión de sentimentos e ideas.</li> <li>▪ B1.6. Clasificación de texturas e tonalidades, e apreciación de formas naturais e artificiais, exploradas desde diferentes ángulos e posicións.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.2. Recoñecer e identificar as formas naturais e artificiais, as texturas, os códigos e as técnicas básicas das obras plásticas, e expresar as súas diferenzas.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.2.1. Representa formas naturais e artificiais presentes no contexto, utilizando instrumentos, técnicas e materiais adecuados na súa obra persoal.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.2.2. Clasifica texturas, formas e cores, atendendo a distintos criterios (similitude, diferenza, tacto, dureza etc.)</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.2.3. Identifica a influencia dos fondos de cor.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.2.4. Recoñece e interpreta de forma oral e escrita o contido das imaxes nunha obra artística.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.2.5. Identifica as formas de representar a figura humana nas obras.</li> </ul>

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.7. Interese por procurar información sobre as producións artísticas e por comentalas.</li> <li>▪ B1.8. Indagación sobre as calidades de diferentes materiais e uso que se fai deles en distintas representacións.</li> <li>▪ B1.9. Uso dos recursos dixitais na procura da información.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.3. Identificar determinados/as artistas e amosar interese por coñecer as formas de expresión das súas obras máis representativas.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.3.1. Describe profesións relacionadas coas artes plásticas e visuais.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.3.2. Procura información sobre artistas plásticos/as da propia cultura ou alleos, en relación coas características da súa obra.</li> <li>▪ EPB1.3.3. Expresa as sensacións e as apreciacións persoais sobre as obras plásticas dun autor ou dunha autora cun criterio artístico.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.10. Valoración do contido informativo que as imaxes proporcionan.</li> <li>▪ B1.11. Comunicación das apreciacións obtidas dunha imaxe.</li> <li>▪ B1.12. Observación de elementos para estudo de escalas e proporcións.</li> <li>▪ B1.13. Indagación sobre as maneiras de representar o espazo.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B1.4. Interpretar o contido das imaxes e das representacións do espazo presentes no contexto, identificando as posicións dos elementos plásticos no espazo.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.4.1. Interpreta e valora a información obtida de imaxes no contexto social, e elabora e comunica informacións básicas.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB1.4.2. Identifica a posición dos elementos plásticos tendo en conta técnicas espaciais.</li> </ul>

## Bloque 2: expresión artística

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.1. Procura das posibilidades da cor en contrastes, variacións e combinacións, apreciando os resultados sobre diferentes soportes.</li> <li>▪ B2.2. Uso de diferentes texturas para as representacións (area, tecidos, papel etc.).</li> <li>▪ B2.3. Exploración das calidades dos materiais e o tratamento non convencional destes (pintura espaxada, por chorro etc.).</li> <li>▪ B2.4. Emprego de distintos soportes nas creacións.</li> <li>▪ B2.5. Curiosidade por coñecer as posibilidades plásticas dos materiais.</li> <li>▪ B2.6. Construción de móbiles, estruturas e volume.</li> <li>▪ B2.7. Construción de estruturas</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.1. Coñecer e utilizar materiais, técnicas e códigos diversos que se utilizan nas producións artísticas.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.1.1. Representa formas naturais e artificiais con diferentes formas, cores, texturas e materiais.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.1.2. Consegue dar sensación de profundidade e volume ás súas creacións.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.1.3. Utiliza as cores, as mesturas e a tonalidade con sentido estético, de forma cada vez máis autónoma.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.1.4. Realiza unha obra con materiais téxtiles de refugo.</li> </ul>
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.1.5. Experimenta con materiais e texturas para creacións orixinais, integrándoos de diferentes maneiras.</li> </ul>

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
<p>sinxelas para representacións teatrais.</p>		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.1.6. Utiliza ceras, rotuladores, tintas, plumas etc. para os debuxos usando liñas grosas, finas, sombras, manchas etc.</li> <li>▪ EPB2.1.7. Representa obxectos coa técnica da esfumaxe.</li> <li>▪ EPB2.1.8. Utiliza e mestura técnicas (acuarela, témperas etc.) con finalidade estética.</li> <li>▪ EPB2.1.9. Identifica as formas en que está representada a figura humana nas obras plásticas.</li> <li>▪ EPB2.1.10. Representa imaxes usando diferentes características da cor.</li> <li>▪ EPB2.1.11. Utiliza diferentes materiais e texturas (arxila, tecidos, papel etc.) para as súas creacións plásticas.</li> <li>▪ EPB2.1.12. Recorta, encarta e pega con precisión, con distintos materiais e texturas, creando formas tridimensionais.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.8. Experimentación das dimensións e das proporcións dunha mesma forma en diferentes posicións.</li> <li>▪ B2.9. Experimentación das posibilidades de representación con liñas grosas, finas, continuas, descontinuas e xeométricas.</li> <li>▪ B2.10. Realización de fotografías: enfoque e planos.</li> <li>▪ B2.11. Aplicación en producións propias de aspectos observados en obras artísticas.</li> <li>▪ B2.12. Utilización de recursos dixitais e audiovisuais para a elaboración de obras artísticas.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.2. Realizar composicións plásticas con figuras xeométricas, manexando ferramentas básicas de precisión e utilizando escalas e proporcións.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.2.1. Utiliza a cuadrícula como un elemento que estrutura o espazo gráfico.</li> <li>▪ EPB2.2.2. Traza formas xeométricas con precisión, coa axuda das ferramentas básicas (regra, escuadro e cartabón).</li> <li>▪ EPB2.2.3. Aplica nocións métricas e de perspectiva á construción de estruturas e á transformación do espazo.</li> <li>▪ EPB2.2.4. Realiza trazados con precisión utilizando ferramentas básicas.</li> <li>▪ EPB2.2.5. Manexa e utiliza escalas e proporcións axeitadas para representar obxectos.</li> <li>▪ EPB2.2.6. Realiza composicións plásticas con figuras xeométricas, apreciando o valor expresivo da cor.</li> </ul>

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.2.7. Debuxa persoas e obxectos a través dun eixe de simetría.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.13. Compilación impresa e dixital sobre manifestacións artísticas.</li> <li>▪ B2.14. Interese pola procura da información artística.</li> <li>▪ B2.15. Interpretación da información.</li> <li>▪ B2.16. Inicio no uso dos medios audiovisuais e dixitais para a creación de obras plásticas.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.3. Utilizar e manexar as novas tecnoloxías da información e da comunicación como medio de información, investigación e deseño.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.3.1. Coñece e utiliza recursos tecnolóxicos para obter información sobre o contexto artístico e cultural para as súas producións.</li> <li>▪ EPB2.3.2. Coñece e utiliza recursos tecnolóxicos básicos para a elaboración das propias creacións.</li> <li>▪ EPB2.3.3. Procura imaxes en soporte dixital para as organizar e as transformar nunha produción propia (novela, historieta, cartel, mural, esquematización dunha lección da clase etc.).</li> <li>▪ EPB2.3.4. Utiliza as tecnoloxías da información e da comunicación para coñecer expresións artísticas e culturais dos pobos do mundo.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.17. Establecemento de ordes e pautas para seguir.</li> <li>▪ B2.18. Interese por axustar o proceso creativo ás intencións previstas, mediante bosquexos ou deseños.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.4. Utilizar recursos bibliográficos, dos medios de comunicación e da internet para obter información que lle sirva para planificar e organizar os procesos creativos, así como para coñecer e intercambiar informacións con outro alumnado.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.4.1. Organiza e planifica o seu propio proceso creativo partindo da idea, recollendo información bibliográfica, dos medios de comunicación ou da internet, desenvolvéndoa en esbozos e elixindo os que mellor se adecúan aos seus propósitos na obra final, sen utilizar elementos estereotipados, sendo capaz de compartir cos compañeiros e compañeiras o proceso e o produto final obtido.</li> <li>▪ EPB2.4.2. Elabora bosquexos e deseños para axustar o proceso de creación individual ou en grupo, e presenta os traballos con orde e limpeza.</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.19. Uso responsable de instrumentos, materiais e espazos.</li> <li>▪ B2.20. Selección axeitada de materiais e espazos.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ B2.5. Coidar e usar correctamente os materiais, os instrumentos e os espazos,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ EPB2.5.1. Desenvolve hábitos de orde e limpeza, e usa de forma responsable e axeitada os materiais, os instrumentos e os espazos.</li> <li>▪ EPB2.5.2. Presenta as tarefas con orde e limpeza, respectando as normas e as indicacións establecidas, e</li> </ul>



CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
		crea hábitos de traballo. ■ EPB2.5.3. Selecciona e utiliza as materias de forma apropiada e responsable, segundo as súas posibilidades plásticas e os resultados marcados.

## PERFIL COMPETENCIAL

### **Na área de Plástica.**

Na área de Plástica incidiremos no adestramento de todas as competencias de xeito sistemático facendo fincapé nos descritores máis afíns á área.

### **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía**

A área contribúe á adquisición da Competencia matemática e Competencias en ciencias e tecnoloxía ao abordar conceptos e representacións xeométricas presentes na arquitectura, no deseño, no mobiliario, nos obxectos cotiáns, no espazo natural, e naquelas ocasións nas que se necesitan referentes para organizar a obra artística no espazo. Así mesmo, aspectos traballados en música como o ritmo e as escalas, colaboran directamente coa consecución da Competencia matemática.

Os descritores que traballaremos fundamentalmente serán:

- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo home no ámbito natural e as repercusións para a vida futura.
- Identificar e manipular con precisión elementos matemáticos (números, datos, elementos xeométricos...) en situacións cotiás.
- Aplicar as estratexias de resolución de problemas a calquera situación problemática.

### **Comunicación lingüística**

A través dos intercambios comunicativos que se xeran nas diversas actividades e proxectos, do uso das normas que o rexen, da explicación dos procesos e do vocabulario específico que a área achega, contribúese ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística.

De forma específica, cancións ou sinxelas dramatizacións son un vehículo propicio para a adquisición de novo vocabulario e para desenvolver capacidades relacionadas coa fala, como a respiración, a dicción

ou a articulación. Desenvólvese tamén esta competencia a través da descrición dos proxectos de traballo, das argumentacións sobre solucións achegadas no desenvolvemento dos proxectos e da propia presentación destes.

Os descritores que utilizaremos serán:

- Gozar coa lectura.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia para un mellor uso desta.
- Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación.

### **Competencia dixital**

Mediante o uso da tecnoloxía como ferramenta para mostrar procesos relacionados coa música e as artes visuais e para achegar o alumnado á creación de producións artísticas e á análise da imaxe e do son e das mensaxes que estes transmiten, contribúese ao desenvolvemento da Competencia dixital.

Na área de Plástica adestraremos os seguintes descritores:

- Empregar distintas fontes para a busca de información.
- Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.
- Comprender as mensaxes que veñen dos medios de comunicación.

### **Conciencia e expresións culturais**

A área de Educación artística contribúe directamente en todos os aspectos que configuran a área á adquisición desta competencia. Nesta etapa ponse a énfase no coñecemento de diferentes códigos artísticos e nas técnicas e nos recursos que lle son propios, axudando o alumnado a iniciarse na percepción e na comprensión do mundo que o rodea e a ampliar as súas posibilidades de expresión e comunicación cos demais. A posibilidade de representar unha idea de forma persoal, valéndose dos recursos que as linguaxes artísticas proporcionan, promove a iniciativa, a imaxinación e a creatividade, ao tempo que ensina a respectar outras formas de pensamento e de expresión.

A área, ao propiciar o achegamento a diversas manifestacións culturais e artísticas, tanto do ámbito máis próximo coma doutros pobos, dota os alumnos e alumnas de instrumentos para valoralas e para formular opinións cada vez máis fundamentais no coñecemento. Deste modo, poden ir configurando criterios válidos en relación cos produtos culturais e ampliar as súas posibilidades de ocio.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son:

- Mostrar respecto cara ás obras máis importantes do patrimonio cultural de ámbito mundial.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.
- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e no cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

### **Competencias sociais e cívicas**

A Educación artística favorece a participación en experiencias colectivas: colaxe, exposicións, experiencias musicais, etc., como forma de expresar ideas, sentimentos, vivencias tanto persoais coma grupais. A interpretación e a creación supoñen, en moitas ocasións, un traballo en equipo. A aceptación de normas desta forma de traballo, a cooperación, asunción de responsabilidades e utilización de espazos de xeito apropiado, son regras e normas dun desenvolvemento social e cívico adecuado. Todo iso fai que a área contribúa ao desenvolvemento da Competencia social e cívica.

Os indicadores desta competencia poden facilitar o adestramento de cada un dos descritores que enunciámos a continuación:

- Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

### **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor**

A creatividade esixe actuar con autonomía, poñer en marcha iniciativas, barallar posibilidades e solucións diversas. O proceso non só contribúe á orixinalidade e á busca de formas innovadoras, senón que ademais xera flexibilidade polas diferentes respostas que poden obterse ante un mesmo suposto. Neste sentido a área de Educación artística contribúe á Competencia sentido de iniciativa e espírito emprendedor, actuando significativamente no proceso que leva ao neno desde a exploración inicial ata o produto final, o cal require unha planificación previa e demanda un esforzo por alcanzar resultados orixinais, non estereotipados. O traballo en equipo e as habilidades de planificación, organización e elaboración de proxectos de traballo supoñen o desenvolvemento de capacidades e de habilidades básicas tales como: a perseveranza, a responsabilidade, a autocrítica e a autoestima, contribuindo todas elas directamente ao desenvolvemento desta competencia.

Neste caso, os descritores que cómpre adestrar serían:

- Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Priorizar a consecución de obxectivos grupais a intereses persoais.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Dirimir a necesidade de axuda en función da dificultade da tarefa.

### **Aprender a aprender**

Á Competencia para aprender a aprender contribúese na medida en que se favoreza a reflexión sobre os procesos na manipulación de obxectos, a experimentación con técnicas e materiais e a exploración sensorial de sons, texturas, formas ou espazos, co fin de que os coñecementos adquiridos doten nenos e nenas dunha experiencia suficiente para utilizalos en situacións diferentes. O desenvolvemento da capacidade de observación, formula a conveniencia de establecer pautas que a guíen, co obxecto de que o exercicio de observar proporcione información relevante e suficiente. Neste sentido, a área fai competente en aprender, ao proporcionar protocolos de indagación e planificación de procesos susceptibles de ser utilizados noutras aprendizaxes.

Os descritores que utilizaremos para adestrar esta competencia serían:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

## 11. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS

O desenvolvemento e participación nas diferentes actividades quedará a expensas da oferta que vaia xurindo e dos acordos tomados polo claustro e os respectivos equipos de nivel ao longo do curso 2021/22. Participarase en todas aquelas actividades organizadas dende o equipo de EACE, EDLG, Biblioteca, Tics , Equipo de Nivel,... que cada titor/a considere oportunas.

Así mesmo, estudaranse as diferentes ofertas de actividades culturais e educativas e cada titora decidirá a súa participación naquelas que sexan máis enriquecedoras para o alumnado.

## 12. CELEBRACIÓNS DE OBRIGADO CUMPRIMENTO

Antes de nada, Cabe dicir que a maioría destas actividades, se as circunstancias non cambian, serán para facer a nivel de aula, sen deixar de lado a posibilidade de poñer en común ( nos corredores, con partes diferenciadas para cada nivel ) todos os traballos realizados ao longo do curso.

O Equipo do 4º nivel de educación primaria celebrará as conmemoracións establecidas na Orde do 19 de maio de 2021 polo que se aproba o calendario escolar para o curso 2021/22 nos centros docentes sostidos con fondos públicos:

- 20 de novembro de 2021: Día Universal da Infancia.
- 25 de novembro de 2021: Día Internacional contra a Violencia de Xénero.
- Do 30 de novembro ao 7 de decembro de 2021: conmemoración da Constitución e do Estatuto de autonomía de Galicia.
- 3 de decembro de 2021: Día Internacional das Persoas con Discapacidade.
- 10 de decembro de 2021: Día da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.
- 24 de xaneiro de 2022: Día Internacional da Educación.
- 30 de xaneiro de 2022: Día Escolar da non Violencia e da Paz.
- 8 de marzo de 2022: Día Internacional da Muller.
- Do 7 ao 11 de marzo de 2022: Semana da Prensa.
- 15 de marzo de 2022: Día Mundial dos Dereitos do Consumidor.
- 7 de abril de 2022: Día Mundial da Saúde.
- Entre o 18 e o 22 de abril de 2022: Semana do libro.
- 2 de maio de 2022: Día internacional contra o acoso escolar.
- 9 de maio de 2022: Día de Europa.
- Do 16 ao 20 de maio de 2022: Semana das Letras Galegas.
- 5 de xuño de 2022: Día Mundial do Ambiente.

## 12. CONCLUSIÓN.

Para rematar a programación qué mellor que escoller unha cita da autora de diversos libros relacionados co tratamento pedagóxico da educación, **Rosa M<sup>a</sup> Pujol**, que nos di o seguinte:

**“A situación actual do mundo, os retos sociais e ecolóxicos reclaman a construción colectiva de novos xeitos de sentir, pensar e actuar que posibiliten a toda a cidadanía do planeta acadar unha vida digna nun entorno sostible. Na escola debemos apostar por unha postura non neutral e pola toma de decisións que avoguen, dende a reflexión e o diálogo, por un mundo máis xusto. A vida é un xogo con moitas partidas, cuxo resultado está por decidir. Non é doado aprender a xogar nesta gran partida, e máis para os nenos e nenas tan cativos, pero é función da escola intentalo “.**

Nós , coa nosa programación e coa axuda doutros compañeiros de viaxe, (docentes, teóricos, nais e pais...) só intentamos aportar un grao de area para que estes rapaces se convertan en partícipes activos desta “gran partida”.

**Os/as titores/as de cuarto nivel.**

**Patricia López Regueiro.**

**M<sup>a</sup> Luz Gende Rial.**

**Begoña Rey Álvarez.**